Μνήμων

Τόμ. 1 (1971)

Τ Ο Μ Ο Σ Π Ρ Ο Τ Ο Σ

ΜΝΗΜΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ Γ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ : 'Η εξέλιξις τῶν τουρκολογικῶν σπουδῶν • ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΓΑΡΔΙΚΑ : 'Ο 'Αναστάσιος Πολυζοίδης καὶ ἡ 'Ελληνικὴ 'Επανάστασις • ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ Ε. ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗ : Συμβολὴ εἰς τὴν βιογραφίαν τοῦ Πέτρου Στεφανίτση • ΧΡΗΣΤΟΥ Κ. ΛΟΥΚΟΥ : 'Η κατάληψις τῆς Καλαμάτας ἀπὸ τοῦς Μανιάτες (1831) • ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΚΑΤΗΦΟΡΗ : 'Ο 'Εμμ. 'Αντωνιάδης καὶ τὰ περὶ ἀναμειξεῶς του εἰς τὴν πειρατείαν • ΒΑΡΒΑΡΑΣ ΤΣΙΟΥΡΑΚΗ : 'Ανέκδοτα ἔγγραφα περὶ τῆς μονῆς Ταξιάρχων Αἰγίου • ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΝΤΟΚΟΥ : Zonaticum • ΚΩΣΤΑ Θ. ΛΑΠΠΑ : Συμβολὴ εἰς τὴν Καλαβρυτινὴν βιβλιογραφίαν.

Α Θ Η Ν Α Ι 1 9 7 1

Ο ΕΜΜ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΕΡΙ ΑΝΑΜΕΙΞΕΩΣ ΤΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΙΡΑΤΕΙΑΝ

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΚΑΤΗΦΟΡΗ

doi: [10.12681/mnimon.402](https://doi.org/10.12681/mnimon.402)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΚΑΤΗΦΟΡΗ Δ. (1971). Ο ΕΜΜ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΕΡΙ ΑΝΑΜΕΙΞΕΩΣ ΤΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΙΡΑΤΕΙΑΝ. *Μνήμων*, 1, 107–164. <https://doi.org/10.12681/mnimon.402>

Ο ΕΜΜ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΕΡΙ ΑΝΑΜΕΙΞΕΩΣ ΤΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΙΡΑΤΕΙΑΝ *

Τὴν 13ην Ἰανουαρίου 1828 κατέπλευσεν εἰς Γραμβοῦσαν, κατόπιν ἀποφάσεως τῶν τριῶν Προστατίδων Δυνάμεων, ἀγγλογαλλικὴ ναυτικὴ μοῖρα διὰ τὴν δίωξιν τῆς ἐκεῖ ἐνδημούσης πειρατείας¹. Ἡ ἐπιχειρήσις αὕτη, ἀναληφθεῖσα εἰς τὰ πλαίσια γενικωτέρων προσπαθειῶν πρὸς

* Πρὸς σύνταξιν τῆς μελέτης ταύτης ἐχρησιμοποιήθησαν καὶ ἀνέκδοτα ἔγγραφα ἀποκείμενα εἰς τὰς κάτωθι ἀρχεϊκὰς συλλογὰς :

1) *Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους* (=ΓΑΚ) : Ἀρχεῖον Ἐμμ. Ἀντωνιάδου (=Ἀρχ. Ἀντ. Κ 29).—Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον Ἀλεξ. Μαυροκορδάτου (=Ἀρχ. Μαυρ. Κ 14 καὶ Κ 15).—Ἀρχεῖον αὐστριακοῦ προξένου Μάλμο (=Ἀρχ. Μάλμο Κ 44).—Γενικὴ Γραμματεία (=Γεν. Γραμμ.).—Ἐκτελεστικὸν (=Ἐκτελ.).—Θαλάσσιον Δικαστήριον (=Θαλ. Δικ.).—Συλλογὴ Ἰω. Βλαχογιάννη (=Συλλ. Βλαχ.).—Υπουργεῖον Δικαίου (=Υπ. Δικ.).—Υπουργεῖον Ἑσωτερικῶν (=Υπ. Ἑσωτ.).—Υπουργεῖον Ναυτικῶν (=Υπ. Ναυτ.).

2) *Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας. Καποδιστριακὸν Ἀρχεῖον*, ἐν Κερκύρᾳ (=Ἀρχ. Καπ.).

3) *Ἀρχεῖον Ἰω. Φιλήμονος*, Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη τῆς Ἑλλάδος ἐν Ἀθήναις, (=Ἀρχ. Φιλ.).

Ἡ παραπομπὴ εἰς τὰ χρησιμοποιούμενα ἔγγραφα σημειοῦται α) διὰ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ φακέλου (=φ.), ὅπου εἶναι ταῦτα καταχωρημένα, β) τοῦ ἀριθμοῦ πρωτοκόλλου τοῦ ἐγγράφου, ὅπου ὑπάρχει, καὶ γ) τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ φύλλου (=f.) ἢ τοῦ ἐγγράφου, ὅταν τὰ ἔγγραφα εἶναι ἡριθμημένα ἐντὸς τοῦ φακέλου. Ἡ χρονολόγησις ἐγένετο κατὰ τὸ ἱουλιανὸν ἡμερολόγιον. Ὅπου ὁμως χρησιμοποιεῖται τὸ γρηγοριανόν, τοῦτο σημειοῦται (=v. ἡ.).

1. Νησίς βορειοδυτικῶς τῆς Κρήτης προστατευομένη ἀπὸ δυσμῶν ὑπὸ φρουρίου κτισθέντος ἐπὶ Ἐνετοκρατίας. Μετὰ τὴν κατάληψίν της (2/14 Αὐγ. 1825) ὑπὸ τῶν Κρητῶν, ἡ Γραμβοῦσα κατέστη καταφύγιον τῶν διωκομένων ὑπὸ τῶν Τουρκοαιγυπτίων Χριστιανῶν, ἀλλὰ καὶ ὀρμητήριον τῶν Ἑλλήνων ἀγωνιστῶν δι' ἐπιχειρήσεις εἰς τὸ ἑσωτερικὸν τῆς μεγαλονήσου. Περὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἐπὶ τῆς νησίδος πολισματος ἀπὸ τοῦ 1825, τῆς διενεργουμένης ὑπὸ τῶν Γραμβουσιανῶν πειρατείας καὶ τῆς διώξεως αὐτῆς ὑπὸ ἀγγλογαλλικῆς δυνάμεως, διαλαμβάνομεν εἰς μελέτην μας «Ἡ δίωξις τῆς πειρατείας κατὰ τὴν πρώτην Καποδιστριακὴν περίοδον 1828 - 1829».

δίωξιν τῆς ἀσκουμένης εἰς τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας πειρατείας, εἶχεν ἤδη σχεδιασθῇ ἀπὸ τῶν τελευταίων μηνῶν τοῦ 1827 ὑπὸ τῶν ἀρχηγῶν τῶν εἰς τὴν Μεσόγειον ναυτικῶν μοιρῶν τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, ἔτυχε δὲ τῆς ἐγκρίσεως τοῦ Ἰω. Καποδιστρίου, ὅτε οὗτος, εὕρισκόμενος εἰς Μάλταν, συνεζήτησε τὸ θέμα μετὰ τοῦ Ἀγγλοῦ ναυάρχου Ἑδ. Κόδρινγκτον (Ed. Codrington).

Ὅτε κατέπλευσεν ἡ συμμαχικὴ αὕτη δύναμις ὑπὸ τὸν Ἀγγλον μοίραρχον σερ Τόμας Σταίνης (Th. Staines) καὶ τὸν Γάλλον συνάδελφόν του Ρεβερσώ (Reverseaux), ὁ Ἐμμανουὴλ Ἀντωνιάδης, πολιτικὸς καὶ στρατιωτικὸς ἡγέτης τοῦ Κρητικοῦ ἀγῶνος², εὕρισκετο εἰς Γραμβούσαν. Εἶχε φθάσει ἐκεῖ πρὸ ὀκτῶ ἡμερῶν συνοδευόμενος, μετὰ τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Χατζῆ Μιχάλη <Ι.> Ταλιάνη (ἢ Νταλιάνη), στρατιωτικὸν σῶμα, τὸ ὁποῖον θὰ προωθεῖτο εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῶν Σφακίων πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἤδη ἀρξαμένων ἑλληνικῶν ἐπιχειρήσεων εἰς Κρήτην.

Ὅπως εἶναι γνωστὸν, μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς Ἰουλιανῆς συνθήκης (24/6 Ἰουλ. 1827) κατεβλήθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων προσπάθεια πρὸς ἀναζωπύρωσιν τοῦ ἀγῶνος εἰς τὰς περιοχάς, ὅπου εἶχεν ἤδη σβεσθῇ ἡ ἐπανάστασις, μὲ τὸν ἀπώτερον σκοπὸν νὰ εὕρεθῶν αἱ περιοχαὶ αὗται ἐλεγχόμεναι ὑπὸ τῶν ἑλληνικῶν ἀρχῶν καὶ νὰ ζητηθῇ οὕτως ἡ ἐνσωμάτωσις τῶν εἰς τὸ ἰδρυθησόμενον ἑλληνικὸν κράτος³. Ὡς ἦτο ἐπόμενον, ἐκινητοποιήθησαν καὶ οἱ Κρήτες. Τὸν Αὐγούστου 1827 συνέστησαν τὸ Κρητικὸν Συμβούλιον, τὸ ὁποῖον θὰ ἀνελάμβανε τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀγῶνος, διενηργήθησαν δὲ καὶ ἔρανοι μεταξὺ αὐτῶν πρὸς συγκεντρώσιν τῶν ἀπαιτούμενων χρημάτων διὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων⁴.

Τὴν 9ην Αὐγ. 1827 ὑπεβλήθη εἰς τὴν Ἀντικυβερνητικὴν Ἐπιτρο-

2. Περὶ αὐτοῦ βλ. Γ. Κουρμούλη, Ἱστορικὰ ἔγγραφα ἐκ τοῦ ἀρχείου Ἑμμ. Ἀντωνιάδου, εἰς «Ἐπετηρίδα Ἑταιρείας Κρητικῶν Σπουδῶν» (= Ἐπ. Ἐτ. Κρ. Σπ.), τ. Α' (1938) σ. 392 κ.έ.—Σ. Α. Ἀντωνιάδης, Ἐμμανουὴλ Ἀντωνιάδης. Ὁ ἀγωνιστής, ὁ δημοσιογράφος (1791-1863), Ἀθῆναι 1971.

3. Στ. Παπαδοπούλου, Μακεδονικὰ σύμμεικτα, εἰς «Μακεδονικὰ» τ. Σ' (1965) σ. 156 κ.έ. Παρόμοιαι κινητοποιήσεις ἐσημειώθησαν εἰς Δυτ. Στερεάν Ἑλλάδα (βλ. Στ. Παπαδοπούλου, Ἡ ἐπανάστασις στὴ Δυτ. Στερεὰ Ἑλλάδα, Θεσσαλονίκη 1962), Χίον (βλ. Ph. Argenti, The Expedition of Colonel Favrier to Chios described in contemporary diplomatic reports, London, 1933.—Παν. Ζοῦβα, Ἡ ἐκστρατεία τῆς Χίου ὑπὸ τὸν Φαβιέρου κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν, Ἀθῆναι 1971), κ.άλ.

4. Κ. Κριτοβουλίδου, Ἀπομνημονεύματα τοῦ περὶ αὐτονομίας τῆς Ἑλλάδος πολέμου τῶν Κρητῶν, Ἀθῆναι 1859, σ. 372 κ.έ.—Π. Κριόρη, Ἡ μετὰ τὴν Ἑνετικὴν κυριαρχίαν ἀπὸ 1645 - 1832 Τουρκοκρατηθεῖσα Κρήτη, Ἀθῆναι 1937, σ. 587 κ.έ.

πήν, διὰ τῶν ‘Α. Ζαΐμη καὶ ‘Αλ. Μαυροκορδάτου, πρότασις τοῦ διατελέσαντος ‘Αρμοστοῦ τῆς Κρήτης ‘Εμμ. Τομπάζη⁵, ὅπως ἡγηθῇ τῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τὴν μεγαλόνησον ὁ φιλέλλην Κάρ. Φαβιέρος (Ch. Fabvier)⁶. ‘Η ‘Αντικυβερνητικὴ ‘Επιτροπὴ ἐνέκρινε τὴν ἐκλογὴν τοῦ Φαβιέρου, ἐπιθυμοῦσα, ὡς κατέθεσεν ἀργότερον ὁ ‘Εμμ. ‘Αντωνιάδης⁷, νὰ ἀποσοβήσῃ τὴν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ‘Αγγλου φιλέλληνο καὶ στρατάρχου Ριχ. Τσώρτς (Rich. Church) ἀντιζηλίαν. Τελικῶς, ὡς εἶναι γνωστόν, ἡ Κυβέρνησις, δεσμευομένη ἀπὸ τὴν ἀπαιτησὶν τῶν τριῶν Δυνάμεων περὶ καταπαύσεως τῶν ἐχθροπραξιῶν μεταξὺ τῶν ἐμπολέμων, κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς ‘Ιουλιανῆς συνθήκης, δὲν ἀνέλαβε τὴν εὐθύνην τῆς ὀργανώσεως τῆς ἐκστρατείας εἰς Κρήτην. Οἱ Κρητὲς ὅμως, ἀπειλούμενοι δι’ ὀλοσχεροῦς καταστροφῆς ὑπὸ τῶν συνεχιζόντων τὰς ἐχθροπραξίας Αἰγυπτίων, ἀνέλαβον μὲ ἰδικὰς τῶν δυνάμεις τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἐπιχειρήσεως. ‘Εστρατολογήθησαν οἱ διαμένοντες εἰς τὴν κυρίως ‘Ελλάδα Κρητὲς, ὡς καὶ Στερεοελλαδίται κ.ἄ., καὶ ὑπὸ τὸν ὀπλαρχηγὸν ‘Ιω. Χάλην⁸ διεπεραιώθησαν εἰς τὸν ‘Αγ. Νικόλαον ὅπου εἶχε συγκροτηθῇ στρατόπεδον. ‘Η ἀναληφθεῖσα οὐχ ἥττον ἐπιχειρήσεις εἰς τὴν ἀνατολικὴν Κρήτην δὲν εἶχεν αἴσιον ἀποτέλεσμα. Αἱ ἑλληνικαὶ δυνάμεις ἡττήθησαν εἰς Μεράμβελον⁹. Μετὰ ταῦτα κατέφυγον εἰς Γραμ-

5. Περὶ τῆς ‘Αρμοστείας τοῦ ‘Εμμ. Τομπάζη βλ. Ν. Τω μ α δ ά κ η, ‘Εκκλησις Ζαχαρίου Πρακτικίδου, εἰς «Δελτίον τῆς ‘Ιστορικῆς καὶ ‘Εθνολογικῆς ‘Εταιρείας» (=ΔΙΕΕ), τ. ΙΓ’ (1959) σ. 18.—Τοῦ αὐτοῦ, Τὰ ἐν Κρήτῃ Πολιτεύματα 1821—1824 εἰς ΔΙΕΕ τ. ΙΕ’ (1961) σ. 23 κ.έ.—‘Α π. Δ α σ κ α λ ά κ η, Οἱ τοπικοὶ ‘Οργανισμοὶ τῆς ‘Επαναστάσεως τοῦ 1821 καὶ τὸ Πολίτευμα τῆς ‘Επιδαύρου, ‘Αθήναι 1966, σ. 90 κ.έ.

6. Π. Κ ρ ι ά ρ η, ἔ. ἄ. σ. 587.—‘Ι α κ. Τ ο μ π ά ζ η, ‘Αδελφοὶ ‘Ιάκωβος καὶ Μανώλης Τομπάζης. Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ‘Εθνικῆς Παλιγγενεσίας, ‘Αθήναι 1902, σ. 363. Κατὰ πληροφориᾶς τοῦ ‘Αγγλου ἱστορικοῦ Γκόρντον (Th. Gordon, History of the Greek Revolution, ἔκδ. Β’ London 1844, τ. Β’ σ. 487), οἱ Κρητὲς εἶχον ἀπευθυνθῇ προηγουμένως εἰς τὸν Βαυαρὸν φιλέλληνα καὶ μέλος ἀργότερον τῆς ‘Αντιβασιλείας Κάρ. Χέιντεκ (K. Heideck), ὁ ὁποῖος ἠρνήθη. Οὐδὲν ὅμως σχετικὸν ἀναφέρει ὁ ἐν λόγῳ φιλέλλην εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά του (Κ α ρ ό λ ο υ ‘Α ἱ δ ε κ, Τὰ τῶν Βαυαρῶν φιλελλήνων ἐν ‘Ελλάδι κατὰ τὰ ἔτη 1826—1829, εἰς «‘Αρμονίᾳ» τ. Β’ (1901) καὶ τ. Γ’ (1902).

7. Βλ. εἰς Παράρτημα ἔγγρ. 2 σ. 152.

8. Περὶ τοῦ ὀπλαρχηγοῦ τούτου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του, ἐπίσης ἀγωνιστοῦ, Βασιλείου, βλ. Δ η μ. Σ. Ν τ ο υ ν τ ο υ ν ά κ η, ‘Η τριάς τῶν Χάληδων, Χανιά 1931.

9. Κ. Κ ρ ι τ ο β ο υ λ ί δ ο υ, ἔ. ἄ. σ. 385.—Π. Κ ρ ι ά ρ η, ἔ. ἄ. σ. 594—598.—Gordon, ἔ. ἄ. τ. Β’ σ. 489. ‘Ο ‘Αλ. Μαυροκορδάτος εἰς ἀναφορὰν του πρὸς τὸν Κυβερνήτην τῆς 24 ‘Ιαν. 1828, παρέχων πληροφορίας περὶ τῶν ἐπιχειρήσεων τούτων καὶ αἰτιολογῶν τὴν ἥτταν τῶν ἑλληνικῶν σωμάτων, ἀπέδιδε ταύτην εἰς τὴν ἀπειθαρχίαν καὶ τὴν ἄρνησιν τῶν Κρητῶν ὀπλαρχηγῶν ν’ ἀναγνωρίσουν τὸν ‘Ιω. Χάλην ὡς ἡγέτην. (ΓΑΚ, ‘Αρχ. Μαρ. Κ 14 ἀρ. 4086 καὶ Κ 15 ἀρ. 4418).

βοῦσαν, ὅθεν συγκεντρούμεναι θὰ ἐκινούντο, κατὰ τὸ στρατηγικὸν σχέδιον τοῦ Ἰω. Χάλη, πρὸς τὴν ἐπαρχίαν Ἀγ. Βασιλείου καὶ μὲ ἀφετηρίαν τὸ Φραγκοκάστελλον θὰ προήλαυνον εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς μεγαλονήσου.

Ἐν τῷ μεταξὺ νέον ἐπικουρικὸν σῶμα, συγκροτηθὲν εἰς Ναύπλιον, κατηυθύνετο εἰς Ἀγ. Νικόλαον. Ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐπικουριῶν τούτων εὐρίσκοντο οἱ ἐπιβαίνοντες τοῦ βρικίου «*Λεωνίδα*» Ἀντωνιάδης καὶ Χατζημιχάλης. Μετὰ τὴν εἵδησιν τῆς καταστροφῆς εἰς Μεράμβελον, καὶ τὸ νέον τοῦτο σῶμα κατηυθύνθη εἰς Γραμβοῦσαν.

Οὕτω, καθ' ὃν χρόνον ἀφικνεῖτο εἰς Γραμβοῦσαν ἡ ἀγγλογαλλικὴ ναυτικὴ μοῖρα, εἰς τὴν νησίδα εὐρίσκοντο συγκεντρωμένοι, συμφῶνως πρὸς τὴν μνημονευθεῖσαν ἔκθεσιν τοῦ Ἀλ. Μαυροκορδάτου, 2.000 περίπου στρατιῶται καὶ περὶ τοὺς 100 ἵππεῖς. Πλὴν τούτων εὐρίσκοντο καὶ ἡ ἐξ 150 περίπου Κρητῶν φρουρὰ τῆς νησίδος, ὡς καὶ 1500 στερούμεναι τῶν πρὸς τὸ ζῆν καὶ ἐξηθλιωμένοι οἰκογένειαι προσφύγων ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς νήσου¹⁰.

Ἡ ἀφίξις τοῦ Σταίηνς καὶ ἡ ἐκδηλωθεῖσα πρόθεσις του νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Γραμβούσης προεκάλεσεν εἰς τοὺς ἐκεῖ εὐρισκομένους δέος. Τὸ Κρητ. Συμβούλιον, φοβούμενον μήπως ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου ματαιωθῇ ἡ κατόπιν μόχθων, ἀδρῶν συνεισφορῶν καὶ θυσιῶν ὀργανωθείσα ἐκστρατεία, ἀπέστειλεν εἰς τὸν Σταίηνς τὸν Ἀντωνιάδην, γνώστην τῆς γαλλικῆς γλώσσης¹¹, καὶ τὸν Μάρκον Καλούδην, διὰ νὰ εὔρουν μετ' ἐκείνου συμβιβαστικὴν τινα λύσιν. Ὁ Σταίηνς ὁμως ἀπήτησε: τὴν παράδοσιν τόσον τῶν ἐπὶ τῆς νησίδος ἐναποθηκευμένων κλοπιμαίων, τὰ ὅποια προήρχοντο ἀπὸ πειρατείας εἰς βάρος εὐρωπαϊκῶν σκαφῶν, ὅσον καὶ τῶν καταγγελθέντων ὡς πειρατῶν¹². Καὶ εἶναι γνωστὸν ὅτι οὐδεμία συμφωνία ἐπετεύχθη μεταξὺ τῶν Κρητῶν ἐκπροσώπων καὶ τοῦ Ἀγγλοῦ μοιράρχου, ἀποφασισμένου ἄλλωστε ν' ἀγνοήσῃ καὶ αὐτὸν τὸν μεσολαβήσαντα ἐκπρόσωπον τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως Ἀλ. Μαυ-

10. ΓΑΚ. Ἀρχ. Μαρ. Κ 14 ἀρ. 4086 καὶ Κ 15 ἀρ. 4418. Εἰκόνα περὶ τῆς ἐπικρατοῦσης εἰς Γραμβοῦσαν καταστάσεως δίδει ὁ Σταίηνς εἰς ἀναφορὰν του πρὸς τὸν Κόδριγκτον τῆς 4 Φεβρ. 1828 ν. ἡ. (G. G. Pitcairn Jones, *The piracy in the Levant 1827—1828. Selected from the papers of Admiral Sir Edward Codrington*, ἔκδ. Navy Records Society, London 1934, σ. 248).

11. Ὁ Ἀντωνιάδης, πλὴν τῆς γαλλικῆς, ἐγνώριζε τὴν ἰταλικὴν καὶ τουρκικὴν γλῶσσαν. (Βλ. Σ. Ἀντωνιάδην, ἔ. ἀ. σ. 16).

12. Κ. Κριτοβουλίδου, ἔ. ἀ. σ. 394.—Σπ. Τρικοῦπη, Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ἔκδ. Γ' Ἀθῆναι 1888, τ. Δ' σ. 245.—Π. Κριτάρη, ἔ. ἀ. σ. 608 σημ. α.—Pitcairn Jones, ἔ. ἀ. σ. 244.

ροκορδάτον¹³. ‘Αντιθέτως, ἡ ἀτυχής, ὡς ἀπεδείχθη, ἐκλογή τοῦ ‘Αντωνιάδου ὡς πρέσβεως πλησίον τοῦ Σταίηνς, ὥξυνε ἔτι περισσότερο τὰ πράγματα. Διότι ὁ ‘Αγγλος μοίραρχος ἐγνώριζεν ἤδη ἀπὸ καταγγελίας καὶ τὸν ‘Αντωνιάδην, ὡς ἰδιοκτήτην πειρατικῆς γολέτας, ἡ ὁποία ἤρπασεν ἀπὸ σκάφος ὑπὸ ἰονικὴν σημαίαν «πανικά» ἀξίας 300.000 γροσίων¹⁴. Οὕτως, ἡ παρασχεθεῖσα ὑπὸ τοῦ ‘Αντωνιάδου διαβεβαίωσις περὶ μὴ ὑπάρξεως εἰς Γραμβοῦσαν κλοπιμαίων ἐξελήφθη ὡς ψευδὴς μαρτυρία κοινοῦ πειρατοῦ καὶ ὡς ἀπόπειρα συγκαλύψεως τῶν συμπατριωτῶν καὶ συνενόχων τοῦ Γραμβουσιανῶν¹⁵. Δὲν ἐδίστασε μάλιστα ὁ Σταίηνς νὰ κατηγορήσῃ τὸν ‘Αντωνιάδην ὡς ἀναμειγμένον εἰς τὰς διαπραχθείσας εἰς Γραμβοῦσαν παρανομίας.

‘Ανήσυχος ὁ ‘Αντωνιάδης, δι’ ἀναφορᾶς τοῦ πρὸς τὸν Καποδίστριαν (2/14 Φεβρ. 1828) ἔσπευσε νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν καταγγελίαν ὡς ἀνακριβὴ καὶ νὰ δηλώσῃ, ὅτι εἶχεν ἀποξενωθῇ τῆς κυριότητος τῆς περὶ τῆς ὁ λόγος γολέτας «Περικλῆς» πρὸ τῆς διαπραχθείσης πειρατείας. ‘Ανέφερε δέ, ὅτι τῆς ὑποθέσεως ταύτης εἶχεν ἐπιληφθῇ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀγγλικῆς ναυτικῆς μοίρας Αἰγαίου Χάμιλτον (G. Hamilton). Οὗτος εἶχε καλέσει τότε ἐπὶ τῆς φρεγάτας τοῦ αὐτὸν μετέχοντα τῶν εἰς ‘Ερμιόνην ἐργασιῶν τῆς Γ’ ἐθνοσυνελεύσεως (1827). Μετὰ δὲ τὰς παρασχεθείσας ἐξηγήσεις, ὁ Χάμιλτον ἐπείσθη περὶ τῆς ἀθωότητός του¹⁶.

13. ‘Ο ‘Αλ. Μαυροκορδάτος ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Καποδιστρίου εἰς Γραμβοῦσαν ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Κυβερνήσεως, πρὸς τὸν ὅποιον οἱ Κρήτες θὰ παρέδιδον τὸ φρούριον τῆς νησίδος. ‘Εφθασεν, ἐπιβαίνων ἀγγλικοῦ πολεμικοῦ σκάφους, τὴν 17ην ‘Ιαν. 1828. Κατὰ τὰς δοθείσας πρὸς αὐτὸν ὁδηγίας, θὰ προσεπάθει, ὅπως μεταίωσῃ πιθανὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῆς Γαμβούσης καὶ τὴν κατεδάφισιν τοῦ φρουρίου της καὶ θὰ ἐμεσολάβει διὰ τὴν ὑπὸ τῶν Γραμβουσιανῶν ἱκανοποίησιν τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ Σταίηνς (ΓΑΚ. ‘Αρχ. Μαρ. Κ 14 ἀρ. 4071 καὶ ἀρ. 4074.—‘Αρχ. Καπ. φ. 261 f. 20) ‘Η ἀποστολὴ ὁμῶς τοῦ Μαυροκορδάτου ἀπέτυχε. ‘Ο Σταίηνς, συμμορφούμενος εἰς ἐντολὰς τοῦ ἀγγλικοῦ ναυαρχείου, ἡγνόησε τὸν ἐντολοδόχον τοῦ Καποδιστρίου, ἐπετέθη κατὰ τῆς Γραμβούσης καὶ ἠνάγκασε τὸν Μαυροκορδάτον νὰ ἐπιστρέψῃ (20 ‘Ιαν. 1828) εἰς Αἴγιναν. (ΓΑΚ. Γεν. Γραμμ. φ. 4 ἐγγρ. τῆς 20 ‘Ιαν. 1828.—‘Αρχ. Μαρ. Κ 14 ἀρ. 4083 καὶ ἀρ. 4085.—‘Εμμ. Π ρ ω τ ο ψ ἄ λ τ η, ‘Ο ‘Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος καὶ τὸ ἔργον του, εἰς «‘Αφιέρωμα εἰς τὰ 150 χρόνια ἀπὸ τῆς ‘Επαναστάσεως τοῦ 1821», Θεσ/νίκη 1971, σ. 196).

14. Σ. ‘Α ν τ ω ν ι ᾶ δ η, ἐ.ἀ. σ. 58.

15. Εἰς Γραμβοῦσαν κατόπιν ἐρευνῶν τοῦ ἀγγλικοῦ ἀγῆματος ἀπεκαλύφθη μεγάλη ποσότης κλοπιμαίων, τὰ ὅποια αὐθαιρέτως ἐστάλησαν ὑπὸ τοῦ Σταίηνς εἰς Μάλταν, ὡς περιουσιακὰ στοιχεῖα ἀτόμων εὐρωπαϊκῆς ὑπηκοότητος. Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου διαλαμβάνομεν εἰς εἰδικὸν κεφάλαιον τῆς προμνησθείσης μελέτης μας.

16. Pitcairn Jones, ἐ.ἀ. σ. 241 σημ. 1.—Σ, ‘Α ν τ ω ν ι ᾶ δ η, ἐ.ἀ. σ. 60.

Ἐν τῷ μεταξύ ὁμως νέον γεγονός ἐνέπλεξεν ἔτι περισσότερον τὸ ὄνομα τοῦ Ἀντωνιάδου μεταξύ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι κατεζητοῦντο ὡς πειραταί: ἡ ἀνακάλυψις δηλαδή κλοπιμαίων καὶ πυρίτιδος ἐντὸς τοῦ οἰκήματος ὅπου διέμενεν. Ἡ ἀνακάλυψις αὕτη ἐγένετο μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ φρουρίου ὑπὸ τοῦ ὑπὸ τὸν Στρανγκουαίηζ (W. H. Strangways) ἀγγλογαλλικοῦ ἀγήματος καὶ τὴν διάδοσιν τοῦ σκοπίμως καὶ τεχνηέντως πλασθέντος μύθου περὶ συνωμοσίας τῆς ἐλληνικῆς φρουρᾶς. Ὁ Στρανγκουαίηζ, ἀναλαβὼν τὴν ἐξάρθρωσιν τῆς δῆθεν ἐξυφανθείσης συνωμοσίας ἐναντίον τῶν καταλαβόντων τὸ φρούριον Ἀγγλογάλλων στρατιωτῶν, διέταξε γενικὴν ἔρευναν τῶν ἐν τῷ φρουρίῳ οἰκημάτων¹⁷.

Ὁ Ἀντωνιάδης, χαρακτηρισθεὶς οὕτως ὡς κάτοχος πειρατικοῦ πλοιαρίου, μετέχων τῆς συνωμοσίας καὶ ψευδόμενος, ὅτε ἐνεφανίζετο ἄγνοῶν τὰ περὶ ὑπάρξεως κλοπιμαίων, ἐνῶ τοιαῦτα ἀνευρέθησαν ἐντὸς αὐτῆς ταύτης τῆς οἰκίας του, ἐφυλακίσθη (6 ἢ 7 Μαρτ. 1828 ν. ἡ.) μετὰ τοῦ συγκατοίκου τοῦ Ἰωάννου Μιχαήλ ἐπὶ τῆς ἀγγλικῆς φρεγάτας «Ἴσις»¹⁸. Ματαίως προσεπάθησε ν' ἀποδείξῃ εἰς τὸν Σταίηνς ἐγγράφως¹⁹ καὶ προφορικῶς, τόσον τὸ ἀμέτοχόν του εἰς τὰς πειρατικὰς ἐνεργείας τῆς γολέτας του καὶ εἰς τὴν συνωμοσίαν, ὅσον καὶ τὴν ἄγνοιάν του σχετικῶς μὲ τὰ ἀποκαλυφθέντα κλοπιμαῖα. Ὁ Σταίηνς, οὐδεμίαν σημασίαν δίδων εἰς τοὺς ἰσχυρισμούς του, ἐδήλωσεν ἀπεριφράστως, ὅτι δὲν ἤλλασσε τὴν περὶ τοῦ ἀτόμου του σχηματισθεῖσαν γνώμην²⁰. Καὶ ναὶ μὲν ὁ Ἀντωνιάδης, ἀπελευθερωθεὶς μετὰ τινὰς ἡμέρας (13 Μαρτ. 1828 ν. ἡ.)²¹, ἔλαβε τὴν ἄδειαν ν' ἀκολουθήσῃ τὸ ἐκστρατευτικὸν σῶμα εἰς Σφακιά, αἱ δυσμενεῖς ὁμως ἀπόψεις τοῦ Σταίηνς διεβιβάσθησαν πρὸς τὸν Καποδίστριαν.

Περὶ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Μαρτίου ὁ Ἀντωνιάδης, ὡς ἀπεσταλμένος τῶν Κρητῶν, ἐφθασεν εἰς Αἴγιναν, ἐνθα ἐπληροφορήθη περὶ τῆς ἐπικειμένης δίκης τῶν εἰς Γραμβοῦσαν συλληφθέντων συμπατριω-

17. Π Κ ρ ι ἄ ρ η, ἔ.ἀ. σ. 607.—Gordon, ἔ.ἀ. τ. Β' σ. 494.

18. Gordon, ἔ.ἀ. τ. Β' σ. 495.

19. Εἰς τὸ Ἀρχεῖον Ἐμμ. Ἀντωνιάδου συγκαταλέγεται σχέδιον ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν Σταίηνς, μετεφρασμένον εἰς τὴν ἀγγλικὴν ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Σπυρίδωνος, διὰ τῆς ὁποίας ὑποστηρίζει τὴν μὴ ἀνάμειξίν του εἰς τὴν δῆθεν συνωμοσίαν. (ΓΑΚ. Ἀρχ. Ἀντ. Κ 29 ἀρ. 104).

20. Ὁ Σταίηνς ὠμίλησε κατὰ τρόπον μειωτικὸν εἰς τὸν Ἀντωνιάδην. Ἐξέφρασε δὲ τὴν εὐχὴν, ὅπως ἀπολογοῦμενος οὗτος ἐνώπιον τῶν ἐλληνικῶν ἀρχῶν καὶ ἀποχαρακτηριζόμενος, χρησιμοποίησῃ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πατρίδος του τὴν φιλελευθέραν παιδείαν καὶ τὴν εὐφυΐαν, ἡ ὁποία τὸν διέκρινε. (Βλ. Pitcairn Jones, ἔ. ἀ. σ. 241 σημ. 1).

21. ΓΑΚ. Γεν. Γραμμ. φ. 32 ἔγγρ. τῆς 17 Μαρτ, 1828.

τῶν του²². Βαρυνόμενος ὁ ἴδιος ἀπὸ τὰς μομφὰς τοῦ Σταίηνς καὶ ἀνησυχῶν διὰ πιθανὴν περαιτέρω σύνδεσιν τοῦ ὀνόματός του μὲ τὰς διαπραχθεῖσας εἰς Γραμβούσαν παρανομίας, ἔσπευσε νὰ ἀναφερθῇ διὰ μακρῶν πρὸς τὸν Καποδίστριαν (1 Ἀπρ. 1828)²³. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ συσταθεῖσα Ἐξεταστικὴ Ἐπιτροπὴ, ἡ ὁποία διεξήγε τὰς ἀνακρίσεις τῶν ἐπτὰ συλληφθέντων εἰς Γραμβούσαν καὶ κατηγορουμένων ἐπὶ πειρατεία Κρητῶν²⁴, ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τὴν περὶ τοῦ Ἀντωνιάδου ἔκθεσιν τοῦ Σταίηνς, τὰς καταθέσεις τῶν ἤδη ἀνακρινομένων καὶ τὴν ἀναφορὰν αὐτοῦ τούτου τοῦ Ἀντωνιάδου, ἐθεώρησεν ἀπαραίτητον τὴν κλήτευσίν του. Οὕτως ὁ Ἀντωνιάδης ἐνεφανίσθη τὴν 5ην Ἀπρ. 1828 πρὸ τῆς ἀνακριτικῆς ταύτης ἐπιτροπῆς²⁵.

Τόσον ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἀναφορᾶς, ὅσον καὶ ἐκ τῶν καταθέσεων τοῦ Ἀντωνιάδου, δυνάμεθα νὰ ἀντλήσωμεν βιογραφικὰ τινα στοιχεῖα διὰ τὸν ἀγωνιστὴν τοῦτον, ὁ ὁποῖος, ἀπὸ τῆς καταλήψεως τῆς Γραμβούσης (2/14 Αὐγ. 1825) καὶ μετέπειτα, θεωρούμενος ὡς προέχων τῶν «*παραστατῶν*» (=πληρεξουσίων) τῆς Κρήτης²⁶, διεδραμάτισε πρωτεύ-

22. Οὗτοι ἦσαν οἱ παπὰ Γρηγόριος Δαμαλάκης, Παναγιώτης Καλιτζάκης, Ἰάκωβος Σκανδάλης ἢ Σκανδαλάκης, Μανόλης Δικτάκης, Γεώργιος Λούπης ἢ Λουπάκης, παπὰ Μαρτινιανὸς Περάκης καὶ Ἰωάννης Κονταξῆς. Ἐξ αὐτῶν οἱ πέντε πρῶτοι εἶχον ἀποσταλῇ εἰς Μάλταν, παρὰ τὰ συμπεφωνημένα μεταξὺ τοῦ Καποδιστρίου καὶ τοῦ Κόδριγκτον, διὰ νὰ δικασθοῦν ἐκεῖ. Ὁ Καποδίστριας, ἐπιμένων εἰς τὴν προσαγωγὴν τῶν συλλαμβανομένων ἐπὶ πειρατεία Ἑλλήνων ἐνώπιον τῶν ἑλληνικῶν δικαστηρίων, ἔπεισε τὸν Ἀγγλον ναύαρχον, ὅπως παραδοθῶν οὗτοι εἰς τὰς ἑλληνικὰς ἀρχάς. Οὕτω τὴν 28 Μαρτ. 1828 ν. ἡ. ἔφθασαν εἰς Αἴγινα ἐκ Μάλτας οἱ πέντε Κρήτες, ἐνῶ δύο ἡμέρας ἐνωρίτερον εἶχον φθάσει οἱ παραμείναντες εἰς Γραμβούσαν Μ. Περάκης καὶ Ἰω. Κονταξῆς. (ΓΑΚ. Γεν. Γραμμ. φ. 44 ἔγγρ. 1466/3 Ἀπρ. 1828.—Γεν. Γραμμ. φ. 40 ἔγγρ. 1339/30 Μαρτ. 1828).

23. Βλ. εἰς Παράρτημα ἔγγρ. 1 σ. 143 κ.ἑ.

24. Οὕτως ὠνομάσθη ἡ 3μελὴς ἐπιτροπὴ, ἡ ὁποία, συγκροτηθεῖσα μετὰ προσοχῆς, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐπιλογὴν τῶν μελῶν της, ὑπὸ τοῦ Καποδιστρίου, ἀνέλαβε ν' ἀνακρίνῃ τοὺς κατηγορουμένους ἐπὶ πειρατεία. Μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ἦσαν ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κυβερνήτου Βιάρος Καποδίστριας, ὁ Ἰω. Γενατὰς, ἀμφότεροι Ἑπτανήσιοι νομομαθεῖς, καὶ ὁ Προσωρινὸς Διοικητὴς Αἰγίνης Ἀνδρέας Γιαννίτσης, ἄνδρες τῶν ὁποίων τὸ ἀναμφισβήτητον κύρος ἀπετέλει ἐγγύησιν πρὸς τὴν εὐρωπαϊκὴν κοινὴν γνώμην διὰ τὸ ἀδιάβλητον τῶν ἐνεργειῶν των. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ἐχαρακτηρίσθη ὑπὸ τοῦ Καποδιστρίου «*ἐξεταστικὴ*». Ἀνετέθησαν δηλαδὴ εἰς αὐτὴν μόνον ἀνακριτικαὶ ἀρμοδιότητες, οὐχὶ καὶ δικαστικαί. Ἐπιθυμία τῆς Κυβερνήσεως ἦτο, ὅπως οἱ ἀνακρινόμενοι καὶ ἀποδεικνυόμενοι ἐνοχοὶ μὴ δικασθοῦν ὑπὸ ἀπλῆς ἐπιτροπῆς, ἀλλὰ προσαχθοῦν ἐνώπιον τῶν τακτικῶν ἑλληνικῶν δικαστηρίων, τὰ ὁποία ἐπρόκειτο νὰ ἰδρυθοῦν. (ΓΑΚ. Γεν. Γραμμ. φ. 40 ἔγγρ. 3146/30 Μαρτ. 1828.—Ἀρχ. Καπ. φ. 426).

25. Βλ. εἰς Παράρτημα ἔγγρ. 2 σ. 149 κ.ἑ.

26. Ν. Τωμαδάκης, Ἑκκλησις..., σ. 12.

οντα ρόλον εις τὴν στρατιωτικὴν καὶ πολιτικὴν ἱστορίαν τῆς μεγαλο-
νήσου. Ἐν πρώτοις, πρὸς τὴν Ἐξ. Ἐπιτροπὴν ἐδήλωσεν ὅτι ἦτο
ἡλικίας 34 ἐτῶν, ὅτι ἐγεννήθη δηλαδὴ τὸ 1794²⁷. Ἀνέφερεν ἐπίσης
τὸ γνωστὸν ἤδη, ὅτι πρὸ τοῦ 1821 ἦσκει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἐμπορίου
εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ὅτι ἦτο νεώτερος τῶν δύο ἀδελφῶν του
Ἰωάννου καὶ Σπυρίδωνος²⁸. Μάλιστα τὸν πρῶτον ἐξ αὐτῶν ἐχαρακτή-
ριζεν ὡς εὐκατάστατον, μὲ μηνιαῖα ἔσοδα 300 γρόσια, τὸν δὲ δεύτε-
ρον «μικρέμπορον»²⁹.

Ἐκτὸς τούτων, ἀναφερόμενος πρὸς τὸν Καποδίστριαν ἢ καταθέτων
πρὸ τῆς Ἐξεταστικῆς Ἐπιτροπῆς, παρέσχεν, ὡς ἐκ τῆς ἡγετικῆς θέ-
σεώς του, ἀξιόλογα στοιχεῖα καὶ περὶ τῶν πραγμάτων τῆς Κρήτης, κυ-
ρίως δὲ περὶ τῆς ὀργανώσεως τῆς ἐκστρατείας καὶ τῶν γεγονότων, τὰ
ὁποῖα ἠκολούθησαν τὸν κατάπλου τῆς ἀγγλογαλλικῆς μοίρας εἰς Γραμ-
βοῦσαν. Ἐξέθεσε προσέτι τὰς προσπαθείας του, ὅπως πείσῃ τοὺς εἰς
Γραμβοῦσαν καὶ συμμορφωθοῦν πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ Σταίνης, τὰς
παροτρύνσεις του πρὸς τὰ ἄτακτα στρατιωτικὰ σώματα, ὅπως «φυλάτ-
τουν ὑπακοὴν εἰς τὸν Κυβερνήτην καὶ τὸν Κομμοδόρον», καὶ τὰ τῆς ἀδί-
κου κρατήσεώς του ἐπὶ τῆς φρεγάτας «Ἰσις».

Ἡ Ἐξ. Ἐπιτροπὴ, ἀνακρίνουσα τὸν Ἀντωνιάδην, ἐπέμεινεν εἰς
τὴν ἐξακρίβωσιν περὶ τοῦ βασίμου ἢ μὴ τῶν καταγγελλομένων ὑπὸ
τοῦ Σταίνης. Δηλαδή, μέχρι ποίου σημείου ὁ Ἀντωνιάδης συνεδέετο
μετὰ τῶν εἰς Γραμβοῦσαν στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν παραγόντων,
ἐγνώριζε τὰς παρανομίας των καὶ τὴν προέλευσιν τῶν διατεθέντων διὰ
τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐκστρατείας χρημάτων καὶ κατὰ πόσον νῆθύνετο
οὗτος διὰ τὰς διαπραχθείσας ὑπὸ τῶν πλοιαρχούντων τὰ σκάφη του
πειρατείας.

Ἐκεῖνος, ἀποκρούων τὴν κατηγορίαν, ὅτι σκοπίμως καὶ διὰ νὰ κα-
λύψῃ τοὺς συμπατριώτας του, παρέσχεν εἰς τὸν Σταίνης ψευδεῖς δια-
βεβαιώσεις περὶ μὴ ὑπάρξεως κλοπιμαίων εἰς Γραμβοῦσαν, ἰσχυρίσθη
ὅτι τοῦτο ὠφείλετο εἰς ἄγνοιάν του, διότι, διαμένων ἐκτὸς τῆς Κρή-
της, δὲν ἦτο ἐνημερωμένος ἐπὶ τῆς ἐπικρατούσης εἰς Γραμβοῦσαν κα-
ταστάσεως. Ἰσχυρίσθη, ὅτι μόνον τρεῖς ἐπεσκέφθη τὴν Γραμβοῦσαν. Τὴν

27. Δύο χρόνους ὁμως ἀργότερον, ἀνακρινόμενος διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἐφη-
μερίδος του «Ἠώς», προέβαλεν ὅτι καὶ τὸ 1830 ἦτο 34 ἐτῶν. (Βλ. Σ. Ἀντωνι-
αδῆ, ἔ. ἀ. σ. 49). Ὡς ἔτος γεννήσεώς του λοιπὸν δύναται νὰ θεωρηθῇ οὐχὶ
τὸ 1791 (Βλ. Σ. Ἀντωνιάδην, ἔ. ἀ. σ. 11, 16, 68 σημ. 1, καὶ σ. 70), ἢ τὸ
1792 (Βλ. Γ. Κουρμούλη, ἔ. ἀ. σ. 392), ἀλλὰ τὸ 1794 ἢ τὸ 1796.

28. Οἱ ἀδελφοὶ του ἦσαν τέσσαρες : Ἰωάννης, Σπυρίδων, Γεώργιος καὶ Κων-
σταντῖνος. (Βλ. Σ. Ἀντωνιάδην, ἔ. ἀ. σ. 17 σημ. 1).

29. Βλ. εἰς Παράρτημα ἔγγρ. 2 σ. 154.

πρώτην φορὰν παρέμεινεν εἰς τὴν νησίδα δύο μόνον ἡμέρας, κατὰ τὸν χρόνον τῆς καταλήψεώς της (1825), τὴν δευτέραν, μίαν μόνον ἡμέραν, τὴν 14ην Αὐγ. 1827, ὅτε ἤλθεν ἐκ Ναυπλίου διὰ νὰ κοινοποιήσῃ εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς νησίδος τὴν ἀπόφασιν τοῦ στολάρχου Κόχραν (Th. Cochrane), ὅπως συνδράμῃ τὴν ὀργανουμένην εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς μεγαλονήσου ἐκστρατείαν³⁰. Διὰ τρίτην δὲ φορὰν εὐρέθη εἰς Γραμβοῦσαν ὁκτὼ ἡμέρας πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Σταίηνς «εἰς ἕναν καιρὸν μάλιστα καθ' ὃν δὲν ἡμποροῦσέ τις οὐδ' ἀπὸ οἴκημα εἰς οἴκημα νὰ πηγαίῃ ἐξ αἰτίας τοῦ ἀπὸ βαρὺν χειμῶνα σφοδροτάτου ἀνέμου»³¹. Κατὰ συνέπειαν, παρετήρει, δὲν εἶχε προφθάσει νὰ ἐνημερωθῇ ἐπὶ τῆς καταστάσεως. Ἄλλωστε, ὡς ἀνέφερεν, «οὔτε σχέσεις... εἶχα μὲ τοὺς πρώτους τῶν πειρατῶν... οὔτε τὰ ὁσπήτια των καλῶς ἐγνώριζα, οὔτε τὰς πράξεις των· ἐνῶ μάλιστα κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν καὶ ἀναμεταξύ των ὁ εἰς ἀπὸ τὸν ἄλλον ἐκρύπτετο διὰ τὰς ὁποίας ἐβιάζοντο τότε νὰ κάμνουν συνεισφορὰς εἰς τὰ ἔξοδα τῆς ἐκστρατείας...». Κατὰ τὴν ἄποψίν του δέ, μᾶλλον «ὡς ἐχθρόν» τὸν ἐθεώρουν οἱ ἐν Γραμβοῦσῃ, διότι τοὺς ἐπέπληττε καὶ θὰ τὸν ἐκακοποιῶν μάλιστα «ἂν διάφορα πράγματα δὲν τοὺς ἔκαμναν νὰ συστέλλωνται»³². Οὕτως, ἀρνούμενος ἐνώπιον τῶν μοιράρχων τὴν ὑπαρξίν κλοπιμαίων, ἐβασίζετο εἰς τὰς διαβεβαιώσεις τῶν ἀρμοδίων, οἱ ὅποιοι, ἐπὶ τοῦτο κληθέντες ὑπ' αὐτοῦ εἰς συνέλευσιν, ἀπήντησαν εἰς πρότασιν του περὶ παραδόσεως τοιαύτης προελεύσεως εἰδῶν, ὅτι «δὲν ἔχουν παρὰ ὅσα τοὺς ἔμειναν διὰ χρῆσίν των».

Ἐξ ἄλλου, τὸ γεγονός, ὅτι ἀνεκαλύφθησαν κλοπιμαῖα ἐντὸς αὐτοῦ τοῦτου τοῦ οἰκήματος, ὅπου διέμενε, δὲν ἐθεώρει ἀποδεικτικὸν τῆς ἐναντίον του κατηγορίας. Διότι, ὅχι μόνον διεπιστώθη, ὅτι ταῦτα ἀνήκον εἰς τοὺς Κρήτας ὀπλαρχηγοὺς Γεώργιον Λούπην ἢ Λουπάκην καὶ Δημήτριον Χρυσάφοπουλον, ἀλλὰ καὶ διότι ἦσαν τόσον καλῶς κρυμμένα ὑπὸ τὴν γῆν, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ ὑποψιασθῇ κἂν τὴν ὑπαρξίν των.

Παρεδέχθη, βεβαίως, ὅτι διεπράττοντο εἰς Γραμβοῦσαν παρανομίαι. Ἀντέταξεν ὅμως, ὅτι λόγφ τῆς ἀπουσίας του ἡγνόμεν ὁποῖαν ἔκτασιν εἶχε λάβει ἢ ἄσκησις τῆς πειρατείας καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ἡ Γραμβοῦσα εἶχε καταστῇ ἀποθήκη κλοπιμαίων. Μετὰ πικρίας παρετήρει ὅτι ἡ διενέργεια τῶν πειρατειῶν ἦτο μοιραία κατάληξις τῶν δυσμενῶν συνθηκῶν διαβιώσεως τῶν ἐπὶ τῶν βράχων τῆς νησίδος καταφυγόντων

30. Κ. Κριτοβουλίδου, ἔ. ἀ. σ. 374.—Π. Κριάρη, ἔ. ἀ. σ. 587.

31. Βλ. εἰς Παράρτημα ἔγγρ. 1 σ. 144.

32. Βλ. εἰς Παράρτημα ἔγγρ. 1 σ. 144.

Κρητών³³. Ὁ ἴδιος, ὡς πατριώτης, ἐλυπεῖτο πληροφορούμενος τὰ διαπραττόμενα εἰς Γραμβοῦσαν καὶ ἄλλοτε μὲν διὰ τῆς πειθοῦς, ἄλλοτε δι' ἀπειλῶν προσεπάθησε ν' ἀποσπάσῃ τοὺς Γραμβουσιανούς ἀπὸ τὴν διενέργειαν πειρατειῶν. Εἰς τὴν ἀναφορὰν τοῦ πρὸς τὸν Καποδίστριαν ὑπενθύμιζε τὸ γεγονός, ὅτι καὶ οἱ Κρήτες, ἀφοῦ ματαιῶς ἐπεκαλέσθησαν τὴν βοήθειαν τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Κόχραν διὰ τὴν δίωξιν τῶν πειρατῶν, τελικῶς οἱ ἴδιοι κατώρθωσαν περὶ τοὺς τελευταίους μῆνας τοῦ 1827 νὰ περιορίσουν τὰς καταχρήσεις³⁴. Παρετῆρει προσέτι ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ Γάλλοι καὶ Ἄγγλοι, οἱ ὁποῖοι μετὰ τοσαύτης βιαιότητος ἐπετέθησαν κατὰ τῆς Γραμβούσης εἰς ὅλως ἀκατάλληλον ὥραν, μὲ κίνδυνον νὰ ματαιώσουν τὴν ὀργανωθείσαν ἐκστρατείαν, θὰ ἠδύναντο κατὰ τὸ παρελθόν, ἐὰν ἐπεθύμουν, νὰ ἀποσπάσουν ἀπὸ τὰς μοίρας των καὶ νὰ τοποθετήσουν εἰς τὸν λιμένα τῆς νησιῶδος «*κανὲν πλοῖον νὰ στέκη σταθερῶς καὶ νὰ προλαμβάνῃ ἢ καὶ κόψῃ διόλου τὰς πειρατείας*»³⁵.

33. Περὶ τῶν δυσμενῶν συνθηκῶν διαβιώσεως τῶν εἰς Γραμβοῦσαν καταφυγόντων Κρητῶν ἀνέφερε τόσον ὁ Ἄλ. Μαυροκορδάτος εἰς ἐκθεσίν του (24 Ἰαν. 1828) πρὸς τὸν Καποδίστριαν (ΓΑΚ. Ἀρχ. Μαρ. Κ 14 ἀρ. 4086), ὅσον καὶ ὁ Σταίηνς (Βλ. Pitcairn Jones, ἔ. ἄ. σ. 248).

34. Πράγματι, τὸ Κρητ. Συμβούλιον, ἀνησυχῆσαν ἐκ τῆς ἐντάσεως τῆς πειρατείας εἰς Γραμβοῦσαν, ὅπου, δελεαζόμενοι ἀπὸ τὸ κέρδος, εἶχον συγκεντρωθῇ πειραταὶ καὶ ἐξ ἄλλων περιοχῶν, ἐπεκαλέσθη τὴν βοήθειαν τοῦ στολάρχου Κόχραν καὶ τῆς Κυβερνήσεως. (ΓΑΚ. Γεν. Γραμμ. φ. 14 ἔγγρ. 472/20 Ἰαν. 1828.—Γεν. Γραμμ. φ. 4 ἔγγρ. τῆς 23 Ἰαν. 1828.—Κ. Κριτοβουλίδου, ἔ. ἄ. σ. 370. Π. Κριάρη, ἔ. ἄ. σ. 577). Ὁ Κόχραν ἐνεφανίσθη (Ἰούν. 1827) πράγματι ἐναντι τῆς Γραμβούσης, ἐπιβαίνων τῆς φρεγάτας «*Ἑλλάς*». Ἄλλ' ἐνῶ, ὡς ἀναφέρει ὁ Κριτοβουλίδης (ἔ. ἄ. σ. 370 καὶ σ. 375) «*ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν καὶ τινες πεφοβισμένοι ἐκ τῶν Γραμβουσιανῶν διὰ νὰ παραδώσωσι τὰ πλοῖα*», ὁ Κόχραν «*χαϊρετήσας τότε τὸ φρούριον μὲ κανονιοβολὰς καὶ ἀντιχαϊρετηθεὶς ἀπεμακρύνθη, παραγγέλλας μόνον νὰ μὴ κακοποιῶσιν ἀνθρώπους εἰς τὰ συλλαμβανόμενα πλοῖα...*». Ἡ Ἀντικυβ. Ἐπιτροπὴ, ἀνίσχυρος νὰ παράσχῃ οὐσιαστικὴν βοήθειαν, περιώρισθ ν' ἀπευθύνῃ (24 Ὀκτ. 1827) ἐγκυκλίους περὶ καταπαύσεως τῆς πειρατείας (ΓΑΚ. Ὑπ. Ναυτ. φ. 61 ἔγγρ. 759/24 Ὀκτ. 1827.—Π. Κριάρη, ἔ. ἄ. σ. 588). Ἡ ἐπιδειχθεῖσα ὁθεν ἀδιαφορία τοῦ Κόχραν καὶ ἡ ἀδυναμία τῆς Κυβερνήσεως «*ἐνεψύχωσε τὸ κακόν*». (Βλ. ἐφημ. «*Ἀθηνᾶ*» ἀρ. 78 τῆς 24 Δεκ. 1832). Ματαιῶς τὸ Κρητ. Συμβούλιον προσεπάθησε διὰ προκηρύξεως τῆς 25 Ὀκτ. 1827 νὰ περιστείλῃ τὴν πειρατείαν (ΓΑΚ. Ἀρχ. Μαρ. Κ 14 ἀρ. 4086 καὶ Κ 15 ἀρ. 4418). Ἀντιληφθὲν δέ, ὅτι οὐδὲν θὰ ἐπετυγχάνετο διὰ τῆς βίας, προσεπάθησεν ἐν συνεχείᾳ δι' ἄλλων μέσων ν' ἀποσπάσῃ τὰ πειρατικὰ σκάφη ἀπὸ τοὺς ἰδιοκτητὰς των. Οὕτως ἀπὸ τοῦ Νοεμ. 1827, ἐπικαλούμενον τὰς ἀνάγκας τῆς ἐκστρατείας, ἤρχισε νὰ ναυλῶνῃ τὰ εὐρισκόμενα εἰς Γραμβοῦσαν σκάφη καὶ νὰ τὰ χρησιμοποιοῖ διὰ τὴν μεταφορὰν στρατευμάτων (ΓΑΚ. Ἀρχ. Μαρ. Κ 14 ἀρ. 4086 καὶ Κ 15 ἀρ. 4418).

35. Βλ. εἰς Παράρτημα ἔγγρ. 1 σ. 148.

Ἀνασκευάζων τὴν κατηγορίαν τοῦ Σταίηνς περὶ συμμετοχῆς του εἰς τὴν συνωμοσίαν, ἐπεσήμαινε κατ’ ἀρχὰς τὰς ἐνδείξεις, αἱ ὁποῖαι ἀπεκάλυπτον ὡς μύθευμα τὴν στρεφομένην δῆθεν κατὰ τῶν ἀγγλογαλλικῶν ἀγημάτων ἀνταρσίαν τῆς ἐλληνικῆς φρουρᾶς³⁶. Κατηγγέλθη δηλαδὴ εἰς τὸν Σταίηνς, ὅτι ἡ συνωμοσία θὰ ἐξεδηλοῦτο κατὰ τὴν μεταφορὰν τῆς σοροῦ τοῦ φονευθέντος (3 Μαρτ. 1828 ν.ῆ.) φρουράρχου Καρόλου Γκόρντον Οὔρκχαρτ (C. G. Urquhart)³⁷ ἐπὶ τοῦ φρουρίου. Ἡ σορὸς ὅμως εἶχεν ἤδη μεταφερθῆ ἐκεῖ πρὸ δύο ἡμερῶν. Ἡ ἀνακάλυψις, ἐξ ἄλλου, «*τριῶν βαρελίων*» πυρίτιδος ἐντὸς οἰκήματος, γεγονὸς τὸ ὅποιον ἐθεωρήθη ὡς ἐνδείξεις περὶ ὀργανωθείσης συνωμοσίας, θὰ εἶχε ποιὰν τινα σημασίαν, ἐὰν τὸ οἶκημα τοῦτο δὲν ἐχρησίμευεν, «*ὡς καὶ εἰς καιρὸν τῶν Τούρκων... εἰς κατασκευὴν καὶ γέμισμα τῶν καρτοτσίων...*»³⁸. Δὲν ἦτο δηλαδὴ τοῦτο εἰ μὴ ὑποτυπῶδες ἐργαστήριον πυρομαχικῶν, ὅπου ἀπὸ χρόνων ὑπῆρχε πυρίτις, καὶ δὲν εἶχεν αὕτη προσφάτως ἐναποθηκευθῆ χάριν τῆς συνωμοσίας. Ἄλλωστε, ὡς μετὰ τινος πικρίας ἐσχολίαζεν εὐστόχως, πῶς ἦτο δυνατόν οἱ ἐντὸς τοῦ ἤδη ἐκκενωθέντος, κατὰ διαταγὴν τῶν μοιράρχων, φρουρίου ἐναπομείναντες ὀγδοήκοντα ἄνδρες νὰ ἀναλάβουν ἐπίθεσιν ἐναντίον διακοσίων πεντήκοντα καλῶς ἐξοπλισμένων στρατιωτῶν τοῦ ἀγγλογαλλικοῦ ἀγῆματος καὶ τοῦ ἀποσταλέντος ὑπὸ τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως τακτικοῦ στρατιωτικοῦ σώματος;

Ἀναφορικῶς πρὸς τὸ ἐὰν ἡ παραμονὴ του ἐντὸς τοῦ οἰκήματος, ὅπου ἀνεκαλύφθη ἡ πυρίτις, ἡ ἀνεύρεσις τῆς ἀλληλογραφίας του μετὰ τῶν Γραμβουσιανῶν καὶ ἡ ἀποκάλυψις κλοπιμαίων ἀπεδείκνυνον τοῦτον βασικὸν στέλεχος τῆς συνωμοσίας καὶ κάτοχον μερίσματος ἐκ τῶν πειρατικῶν λαφύρων, ἰσχυρίζετο ὅτι :

36. Ἡ συνωμοσία αὕτη ἦτο ἐπινόησις τοῦ Στρανγκουαίης, ὁ ὁποῖος, ἐπικαλούμενος ἀορίστως κινδύνους, ἐσχεδίαζε τὴν τοποθέτησιν ἐπὶ τοῦ φρουρίου τῆς Γραμβούσης μεγαλυτέρας ἀγγλικῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως. Ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει, ἡ ὅλη ὑπόθεσις δὲν ἦτο εἰ μὴ ἐκδήλωσις τῆς ὀφισταμένης ἀντιζηλίας μεταξὺ τῶν Ἀγγλῶν καὶ Γάλλων ὡς πρὸς τὴν κατοχὴν τοῦ φρουρίου. Περὶ τούτων διαλαμβάνομεν διὰ μακρῶν εἰς τὴν προμνησθεῖσαν μελέτην μας.

37. Ὁ Ἀγγλος φιλέλλην Κάρ. Οὔρκχαρτ, μετέχων ἕως τότε τῶν ἐπιχειρήσεων εἰς Χίον, διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου φρούραρχος Γραμβούσης. Οὗτος ἐπὶ κεφαλῇ τακτικοῦ στρατιωτικοῦ σώματος θὰ ἀντικαθίστα τὴν ἐξ ἐντοπίων φρουρὰν ὑπὸ τὸν Μαρκούλην Ρενιέρην, ἡ ὁποία θὰ προωθεῖτο εἰς Σφακιά. Ὁ Οὔρκχαρτ ἀφίχθη εἰς Γραμβούσαν περὶ τὸ μέσον τοῦ Φεβρ. 1828 καὶ ἀνέλαβε τὰ καθήκοντά του. Δέκα ἡμέρας ὅμως ἀργότερον ἐφονεύθη ἐξ ἀτυχήματος. (ΓΑΚ. Γεν. Γραμμ. φ. 14 ἔγγρ. 235/9 Φεβρ. 1828.—Κ. Κ ρ ι τ ο β ο υ λ ῖ δ ο υ, ἔ. ἀ. σ. 396.—Π. Κ ρ ι ῑ ῶ ρ η, ἔ. ἀ. σ. 605.—P i t c a i r n J o n e s, ἔ. ἀ. σ. 258).

38. Βλ. εἰς Παράρτημα ἔγγρ. 1 σ. 147.

α) Ἡ ἐγκατάστασις του εἰς τὸ χαρακτηρισθὲν ὡς ἐπιτελεῖον τῆς συνωμοσίας οἶκημα ἦτο προσωρινή καὶ ἀναγκαστική. Διότι, μὴ διαθέτων ἰδίαν στέγην, ἠναγκάσθη ἀφικόμενος εἰς Γραμβοῦσαν νὰ μείνῃ εἰς τὴν οἰκίαν τῶν ἀδελφῶν Ἰωάννου καὶ Βασιλείου Χάλη. Μάλιστα τὰ βιβλία του, τὰ ὁποῖα ἔφερεν ἀπὸ τὸ Ναύπλιον, φοβούμενος τὴν ἐκεῖ ἐπίθεσιν τῶν Αἰγυπτίων, ἔμειναν εἰς τὸ ὑπαιθρον. Ἀφοῦ δὲ τὰ περισσότερα κατεστράφησαν, ἐναποθήκευσε, μὲ τὴν βοήθειαν φίλων του, τὰ ἐναπομείναντα εἰς διάφορα οἰκήματα. Μετὰ τὸν αἰφνίδιον θάνατον τοῦ Οὐρκχαρτ μετόκησε καὶ ἐκοιμήθη «*δύο ἢ τρεῖς βραδιᾶς*» εἰς τὴν χαρακτηρισθεῖσαν ὡς ἐπιτελεῖον τῆς συνωμοσίας πυριτιδαποθήκην («*τσεπχανέ*»).

β) Οὐδαμοῦ εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν του ὑπάρχει ἔνδειξις, ὅτι ἦτο «*κεφαλὴ τῆς τοπικῆς ἀρχῆς τῆς Γραμπούσης*», ὅτι παρεκίνει εἰς τὰς ληστείας ἢ ὅτι ἐμοιράζετο μετὰ τῶν πειρατῶν «*ληιζόμενα εὐρωπαῖκά πράγματα*». Ἀντιθέτως, ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἐπιστολῶν του θὰ ἡδύνατό τις νὰ πληροφορηθῇ, ὅτι συνεβούλευε τοὺς εἰς Γραμβοῦσαν ν' ἀπέχουν τῆς πειρατείας.

Ἀποκρινόμενος ὁ Ἀντωνιάδης εἰς ἐρωτήσεις τῆς Ἐξ. Ἐπιτροπῆς πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς προελεύσεως τῶν διατεθέντων διὰ τὴν ἐκστρατείαν χρημάτων, ὁπότε θὰ κατεδεικνύετο, τόσον ἡ γνῶσις αὐτοῦ περὶ προσώπων καὶ τῶν κτηθεισῶν οἰκονομικῶν δυνατοτήτων των, ὅσον καὶ τὸ μέτρον τῶν ἀναληφθεισῶν ὑπ' αὐτοῦ πρωτοβουλιῶν, παρέδεχθη ὅτι ἡ ἐκστρατεία ὀργανώθη διὰ «*συνεισφορῶν*», αἱ ὁποῖαι συνεκεντρώθησαν εἰς Γραμβοῦσαν ἐν ἀπουσίᾳ του. Κατέθεσε δὲ ὅτι οἱ Κρήτες, ἀναζητοῦντες χρήματα διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐκστρατείας, ἐνεθυμήθησαν, ὅτι ὅτε ὁ Ἑμμ. Τομπάζης ἐπῶλει εἰς συμπατριώτας των τὴν γολέταν του «*Τερψιχόρη*»³⁹, ὑπεσχέθη ὅτι, ὀργανουμένης ἐκστρα-

39. Δὲν ἡδυνήθη νὰ ἐξακριβώσῃ διὰ ποῖον λόγον οἱ ἀδελφοὶ Τομπάζης ἐπώλησαν τὴν γολέταν των ταύτην. Ὅπως δὲ ὅπως ἡ πώλησις δὲν θὰ συνεδέετο μὲ οἰκονομικὴν κάμψιν τῆς οἰκογενείας. Πιθανώτερον φαίνεται, ὅτι οὗτοι ἐπεθύμουν ν' ἀποξενωθοῦν τῆς κυριότητος ἐπ' αὐτῆς διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους: Ἡ γολέτα «*Τερψιχόρη*», πλοιαρχουμένη ὑπὸ τοῦ Ἀλεξ. Ραφαλιᾶ ἢ Ραφαήλ, κατέσχεν (7 Μαρτ. 1826) ἐντὸς τοῦ λιμένος τῆς Πάτμου τὸ ὑπὸ Ἰονικὴν σημαίαν ἐμπορικὸν σκάφος «*Παναγία τοῦ Κύκκου*» ὑπὸ τὸν καπ. Ἀθαν. Ζούλαν, μὲ τὴν αἰτιολογίαν ὅτι τὸ ἐπ' αὐτοῦ φορτίον ἦτο ἐχθρικῆς ιδιοκτησίας. Ἡ ἀρμοδία ἐπὶ τῆς κρίσεως τῶν λειῶν «*Τόπον ἐπέχουσα Θαλασσίου Δικαστηρίου Ἐπιτροπῇ*» διὰ τῆς ὑπ' ἀρ. 79 τῆς 30 Μαρτ. 1826 ἀποφάσεώς της ἐθεώρησε μὴ νόμιμον λείαν τὸ φορτίον καὶ διέταξε τὴν ἀπόλυσιν τοῦ σκάφους. (ΓΑΚ. Ὑπ. Ναυτ. φ. 46). Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἦτο ὑπὸ κρίσιν καὶ ἕτερον σκάφος κατασχεθὲν ὑπὸ τῆς αὐτῆς γολέτας, τὸ ὑπὸ αὐστριακὴν σημαίαν «*Lettera di Campio*» ὑπὸ τὸν καπ. Ἀνδρ. Canovich. Ἐξοργισθέντες ὁμοῦ οἱ ἄνδρες τῆς ὑδραϊκῆς γολέτας, διότι ἀγγλικὸν πολε-

τείας πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς μεγαλονήσου, θὰ ἦτο πρόθυμος νὰ δια-

μικὸν σκάφος ἤρπασεν ἀπὸ τοῦ λιμένος τοῦ Ναυπλίου καὶ τρίτον ὑπὸ κρίσιν σκά-
φος, ὑπ' αὐτῶν τῶν ἰδίων κατασχεθέν, τὸ ὑπὸ ἰονικὴν σημαίαν «Ζεὺς» τοῦ καπ.
Π. Σπητέρη, τὴν νύκτα τῆς 5 Ἀπρ. 1826 κατέλαβον τὰ δύο πρῶτα ἐξ αὐτῶν καὶ
τὰ ὠδήγησαν εἰς τινὰ ὁρμίσκον, ὅπου καὶ ἰδιοποιήθησαν τὰ ἐπ' αὐτῶν φορτία.
(ΓΑΚ. Ὑπ. Ναυτ. φ. 47 ἔγγρ. 8100/5 Ἀπρ. 1826.—Συλλ. Βραχ. φ. 19 ἔγγρ. 8208/
10 Ἀπρ. 1826). Φοβούμενος λοιπὸν ὁ Ἑμμ. Τομπάζης, μήπως ζητηθοῦν παρ' αὐ-
τοῦ, ὡς ἰδιοκτῆτου τῆς γολέτας, ἀποζημιώσεις διὰ τὰς γενομένας ληστείας, ἔσπευσε
νὰ πωλήσῃ τὴν γολέταν «Τερψιχόρῃ». Ἐν τούτοις δὲν ἀπέφυγεν οὗτος τὴν δικα-
στικὴν περιπέτειαν. Τὸν Ἰουν. 1829 ὁ Ἀθαν. Ζούλας ὑπέβαλεν ἀγωγὴν ἀποζημιώ-
σεως ἐναντίον αὐτοῦ, τοῦ πλοιάρχου του Ραφαλιᾶ καὶ τοῦ ἐγγρητοῦ τῆς γολέτας
Ἑμμ. Ξένου (ΓΑΚ. Ὑπ. Δικ. φ. 43 ἔγγρ. τῆς 10 Ἰουν. 1829).

Ἄγνοῦ τὴν ἀκριβῆ ἡμερομηνίαν τῆς πωλήσεως τῆς γολέτας. Τὴν 28 Μαΐου
1827 ὁ Κρῆς Ν. Ρενιέρης, πρόεδρος τῆς Βουλῆς, ἀνήγγειλεν εἰς τὴν διοίκησιν τῆς
Κρήτης τὴν ὑπὸ Γραμβουσιανῶν ἀγορὰν τοῦ σκάφους (Βλ. Ἰα κ. Τ ο μ π ᾶ ζ η,
ἔ. ἄ. σ. 356 - 357). Μέτοχοι ἐπὶ τῆς γολέτας ἦσαν οἱ ἐκ τῶν κατηγορουμένων ἐπὶ
πειρατεία Ἰω. Κονταξῆς καὶ παπὰ Γρηγ. Δαμαλάκης, ὁ Ζενεδογιάννης, ὡς καὶ ἕτε-
ροι δύο ἀκόμη. (Ἀρχ. Καπ. φ. 426). Ἡ «Τερψιχόρῃ», πλοιάρχουμένη ὑπὸ τοῦ Μαν.
Δικτάκη, κατηγορουμένου καὶ τούτου ἐπὶ πειρατεία, κατέσχε (1 Σεπτ. 1827) πλη-
σίον τῆς Κρήτης τὸ ὑπὸ αὐστριακὴν σημαίαν σκάφος «Ἀπόλλων», τὸ ὅποιον με-
τέφερεν ἐξ Ὀδησοῦ εἰς Λιβόρνον σίτον διὰ λογαριασμὸν τοῦ Φρειδ. Cortazzi
(Χορτάστη). Ὁ πλοίαρχος Ἀλέξ. Scopénich ἀνέφερεν (25 Ὀκτ. 1827) εἰς τὸν αὐ-
στριακὸν πρόξενον Γ. Γρόπιους (G. Gropius), ὅτι τὸ σκάφος του ὠδηγήθη εἰς
Γραμβοῦσαν καὶ ἐδημεύθη τὸ φορτίον του καὶ ὅτι τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ μὲ ἕτερον
σκάφος, ὑπὸ αὐστριακὴν σημαίαν, πλοιάρχουμένον ὑπὸ τοῦ Ἀντ. Rescovich (ΓΑΚ.
Ἀρχ. Μάλμο Κ 44 ἀρ. 48). Ἀληθὲς ὅμως εἶναι, ὅτι τὸ Κρητ. Συμβούλιον, ἐπικα-
λούμενον κατὰστασιν ἀνάγκης, ἐκράτησε τὸν μεταφερόμενον ἐπὶ τῶν σκαφῶν σί-
τον, ἐχορήγησε δὲ (26 Σεπτ. 1827) εἰς τοὺς πλοιάρχους τῶν ἀποδείξιν διὰ μελ-
λοντικὴν τῶν ἀποζημιώσιν (Ἀρχ. Φιλ. ἀρ. 3271). Ὡς ἦτο ἐπόμενον, οὗτοι οὐδε-
μίαν ἐμπιστοσύνην ἔχοντες εἰς τὰς ἀποδείξεις τοῦ Κρητ. Συμβουλίου καὶ ἐπειγόμε-
νοι νὰ λάβουν τὰ χρήματά των, κατήγγειλαν τὸ γεγονὸς εἰς τὸν Γρόπιους χαρα-
κτηρίζοντες τὴν ἐνέργειαν τῶν Γραμβουσιανῶν ὡς πειρατικὴν. Ἡ Ἀντικυβ. Ἐπι-
τροπὴ, λαβοῦσα γνῶσιν τούτου, πιθανὸν καὶ ἄλλων παρομοίων γεγονότων, εὐρέθη
ὕποχρεωμένη νὰ λάβῃ τὰ ἀπαιτούμενα μέτρα. Οὕτως, ἐνῶ ἡτοιμάζετο ἡ γολέτα
«Τερψιχόρῃ» ν' ἀποπλεύσῃ ἐκ Πόρου διὰ τὴν εἰς Κρήτην μεταφορὰν στρατευμά-
των, ἐκλήθη (30 Ὀκτ. 1827) ὁ Μαν. Δικτάκης νὰ λογοδοτήσῃ (ΓΑΚ. Ὑπ. Ναυτ.
φ. 61 ἔγγρ. 959/30 Ὀκτ. 1827). Οὗτος ἠρνήθη καὶ ὁ ἀστυνόμος Πόρου ἀφῆρσε τὸ
πηδάλιον τοῦ σκάφους. Ἐν τῷ μεταξύ κατέφθανον οἱ προοριζόμενοι διὰ Κρήτην
στρατιῶται, ὁπότε ἐπενέβησαν οἱ συνοδεύοντες τὸ στράτευμα Κρητῆς Γ. Καλλέρ-
γης καὶ Γ. Σταματάκης καὶ «μὲ κολακείας καὶ χρήματα» ἐπεδίωκον τὴν ἄδειαν ἀπό-
πλου τῆς γολέτας. Φαίνεται ὅτι ὁ ἀστυνόμος Πόρου, ἀπειλουμένης τῆς ζωῆς
του, ὡς ἀνέφερεν (8 Νοεμ. 1827) εἰς τὸ Ὑπ. Ναυτικῶν, ἄφησε τὴν γολέταν νὰ φύ-
γῃ. (ΓΑΚ. Ὑπ. Ναυτ. φ. 62 ἔγγρ. τῆς 8 Νοεμ. 1827). Τελικῶς τὸ σκάφος, ἐλλι-
μενισμένον εἰς Γραμβοῦσαν, ἀνετινάχθη κατὰ τὴν νύκτα τοῦ κατάπλου τοῦ ἀγγλο-
γαλλικοῦ στολίσκου, ἐξ ἀναφλέξεως τῆς πυριτιδαποθήκης του. (Βλ. Π. Κ ρ ι ᾱ ρ η,
ἔ. ἄ. σ. 603.—Gordon, ἔ. ἄ. τ. Β' σ. 492).

θέση ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ τούτου μέρος τῶν εἰσπραχθέντων χρημάτων. Ἡ πρότασις αὕτη παρεκίνησε τοὺς Γραμβουσιανούς, κατὰ τοὺς ἰσχυρισμούς πάντοτε τοῦ Ἀντωνιάδου, ὅπως υἱοθετήσουν τὴν μέθοδον τῆς διὰ τῶν συνεισφορῶν ἐξευρέσεως τῶν ἀπαιτούμενων χρημάτων⁴⁰. Ἐρωτηθεῖς ὁ Ἀντωνιάδης, ἐὰν ἐγνώριζε τὴν προέλευσιν τοῦ ἐμφανισθέντος διὰ τῶν εἰσφορῶν οἰκονομικοῦ δυναμικοῦ τῶν Κρητῶν, δὲν ἠρνήθη ὅτι εἰς Γραμβοῦσαν διεπράττοντο παρανομίαι καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς τῆς αἰτίας ποιάν τινα εὐμάρειαν τῶν Γραμβουσιανῶν. Ἐνεφανίσθη ὅμως ὡς πιστεῦων ὅτι τὰ διατεθέντα χρήματα προήρχοντο ἀπὸ τὰς προσόδους τῆς νήσου ἢ «καὶ ἄλλοθεν», οὐχὶ δὲ ἀπὸ κλοπᾶς, διότι μετέβη εἰς Γραμβοῦσαν (14 Αὐγ. 1827), μετὰ τὴν ἐκεῖ ἄφιξιν τοῦ Νεοφύτου Οἰκονόμου⁴¹, ἐνῶ «ἦσαν ὅλων αἱ συνεισφοραὶ γινόμεναι»⁴².

Ἀναφορικῶς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς πλοιοκτησίας τοῦ ὁ Ἀντωνιάδης κατέθεσεν ὅτι, ἐμπορευόμενος πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως, κατέστη διὰ πρώτην φοράν πλοιοκτήτης διαρκούντος τοῦ ἀγῶνος. Οὕτω περὶ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1826⁴³ εὐρέθη συνιδιοκτήτης, μετ' ἄλλων Κρητῶν εὐρισκομένων εἰς Ναύπλιον «μὲ κατὰστασιν ὁπωσοῦν», τῆς γολέτας «Περικλῆς»⁴⁴. Ἡ γολέτα αὕτη, ἀνήκουσα εἰς τὸν ἐκ Κάσου Νικόλαον Γρηγο-

40. Βλ. εἰς Παράρτημα ἔγγρ. 2 σ. 152.

41. Περὶ τοῦ Κρητὸς κληρικοῦ καὶ ἀγωνιστοῦ τούτου βλ. Ἐμμ. Πρωτοψάλτη, Ἀνέκδοτα ἔγγραφα τοῦ Μιχαὴλ Κομνηνοῦ Ἀφεντούλιεφ, εἰς «Ἐπ. Ἐτ. Κρ. Σπ.» τ. Β' (1939) σ. 171 - 172.—Ανδρ. Βουρδομπάκη, Ἀνέκδοτα Κρητικά ἔγγραφα, εἰς «Ἐπ. Ἐτ. Κρ. Σπ.», τ. Γ' (1940) σ. 206.—Ν. Τωμαδάκης, Ἐκκλησις, ., σ. 9. σημ. 12, σ. 3 καὶ 21.—Τοῦ αὐτοῦ, Σύντομον διάγραμμα τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης ἐπὶ Τουρκοκρατίας, εἰς ΔΙΕΕ τ. ΙΔ' (1960) σ. 24.—Τοῦ αὐτοῦ, Τὰ ἐν Κρήτῃ πολιτεύματα..., σ. 21. Ὁ φιλικὸς δεσμὸς καὶ ἡ συνεργασία τοῦ Ἀντωνιάδου μετὰ τοῦ Νεοφύτου Οἰκονόμου ἀνάγεται εἰς τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ Ἀγῶνος καὶ συγκεκριμένως ἐπὶ Γεν. Ἐπάρχου Κρήτης Μιχ. Κομνηνοῦ Ἀφεντούλιεφ. Τότε εἰς μὲν τὸν Ἀντωνιάδην εἶχον ἀνατεθῆ καθήκοντα «πρωτογραμματέως», εἰς δὲ τὸν Νεόφυτον «ἀρχιγραμματέως». (Βλ. Σ. Ἀντωνιάδης, ἔ.α. σ. 56).

42. Βλ. εἰς Παράρτημα ἔγγρ. 2 σ. 151.

43. Ἐσφαλμένως ἀργότερον, μετὰ τέσσαρα ἔτη, ὁ Ἀντωνιάδης ἀνέφερεν ὡς χρόνον ἀγορᾶς τῆς γολέτας τὸ 1825. (Βλ. ἐφημ. «Ἀθηνα» ἀρ. 76 τῆς 17 Δεκ. 1832).

44. Βλ. εἰς Παράρτημα ἔγγρ. 1 σ. 145 καὶ ἔγγρ. 2 σ. 152.—Κ. Κριτοβουλίδου, ἔ.α. σ. 369.—Gordon, ἔ. α. τ. Β' σ. 483.—Π. Κριάρη, ἔ.α. σ. 567. Ὁ Ἀντωνιάδης κατέθεσεν, ὅτι τῆς ἀγορᾶς τῆς γολέτας, τῆς ὁποίας ἡ ἀξία ἦτο 9.500 γρ., μετέσχον οἱ Ἐμμ. Βερνάρδος διὰ 1500 γρ., ὁ Ἀντωνιάδης διὰ 1200 γρ. καὶ ἄλλοι Κρητὲς διὰ ποσῶν ἀπὸ 500 ἕως 1000 γρ. Ἐπειδὴ δὲν συνεκεντρώθη τὸ ἀπαιτούμενον ποσόν, ὁ Ἀντωνιάδης παρέδωκεν ὡς ἐνέχυρον εἰς τὸν ἐκ Πάτμου ἔμπορον Ἐμμ. Ξένον, δύο εὐαγγέλια καὶ ἓνα σταυρὸν προερχόμενα ἀπὸ μονᾶς τῆς Κρήτης καὶ ἔλαβε 200 τάλληρα (δηλ. 2.400 γρ.). Ἡ ἀποκάλυψις τοῦ γε-

ριάδην⁴⁵, ἡγοράσθη, τῇ συστάσει τοῦ ‘Εμμ. Τομπάζη, διὰ τὴν εἰς Κρήτην μεταφορὰν τροφίμων καὶ πολεμοφοδίων χάριν τοῦ ἀγῶνος⁴⁶. Γε-

γονότος, ὅτι ἐδόθησαν ὡς ἐνέχυρον ἐκκλησιαστικὰ κειμήλια διὰ τὴν ἀγορὰν γολέτας, ἐξέπληξε τὴν ‘Εξετ. ‘Επιτροπὴν, ἡ ὁποία ἐζήτησε περισσότερας πληροφορίας. Οὕτως ὁ ‘Αντωνιάδης κατέθεσεν ὅτι ταῦτα, ἀνήκοντα εἰς τὰς μονὰς ‘Αγίου ‘Ιωάννου τοῦ Θεολόγου τὴν ἐπιλεγομένην Πρέβελη, ‘Αγίου Γεωργίου ‘Επανωσῆφης καὶ ‘Αρκαδίου, παρεδόθησαν εἰς τὸν ‘Εμμ. Τομπάζην, ‘Αρμοστὴν ὄντα τῆς νήσου. Οὗτος δέ, ἐγκαταλείπων τὴν Κρήτην (12 ‘Απρ. 1824), συμπარέλαβε καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ταῦτα κειμήλια, τὰ ὁποία ἐναποθέκευσεν εἰς τὴν οἰκίαν του εἰς ‘Υδραν. Οἱ Κρήτες πληρεξούσιοι, μελετώντες πάντοτε τὴν ὀργάνωσιν ἐπιχειρήσεων εἰς τὴν μεγαλόνησον, ἐζήτησαν (Φεβρ. 1825) παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τὴν εἰς Ναύπλιον συγκέντρωσιν τῶν κειμηλίων τούτων, ὡς καὶ τῶν πραγμάτων, τὰ ὁποία κατέλιπον οἱ καταφυγόντες εἰς διαφόρους νήσους (Σαντορίνην, Μῆλον, ‘Ιον, κ. ἄλ.) [καὶ ἀποθανόντες ἄκληροι συμπατριῶταί των. (ΓΑΚ. ‘Υπ. ‘Εσωτ. φ. 56 ἔγγρ. τῆς 25 Φεβρ. 1825.—‘Υπ. ‘Εσωτ. φ. 57 ἔγγρ. 4157/3 Μαρτ. 1825)]. ‘Εξ αἰτίας ὅμως τῆς αἰγυπτιακῆς εἰσβολῆς εἰς Πελοπόννησον καὶ τῆς κρίσιμου τότε πολιτικῆς καταστάσεως, δὲν φαίνεται νὰ ἐπραγματοποιήθῃ ἡ συγκέντρωσις αὕτη. ‘Αποφασισθείσης κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος τῆς ἀγορᾶς τῆς γολέτας, οἱ πληρεξούσιοι Κρήτης ἐπανελάβον (26 Φεβρ. 1826) τὸ αἷτημά των. Πράγματι ἐστάλησαν ἐξ ‘Υδρας πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν ‘Εθνικοῦ Ταμείου πέντε κιβώτια περιέχοντα τὰ φυλασσόμενα ὑπὸ τοῦ Τομπάζη ἐκκλησιαστικὰ κειμήλια. Μεταξὺ τούτων συμπεριλαμβάνοντο 3 σταυροί, 6 εὐαγγέλια «ἐγκεκοσμημένα», 1 μῆτρα κ.ἄ., προερχόμενα ἀπὸ τὴν μονὴν Πρέβελη, 10 σταυροί, 2 ζεύγη «τσαπράκια (ζῶναι) μαλαγματοκαπνισμένα», 7 ἄργυρᾶ δισκάρια, ἄργυρᾶ δισκοπότηρα κ. ἄ., ἀπὸ τὴν μονὴν ‘Αγ. Γεωργίου ‘Επανωσῆφης (ΓΑΚ. ‘Εκτελ. φ. 156 ἔγγρ. 747/28 ‘Ιαν. 1826, ἐνθα λεπτομερὴς καταγραφὴ τῶν παραδοθέντων ὑπὸ τοῦ ‘Εμμ. Τομπάζη). Ταῦτα παρεδόθησαν εἰς τὸν ‘Αντωνιάδην, ὁ ὁποῖος, ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν λοιπῶν πληρεξουσίων Κρητῶν, παρέδωσε μέρος τούτων ὡς ἐνέχυρον καὶ ἐδανείσθη διὰ λογαριασμὸν τοῦ «κοινῶ» τῆς Κρήτης χρήματα διὰ τὴν ἀγορὰν τῆς γολέτας (Βλ. Κ. Κριτοβουλίδου, ἔ. ἄ. σ. 369). Τὰ λοιπὰ ἐξεποιήθησαν κατόπιν διαταγῆς τοῦ ‘Εκτελεστικοῦ. Τὰ εἰσπραχθέντα χρήματα κατετέθησαν εἰς τὸ ‘Εθν. Ταμεῖον, διὰ νὰ χρησιμοποιηθοῦν ὑπὲρ τοῦ Κρητικοῦ ἀγῶνος (Ν. Τωμαδάκης, Σύντομον διαγράμμα..., σ. 26 - 27). Χαρακτηριστικὸν ὅμως εἶναι ὅτι, ὅτε ἐχρηιάσθησαν χρήματα διὰ τὰς ἐπιχειρήσεις εἰς Κρήτην τὸ 1827, τὸ ‘Εθν. Ταμεῖον δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ ἐπιστρέψῃ τὸ ἀνερχόμενον εἰς 50 χιλιάδας γρ. ποσόν. Διὰ τοῦτο τὸ ‘Υπ. Οἰκονομικῶν, ὑπολογίζον εἰς τὰ ἐκ τῶν προσόδων τῆς Σάμου ἔσοδα τοῦ 1828, ἐχορῆγει χρεωστικὰς ὁμολογίας. Τοιαύτην ὁμολογίαν τοῦ ‘Υπ. Οἰκονομικῶν ἔδωσαν (21 Δεκ. 1827) οἱ στρατολογούντες τὸ δεῦτερον ἐκστρατευτικὸν σῶμα ‘Αντωνιάδης καὶ Β. Χάλης εἰς τὸν ‘Εμμ. Τομπάζην καὶ ἔλαβον παρ’ αὐτοῦ χρήματα. (ΓΑΚ. Γεν. Γραμμ. φ. 14 ἔγγρ. τῆς 9 Φεβρ. 1828).

45. Βλ. καὶ ‘Ιστορικὸν ‘Αρχεῖον Κάσου (= ‘Αρχ. Κάσου), ἐκδιδόμενον ὑπὸ Ν. Μωρή, τ. Β’ ‘Αθήναι 1937, σ. 54. ‘Εσφαλμένως ἀναφέρεται (Π. Ρεδιάδου, Μανουὴλ Βερνάρδος ὁ Κρῆς, εἰς «‘Επ. ‘Ετ. Κρ. Σπ.» τ. Α’ (1938) σ. 96), ὅτι ἡ γολέτα αὕτη ἀνήκεν εἰς τὸν ‘Εμμ. Τομπάζην. Πιθανὸν πρόκειται περὶ συγχύσεως. Περὶ τοῦ πωλητοῦ Νικ. Γρηγοριάδου, προκρίτου τῆς νήσου, ἀγωνιστοῦ καὶ μετέπειτα πληρεξουσίου Κάσου, βλ. ‘Αρχ. Κάσου, τ. Β’ σ. 42 κ.ἑ.

46. Οἱ Κρήτες πληρεξούσιοι, γνωστοποιούντες (16 Φεβρ. 1826) εἰς τὸν ‘Εμμ.

γονός δὲ τὸ ὁποῖον ἠνάγκασε τοὺς Κρήτας, ὅπως προβοῦν εἰς τὴν ἀγοράν, ὑπῆρξεν ἡ δυσχέρεια ναυλώσεως σκαφῶν ἢ οἱ ἐκβιασμοὶ τῶν πλοιοκκτητῶν των. Συγκεκριμένως ἀνέφερεν, ὅτι ἐνῶ εἶχον ἐξασφαλίσει τὴν παρά τῆς Κυβερνήσεως χορήγησιν 400 κιλῶν σίτου ὑπὲρ τῆς λιμωτοῦσης φρουρᾶς τῆς Γραμβούσης καὶ ἐνῶ εἶχον φορτώσει τὴν ποσότητα ταύτην ἐπὶ ἐνὸς ψαριανοῦ μιστίκου, ὁ κυβερνῶν τὸ σκάφος Σκορδῆς ἠρνεῖτο ν' ἀποπλεύσῃ, ἐὰν δὲν προεισέπραττε τὸν ναυλὸν του. Ἡ καθυστέρησις τοῦ ἀπόπλου ἐπὶ ἓνα καὶ ἡμισυ σχεδὸν μῆνα, πιθανῶς μοιραία διὰ τὴν τύχην τοῦ φρουρίου, ἠνάγκασε τὸν Ἀντωνιάδην νὰ δανεισθῇ μὲ προσωπικὴν του ἐγγύησιν ἀπὸ τὸν ἐκ Πάτμου ἔμπορον Ἑμμ. Ξένον⁴⁷ καὶ ἄλλους καὶ νὰ καταβάλλῃ τὸν ἀπαιτούμενον ναυλὸν⁴⁸.

Πλοίαρχος τῆς γολέτας «Περικλῆς» διωρίσθη ὁ ἐκ Κάσου Ἀντώνιος Ἡλιοῦ ἢ Γιούλιου, ὁ ὁποῖος ὅμως δὲν ὤκνησε νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν πειρατείαν⁴⁹. Ὁ Ἀντωνιάδης, εὕρισκόμενος τότε εἰς Νάξον καὶ πληροφορηθεὶς τὰς εἰς βάρος δύο σκαφῶν, ὑπὸ γαλλικὴν καὶ ἰονικὴν σημαίαν, πειρατείας, ἔσπευσε νὰ διαμαρτυρηθῇ (21 Σεπτ. 1826) ἐπισήμως πρὸ τῆς Ἐφορίας τῆς νήσου⁵⁰. Μὲ ζημίαν του δὲ ἀκολουθῶς ἀπεξενώθη τῆς κυριότητος τῆς γολέτας, πωλήσας ταύτην εἰς τοὺς ὄπλαρχηγούς Β. Χάλην καὶ Ἰάκωβον Σκανδάλην⁵¹.

Τομπάζην τὴν ἀγοράν τῆς γολέτας «διὰ συνδρομῆς τινων πατριωτῶν καὶ τοῦ Κοινοῦ τῆς Κρήτης ἀπὸ μέρους τοῦ ὁποίου μᾶς ἐστείλατε ἐδῶ κοινῶν πραγμάτων», ἀνέφερον ὅτι προετίθεντο ν' ἀγοράσουν ἢ ναυπηγήσουν καὶ τινες «βάρκας», ἐὰν ἐπετύγχανον τὴν ἐκποίησιν «τίποτε ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἢ εὐρωμεν νὰ παρακαταθέσωμεν εἰς κανὲν μέρος» (Βλ. Ἰ α κ. Τ ο μ π ά ζ η, ἐ.ἀ. σ. 314).

47. Περὶ τοῦ πατριώτου τούτου, ὁ ὁποῖος πολλάκις διέθεσε χρήματα ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος, βλ. Ζ. Β ι ρ β ί λ λ η, Ἡ οἰκογένεια τῶν Ξένων, εἰς ἐφημ. «Ἡ Πάτμος» 1957 ἀρ. 21 καὶ 23.—Β ρ. Κ ο λ λ ά ρ ο υ, Ἡ διαθήκη τοῦ Ἑμμ. Ξένου, εἰς ἐφημ. «Ἡ Πάτμος» 1958 ἀρ. 30.

48. Βλ. εἰς Παράρτημα ἔγγ. 2 σ. 153.

49. Ὁ Κ. Κριτοβουλίδης ἀναφέρει (ἐ. ἀ. σ. 369), ὅτι ὁ Ἀντ. Ἡλιοῦ ἦτο καὶ μέτοχος ἐπὶ τῆς γολέτας. Πιθανὸν νὰ εἶναι τοῦτο ἀληθές, διότι, ὡς γνωστόν, ὁ Κριτοβουλίδης ἔγραψε καθ' ὑπαγόρευσιν σχεδὸν τοῦ Ἀντωνιάδου. Οὗτος δὲ ὅπωςδῆποτε ἦτο εἰς θέσιν νὰ γνωρίζῃ περὶ τοῦ πλοίαρχου του. Περὶ τοῦ ἀνωτέρω Γιούλιου ἢ Ἡλιοῦ ἀναφέρει ὁ Κριτοβουλίδης (ἐ. ἀ. σ. 367), ὅτι ἦτο ὁ πρῶτος διδάξας τὴν πειρατείαν εἰς Γραμβούσαν. Ὁ ἀνωτέρω ὅμως ἀπομνημονευματογράφος διακρίνει τὸν Ἀντ. Γιούλιου ἀπὸ τὸν Ἀντ. Ἡλιοῦ, ἐνῶ πρόκειται περὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου. Οὕτω δὲν εἶναι σαφές ἐὰν ὁ Ἡλιοῦ διωρίσθῃ εἰς τὸ σκάφος «Περικλῆς» διδάσκαλος ὢν τῆς πειρατείας, ἢ ἐγένετο τοιοῦτος κατὰ τὴν ὑπηρεσίαν του εἰς τὴν γολέταν ταύτην!

50. Ἐσφαλμένως ὁ Π. Κριάρης ἀναφέρει (ἐ. ἀ. σ. 568), ὅτι ὁ Ἀντωνιάδης διεμαρτυρήθη εἰς Ναύπλιον. Βλ. κατωτ. σ. 129 καὶ ὅσα σχετικὰ ἀναφέρει ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ὁ Gordon (ἐ. ἀ. τ. Β' σ. 483).

51. Ὁ ἐκ τῶν συμπλοιοκκτητῶν Ἑμμ. Βερνάρδος ἐπώλησε διὰ τοὺς αὐτοὺς

Ἀργότερον, περὶ τὸ μέσον τοῦ 1826, ὁ Ἀντωνιάδης μετὰ τοῦ ἐκ Κάσου ναυμάχου Μιχαὴλ Ἡ. Μαλανδράκη⁵² καὶ τοῦ ἐξ Ἴου κτηματίου Νικολάου Τζάνη ἀπεφάσισεν, ὥς ἀνέφερε, τὴν εἰς Ἴον ναυπήγησιν τῆς γολέτας «Κλειώ». Τὸ σκάφος τοῦτο, πλοιαρχούμενον ὑπὸ τοῦ Μαλανδράκη, ἀγοράσαντος καὶ τὸ μερίδιον τοῦ Τζάνη, ἐφωδιάσθη, ἐνεργείαις τοῦ Ἀντωνιάδου, διὰ τακτικῶν ναυτιλιακῶν ἐγγράφων καταδρομῆς, ἰσχύος δύο μηνῶν (23 Ἰουν. - 24 Αὐγ. 1827), καὶ ὑπηρέτησεν εἰς τὸν ἀποκλεισμόν τῶν παραλίων τῆς Κρήτης⁵³. Φαίνεται ὅμως, ὅτι αἱ συληθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Μαλανδράκη κατὰ τὴν περίοδον ταύτην λεῖαι δὲν ἦσαν ἱκανοποιητικά. Δεδομένου δέ, ὅτι οὗτος δὲν ἐμισθοδοτεῖτο παρὰ τῆς Κυβερνήσεως, ἐνῶ, ἀντιθέτως, ἐδιώχθη, ἀδίκως, ὑπὸ πολεμικῶν γαλλικῶν σκαφῶν, ἠναγκάσθη, «βιασθεῖς... ἀπὸ τὰ ὅποια τῷ ἠκολούθησαν ἔξοδα χωρὶς νὰ ὠφελήσῃ τὸ παραμικρόν...», νὰ πωλήσῃ εἰς Γραμβοῦσαν (Αὐγ. 1827) 1/8 ἐκ τοῦ μεριδίου του ἐπὶ τῆς γολέτας εἰς τὸν Βασίλειον Κυδώνην (ἢ Κινδύνην) Καλαϊτζάκην⁵⁴. Ὁ νέος συνιδιοκτήτης, ἀπομακρύνας πραξικοπηματικῶς τὸν Μαλανδράκην, κατὰ τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Ἀντωνιάδου, ἐπεδόθη εἰς τὴν πειρατείαν. Ἐνδεικτικὸν τῶν ἀρχῆθεν προθέσεων του ἦτο ἡ ἀδιαφορία, τὴν ὁποίαν ἐπέδειξεν ὥς πρὸς τὴν ἀνανέωσιν τῶν ναυτιλιακῶν ἐγγράφων τῆς γολέτας. Μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου ἡ «Κλειώ» ἐστερεῖτο ἐγγράφων καὶ ἐπειράτευε. Οὕτως οἱ ἐπιβαίνοντες τοῦ σκάφους ἐλήστευσαν γολέταν ὑπὸ γαλλικὴν σημαίαν μὲ φορτίον ξυλείαν, τῆς ὁποίας τὸν ναῦλον ἀπῆτει ὁ εἰς Μῆλον ἀντιπρόξενος τῆς Γαλλίας. Ἦρπασαν ἀπὸ σκάφος ὑπὸ ἀγγλικὴν σημαίαν δέκα «βαρέλια λεπτοκάβρυα καὶ τινας καθέκλας», τὰ ἐναπομείναντα δηλαδὴ ἐπὶ

λόγους τὸ μερίδιόν του ἐπὶ τῆς γολέτας. (Βλ. ἐφημ. «Ἀθηνᾶ» ἀρ. 78 τῆς 24 Δεκ. 1832). Τελικῶς αὕτη κατεποντίσθη εἰς Γραμβοῦσαν ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ πολεμικοῦ σκάφους «*Lamproye*» (;) (Βλ. ἐφημ. «Ἀθηνᾶ» ἀρ. 76 τῆς 17 Δεκ. 1832.—G o r d o n, ἔ. ἀ. τ. Β' σ. 484).

52. Περὶ αὐτοῦ βλ. εἰς Ἀρχ. Κάσου, τ. Β', σ. 104 - 119.

53. Βλ. εἰς Παράρτημα ἔγγρ. 2 σ. 156. Ὁ Ἀντωνιάδης γνωστοποιῶν εἰς τὴν Κυβέρνησιν (21 Ἰουν. 1827) τὴν πρόθεσιν τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ, ὅπως ἐπισκευάσῃ καὶ ἐπανδρώσῃ παραθαλάσσιον φρούριον τῆς ἐπαρχίας Σφακίων, ὁπόθεν ἐλέγχων τὴν περιοχὴν θὰ περιώριζε τὸν ἀνταρτοπόλεμον τῶν Κρητῶν, ἐπεσημαινε τὴν ἀνάγκην διορισμοῦ 1 - 2 καταδρομικῶν σκαφῶν, τὰ ὅποια θὰ ἐκανονιοβόλουν ἀπὸ θαλάσσης τὸ φρούριον, πρὶν ἢ τοῦτο καταστῇ ἰσχυρότερον. Προτείνων δὲ τὸν διορισμόν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην τῆς γολέτας «Κλειώ», καθίστατο ὁ ἴδιος ἐγγυητῆς διὰ τὴν ἄψογον συμπεριφορὰν τὸν πλοιάρχου του Μαλανδράκη (ΓΑΚ. Ὑπ. Ναυτ. φ. 51.—Ἀρχ. Καπ. φ. 426.—Ἀρχ. Κάσου, τ. Β' σ. 107 - 108).

54. Ὁ Ἀντωνιάδης, πληροφορηθεὶς τὴν μεταβίβασιν ταύτην, ἔσπευσε ν' ἀναφέρῃ εἰς τὴν Κυβέρνησιν (28 Αὐγ. 1827), ὅτι μετὰ τὴν λήξιν τῆς ἰσχύος τῆς καταδρομικῆς ἀδείας τῆς γολέτας, ἔπαυε καὶ ὁ ἴδιος νὰ εἶναι ἐγγυητής. (ΓΑΚ. Ὑπ. Ναυτ. φ. 55 ἔγγρ. τῆς 28 Αὐγ. 1827).

τοῦ σκάφους μετὰ τὴν ληστρικὴν ἐπίθεσιν τοῦ πειρατοῦ Χρυσίνα. Τέλος, ἀπὸ σκάφος ὑπὸ γενουατικὴν σημαίαν ἤρπασαν «καὶ τὰ μικρὰ πρᾶγματα»⁵⁵.

Ὁ Ἀντωνιάδης ἰσχυρίσθη, ὅτι εὕρισκόμενος εἰς «*Αἴγινα, Πόρον, Κεχριάς, Ὑδραν* κλπ. καταγινόμενος εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Κρήτης», οὐδὲν συγκεκριμένον περὶ τῆς δράσεως τῆς γολέτας τοῦ ἐγνώριζε. Πληροφορούμενος ὅμως «ἐκ *διαλειμμάτων* ἀπὸ τὸν ἓνα καὶ τὸν ἄλλον», ὅτι αὕτη ἐπειράτευε, διεμαρτυρήθη ἐνώπιον τῶν ἀρχῶν τοῦ Πόρου κατὰ τοῦ αὐθαιρέτως ἐνεργήσαντος Μαλανδράκη, ὁ ὁποῖος ἄνευ τῆς ἐγκρίσεώς του μετεβίβασε ποσοστὸν τῆς ἐπὶ τοῦ σκάφους ἰδιοκτησίας του καὶ τὴν διοίκησιν τῆς γολέτας τῶν εἰς τὸν Κυδώνην, χαρακτηριζόμενον ὑπὸ τῶν συμπατριωτῶν του ὡς «*ἀκατάστατον*». Ἐσκέφθη τότε νὰ πωλήσῃ τὸ ἐπὶ τῆς γολέτας «*Κλειῶ*» μερίδιόν του, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη⁵⁶.

Εἰς τὴν ἀναφορὰν του ὁ Ἀντωνιάδης ἐστιγματίζε τὴν ἐνέργειαν τοῦ Σταΐνης, ὁ ὁποῖος χαρακτηρίσας τὴν εἰς Γραμβοῦσαν εὐρεθεῖσαν γολέταν τοῦ ὡς πειρατικὴν καὶ θελήσας «*νὰ ἐνεργήσῃ μόνος του τὴν δικαιοσύνην*», ἀπέστειλε ταύτην εἰς Μάλταν, ζημιῶνων κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ ἐκθέτων τοὺς ἀνευθύνους συμπλοιοκτῆτας τῆς⁵⁷. Μετὰ πικρίας δὲ παρετήρει, ὅτι ὁ Ἀγγλος μοίραρχος, ἀγνοῶν ὅτι «*αἱ δειναὶ περιστάσεις μας ἐβίαζαν τοὺς τιμίλους νὰ ἀδικῶνται εἰς πᾶσαν στιγμήν καὶ*

55. Κατὰ τὴν ἀναφορὰν τοῦ Ἀντωνιάδου, οἱ ὑπὸ τὸν Κυδώνην ἄνδρες προσεκόμισαν τὰς λείας ταύτας εἰς Γραμβοῦσαν καὶ τὰς διειμοιράσθησαν. Ὁ Μαλανδράκης παρέλαβε τὴν γολέταν ἀπὸ τὴν Γραμβοῦσαν καὶ ὠδήγησε ταύτην εἰς Ἴον. Ἐκτοτε, δηλ. ἀπὸ τοῦ Σεπτ. 1827, ἡ γολέτα ἐχρησιμοποιεῖται διὰ τὴν μεταφορὰν εἰς Κρήτην τῶν στρατολογουμένων καὶ τροφῶν. (ΓΑΚ. Ὑπ. Ναυτ. φ. 56 ἔγγρα. τῆς 7 Σεπτ. 1827.— Ἀρχ. Ἀντ. Κ 29 ἔγγρα. τῆς 29 Ὀκτ. 1827). Μετὰ τὴν καταστροφὴν εἰς Μεράμβελον ἡ «*Κλειῶ*» μετέφερε τμήμα τῶν διασωθέντων στρατιωτῶν ἐξ Ἀγ. Νικολάου εἰς Γραμβοῦσαν, ὅπου καὶ ἐυρέθη κατὰ τὴν ἐκεῖ ἀφίξιν τῶν ἀγγλογαλλικῶν δυνάμεων. (Βλ. εἰς Παράρτημα ἔγγρα. 1 σ. 146).

56. Βλ. εἰς Παράρτημα ἔγγρα. 2 σ. 157.

57. Βλ. εἰς Παράρτημα ἔγγρα. 1 σ. 146. Ἡ γολέτα «*Κλειῶ*» παρεδόθη ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν ἐλληνικὴν κυβέρνησιν ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν καὶ μετονομασθεῖσα εἰς «*Ἀργος*» ἐχρησιμοποιεῖται εἰς κρατικὴν ὑπηρεσίαν. Ὁ Μαλανδράκης, ἐπικαλούμενος τὸ ἄδικον τῆς κατασχέσεως τοῦ σκάφους, ἡτεῖτο (14 Ὀκτ. 1830) τὴν ἐπιστροφὴν τῆς (ΓΑΚ. Γεν. Γραμμ. φ. 253 ἔγγρα. τῆς 14 Ὀκτ. 1830.— Γεν. Γραμμ. φ. 264 ἔγγρα. 1416/30 Μαρτ. 1831), ἠγωνίζετο δὲ δικαστικῶς κατὰ τοῦ Δημοσίου μέχρι τοῦ 1843. Δὲν γνωρίζομεν ὅμως τὴν συνέχειαν τῆς ὑποθέσεως μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν (9 Μαρτ. 1843) περὶ ἀναρμοδιότητος τοῦ δικαστηρίου τούτου νὰ δικάσῃ ἐπὶ τῆς ἀγωγῆς περὶ ἀποζημιώσεως τοῦ Μαλανδράκη (Ἀρχ. Κάσου, τ. Β' σ. 114-117),

νὰ μὴν εἶναι οὐδὲ κύριοι τῆς ἰδιοκτησίας των»⁵⁸, ἐπέδειξεν ἀδικαιολόγητον αὐστηρότητα. Διότι θὰ ἔπρεπε ὁ Σταῖνης ἢ νὰ καταγγεῖλῃ τὰς διαπραχθείσας ὑπὸ τοῦ πληρώματος τῆς γολέτας «Κλειῶ» παρανομίας εἰς τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν, ἢ ὅποια θὰ ἐξηνάγκαζε τὸν «ἐγγυητὴν»⁵⁹ τῆς γολέτας νὰ ἱκανοποιήσῃ τοὺς ζημιωθέντας, ἢ νὰ τιμωρήσῃ τὸν Κυδώνην καὶ νὰ πωλήσῃ τὸ ἐπὶ τοῦ σκάφους ποσοστὸν μετοχῆς του διὰ ν’ ἀποζημιωθοῦν τὰ θύματά του.

Αἱ ὁμολογίαι τοῦ Ἀντωνιάδου δὲν διεφώτισαν πλήρως τὴν Ἔξ. Ἐπιτροπὴν, ἢ ὅποια ἔκρινεν ὅτι ἔπρεπε νὰ συνεχισθῇ ἡ ἀνάκρισις του καὶ τὴν ἐπομένην (6 Ἀπρ. 1828). Κατέστη ὅμως ἀπαραίτητον νὰ προηγηθῇ ἡ ἐξέτασις τοῦ ἐκ τῶν κατηγορουμένων Κρητῶν Μαρτινιανοῦ Περάκη καὶ δὲν γνωρίζομεν ἂν μετὰ ταῦτα ἡ Ἔξ. Ἐπιτροπὴ ἡσυχολήθῃ ἐκ νέου μὲ τὸν Ἀντωνιάδην. Χαρακτηριστικὸν ὅμως εἶναι, ὅτι εἰς τὰς ἐν συνεχείᾳ διεξαχθείσας ἀνακρίσεις τῶν κρατουμένων Κρητῶν ἡ Ἔξ. Ἐπιτροπὴ ἐζήτησεν ἐπιμόνως νὰ διασταυρώσῃ τὰς παρασχεθείσας ὑπὸ τοῦ Ἀντωνιάδου πληροφορίες. Ἄπαντες δὲ σχεδὸν οἱ ἐξετασθέντες ἐπεβεβαίωσαν, ὅσα οὗτος κατέθεσεν ἀναφορικῶς μὲ τὸν χρόνον τῶν ἐπισκέψεών του εἰς Γραμβοῦσαν, τὰ οἰκήματα ἐνθα κατέλυν ἀφικνούμενος, τὰ ἄτομα μετὰ τῶν ὁποίων συνεδέετο, τὰ περιστατικά τῆς πλοιοκτησίας του, τὴν δραστηριότητα καὶ τὸ ἥθος τῶν Μαλανδράκη καὶ Κυδώνη. Χαρακτηριστικὸν εἶναι προσέτι, ὅτι οὐδεὶς κατέθεσεν, ὅτι ὁ Ἀντωνιάδης ἐπωφελήθη ποτὲ ἀπὸ τὰς συληθείσας ὑπὸ τῶν γολετῶν του λείας. Ὁμολόγησαν ὅμως, ὅτι οὗτος διετήρει στενοὺς δεσμοὺς μετὰ τῶν ἀδελφῶν Χάλη, οἱ ὅποιοι εἶχον χαρακτηρισθῇ ὑφ’ ἀπάντων σχεδὸν ὡς «οἱ πρῶτοι καὶ τελευταῖοι λησταί».

Ἐν τούτοις ἡ Ἔξ. Ἐπιτροπὴ, ἐντυπωσιασθεῖσα ἀπὸ ὅσα κακουργήματα ὁμολογήθησαν ὑπὸ τῶν ἐπὶ Γραμβουσιανῶν καὶ φοβουμένη μήπως κατηγορηθῇ ἐπὶ ἀδικαιολογήτῳ ἐπιεικείᾳ, ἐφάνη αὐστηροτέρα τοῦ δέοντος εἰς τὰς κρίσεις της περὶ τοῦ Ἀντωνιάδου. Οὕτως

58. Βλ. εἰς Παράρτημα ἔγγρ. 1 σ. 146.

59. Ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου 1822 ἡ Προσωρινὴ Διοίκησις, διὰ νὰ περιορίσῃ τὰς ἀτασθαλίας τῶν καταδρομέων καὶ νὰ μειώσῃ τὰς προσγινομένας ἐκ τούτων ζημίας τοῦ Ἑθν. Ταμείου, ἐθεώρησεν ὡς προϋπόθεσιν διὰ τὴν χορήγησιν καταδρομικῆς ἀδείας τὴν ὑπὲρ τοῦ καταδρομέως ἐγγύησιν τρίτου. Οὕτως, ἐχορηγεῖτο ἀδεια καταδρομῆς ἐφ’ ὅσον φερέγγυα ἄτομα, ἢ ἡ κοινότης τοῦ τόπου καταγωγῆς τοῦ καταδρομέως, ἡγγυῶντο ἐγγράφως πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Ναυτικῶν διὰ τὰς ζημίας, τὰς ὁποίας ἐνδεχομένως θὰ διέπραττεν οὗτος κατὰ τὸν πλοῦν του. (ΓΑΚ. Ὑπ. Ναυτ. φ. 2 ἔγγρ. τῆς 15 Ἰουν. 1822.—Ὑπ. Ναυτ. φ. 2 ἔγγρ. 227/17 Ἰουν. 1822.—Ὑπ. Ναυτ. φ. 2 ἔγγρ. 1799/19 Ἰουν. 1822.—Ἀρχεῖον τῆς Κοινότητος Ὑδρας 1778-1832, δημοσιευόμενον ὑπὸ Ἀντ. Λιγνοῦ, τ. Η΄ Πειραιεύς 1927, σ. 258). Ἐγγυητὴς διὰ τὴν χορήγησιν καταδρομικῆς ἀδείας εἰς τὸν Μαλανδράκην ἦτο ὁ Ἀντωνιάδης.

ἐξέλαβε τὰ λεγόμενα τούτου ὡς ἀνακριβῆ καὶ ἰδίως εἰς τὰ ἐξῆς σημεία: 1) Ὁ Μαλανδράκης δὲν ἀπεξενώθη τῆς κυριότητος ἐπὶ τῆς γολέτας «Κλειώ», ὡς ἰσχυρίζετο ὁ Ἀντωνιάδης, διότι, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ διατελέσαντος μέλους τοῦ Κρητ. Συμβουλίου καὶ καλῶς γνωρίζοντος τὰ πράγματα Μαρτ. Περάκης, εὐθὺς μετὰ τὸν κατάπλουν τοῦ ἀγγλογαλλικοῦ στολίσκου, ὁ Μαλανδράκης, φοβούμενος διὰ τὴν τύχην τῆς γολέτας του, ἐζήτησε καὶ ἔλαβε παρὰ τοῦ Κρητ. Συμβουλίου ἔγγραφον ἐμφαίνον, ὅτι ἦτο μέτοχος ἐπ' αὐτῆς⁶⁰. Ἀλλ' οὐδαμοῦ διευπλώθη τοιοῦτος ἰσχυρισμὸς ὑπὸ τοῦ Ἀντωνιάδου διὰ ν' ἀποκαλυφθῇ ψευδόμενος. Διότι καὶ εἰς τὴν ἀναφορὰν του καὶ εἰς τὰς καταθέσεις του ὠμίλησε μόνον περὶ $\frac{1}{8}$ ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς γολέτας ποσοστῶν του, τὸ ὁποῖον ἐπώλησεν ὁ Μαλανδράκης εἰς τὸν Κυδώνην⁶¹. 2) Ὁ Ἀντωνιάδης ἐγνώριζεν ὅτι ὑπὲρ τῆς ἐκστρατείας διετέθησαν χρήματα προερχόμενα ἀπὸ τὴν πειρατείαν, ὑπέδειξε τὴν διάθεσίν των καὶ ἀνemieχθη ἐνεργῶς εἰς τὴν συγκέντρωσίν των. Βεβαίως ὡς πρὸς τὸ πρῶτον σκέλος τοῦ ἰσχυρισμοῦ τοῦ Ἀντωνιάδου ἀπεδείχθη ὅτι οὗτος δὲν ἦτο σαφῆς καὶ ἀπέφυγε νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι τὰ διατεθέντα χρήματα προήρχοντο ἀπὸ τὰς διενεργηθείσας πειρατείας. Ὁ Μαρτ. Περάκης κατέθεσεν ὅμως ὅτι ὁ Ἀντωνιάδης καὶ ἕτεροι ἐκ τῶν εὕρισκομένων ἐκτὸς τῆς νήσου Κρητῶν παρεκίνουν εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐκστρατείας «λέγοντες ὅτι ἂν δὲν κρατῇ ἄρματα ἢ Κρήτη, δὲν ἐμβαίνει εἰς τὸν συμβιβασμὸν καὶ ὅτι ἀπὸ ταῖς κλεψιαῖς νὰ δοθῇ ἓνα μέρος διὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἐκστρατείας καὶ ἀφοῦ διετάχθησαν τὰ πράγματα ἔγινε ἡ συνεισφορά». Πρέπει ὅμως νὰ παρατηρηθῇ, ὅτι δὲν ἀφίστατο τῆς ἀληθείας καὶ τὸ λεχθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀντωνιάδου, ὅτι, καθ' ἃ ἐνόμιζε, διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐκστρατείας θὰ διετίθεντο αἱ πρόσοδοι τῆς νήσου. Διότι, πράγματι, τὸ ἐπιβληθὲν ὑπὸ τοῦ Κρητ. Συμβουλίου εἰς τοὺς Γραμβουσιανοὺς ἀναγκαστικὸν δάνειον, διὰ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ δευτέρου ἐκστρατευτικοῦ σώματος, συνήφθη μὲ τὴν συμφωνίαν ὅτι οἱ δανείζοντες θὰ ἐλάμβανον τὰ χρήματά των, μετὰ τὴν πώλησιν τῆς ἐξ ἐλαίου ἐσοδείας τῆς νήσου⁶². Ὁ ἰσχυρισμὸς, τέλος, τοῦ Ἀντωνιάδου ὅτι δὲν ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὴν εἰς Γραμβοῦσαν συγκέντρωσιν τῶν εἰσφορῶν, διότι ὅτε μετέβη εἰς τὴν νησίδα (14 Αὐγ. 1827) «ἦσαν ὅλων αἱ συνεισφοραὶ γινομένηαι», δὲν ἦτο ὅλως ἀναληθές. Κατέθεσαν πράγματι οἱ Μαρτ. Περάκης, Ἰάκ. Σκανδαλάκης καὶ Γρηγ. Δαμαλάκης, ὅτι ὁ Ἀντωνιάδης «ἦλθε μὲ τὸν Οἰκονόμον διὰ νὰ ὀργανίσουν τὴν συνεισφορὰν». Ἡ μαρτυρία ὅμως τῶν ἀνωτέρω δὲν ἦτο ἀκριβής, γεγονὸς τὸ ὁποῖον δὲν

60. Βλ. εἰς Παράρτημα ἔγγρ. 3 σ. 162.

61. Βλ. εἰς Παράρτημα ἔγγρ. 1 σ. 145 καὶ ἔγγρ. 2 σ. 156.

62. Βλ. κατωτ. σημ. 63.

ἡδυνήθη νὰ διαπιστώσῃ ἡ ‘Εξετ. ‘Επιτροπὴ. Διότι τὰ ἀπαιτηθέντα διὰ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ πρώτου ἐκστρατευτικοῦ σώματος χρήματα συνελέγησαν ὑπὸ τῆς πρὸς τοῦτο συγκροτηθείσης ἐπιτροπῆς ἐκ τῶν ‘Ιακ. Σκανδαλάκη, ‘Ιω. Χάλη, ‘Ιάκ. Κουμάκη καὶ ‘Εμμ. Κουβαρίτη, ἀπὸ τῆς 9ης Αὐγ. 1827, ἐξ ὧσων γνωρίζομεν. Ὅτε δὲ ἦλθεν ὁ ‘Αντωνιάδης εἰς Γραμβοῦσαν, οἱ περισσότεροι τῶν Γραμβουσιανῶν εἶχον ἤδη καταβάλει τὰς εἰσφοράς των⁶³.

Ὡς μόνα θετικὰ στοιχεῖα ἐπιβαρύνοντα τὸν ‘Αντωνιάδην, κατὰ τὴν ἂποψίν μας, ἦσαν τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὰ τῆς πλοιοκτησίας του, ὡς ὀρθῶς καὶ ἡ ‘Εξετ. ‘Επιτροπὴ ἐπεσήμανε. Ὁ ‘Αντωνιάδης, ἐνῶ εἶχεν ἤδη ἀποκτήσει πικρὰν πείραν ἀπὸ τὴν δραστηριότητα τῆς πρώτης γολέτας του, δὲν ἐδίστασε νὰ ναυπηγήσῃ καὶ δευτέραν. Κυρίως δὲν ἐδίστασε ν’ ἀποδεχθῇ τὴν ἐπ’ ἀνδρῶσιν τῆς δι’ ἀνδρῶν ἐγκατεστημένων εἰς Γραμβοῦσαν, «τὴν φωλεὰν τῆς πειρατείας», νὰ ἐνεργῇ ὁ ἴδιος διὰ τὴν ἐκδοσιν ναυτιλιακῶν ἐγγράφων καὶ τὸν διορισμὸν τῆς εἰς τοὺς

63. Εἰς τὸ ‘Αρχ. Φιλ. ὑπάρχουν ἀποδείξεις διὰ τὰ ποσά, τὰ ὅποια οἱ εἰς Γραμβοῦσαν προσέφερον «διὰ τὴν ἀνάστασιν καὶ ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος». Αἱ εἰσφοραὶ ἐγένοντο μὲ νομίσματα παντὸς εἶδους. Οὕτως ὁ ‘Ιάκ. Κουμάκης, ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς, ἔδωσε (11 Αὐγ. 1827) 59 τάλληρα δίστηλα, 108 τῆς ρεγγίνας, 1 ναπολεόντειο καὶ 6 γρόσια (‘Αρχ. Φιλ. ἀρ. 3264). Ὁ ‘Εμμ. Δικτάκης, ἐκ τῶν κατηγορουμένων ἐπὶ πειρατείᾳ, ἔδωσε 384 τάλληρα (‘Αρχ. Φιλ. ἀρ. 3268), ὁ Δημ. Χρυσάφουλος 57 τάλληρα δίστηλα, 9 γρόσια (‘Αρχ. Φιλ. ἀρ. 3270) κ.ά. Τὸ συλλεγὲν εἰς Γραμβοῦσαν ποσὸν ἔφερον εἰς Ναύπλιον τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν ἐκεῖ εὐρισκομένων Κρητῶν πληρεξουσίων ὠργάνωσαν τὸν πρῶτον ἐκστρατευτικὸν σῶμα. Τοῦτο ἐπιβιβασθὲν εἰς ὀκτὼ γολέτας, μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκατέλεγτο ἡ «Κλειὼ» καὶ «Τερψιχόρη», ἐφοδιασθείσας διὰ τῶν ἀπαραιτῶν ναυτιλιακῶν ἐγγράφων, κατόπιν ἐνεργειῶν τῆς ἐπὶ τῶν εἰσφορῶν ἐπιτροπῆς τῶν Κρητῶν (ΓΑΚ. Ὑπ. Ναυτ. φ. 56 ἔγγρ. τῆς 7 Σεπτ. 1827), μετεφέρθη εἰς Ἄγ. Νικόλαον, ὅπου εἶχε συγκροτηθῇ ἑλληνικὸν στρατόπεδον. Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ Κρητ. Συμβούλιον ἀνέλαβε (Ὀκτ. 1827) νὰ συλλέξῃ τὰς ὑπολοίπους εἰσφοράς παρὰ τῶν Γραμβουσιανῶν (‘Αρχ. Φιλ. ἀρ. 3281, 3282, κ.ά.). Ἐπειδὴ ὅμως ἀπαιτοῦντο περισσότερα χρήματα διὰ τὴν συγκρότησιν καὶ ἄλλων ἐπικουριῶν, δὲν ἐφαίνοντο δὲ πρόθυμοι οἱ Γραμβουσιανοὶ νὰ εἰσφέρουν μὲ τὴν ἀπλὴν ὑπόσχεσιν μελλοντικῆς ἀποζημιώσεώς των, τὸ Κρητ. Συμβούλιον ἀπεφάσισε νὰ ἐπιβάλλῃ ἀναγκαστικὸν δάνειον. Ὑπέσχετο δὲ ὅτι οἱ δανειζόντες θὰ ἀπεζημιῶντο μὲ τὰς προσόδους τῆς νήσου, κυρίως μὲ τὸ ἐλαιόλαδον. Τὰ ποσὰ τὰ ὅποια διέθεσαν οἱ Κρήτες ἦσαν τὴν φορὰν αὐτὴν, ὡς ἦτο ἐπόμενον, μεγάλα. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρεται ὅτι ὁ ‘Εμμ. Κουβαρίτης, ἐκ τῶν καταζητουμένων ὑπὸ τοῦ Σταίηνς ὡς πειρατῶν, ἔδωσε (3 Νοεμ. 1827) 5.314 γρόσια (‘Αρχ. Φιλ. ἀρ. 3294), ὁ ‘Ιακ. Κουμάκης 2.850 γρ. (‘Αρχ. Φιλ. ἀρ. 3297), ὁ Παναγὸς Ἰωάννου 9.000 γρ. (‘Αρχ. Φιλ. ἀρ. 3300), ὁ Γρηγ. Δαμιανάκης 8.708 γρ. (‘Αρχ. Φιλ. ἀρ. 3307) κλπ. Τὰ συγκεντρωθέντα χρήματα ἔφερον εἰς Ναύπλιον ὁ Β. Χάλης, ὁ ὁποῖος μετὰ τοῦ ‘Αντωνιάδου ἐφρόντισε διὰ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ δευτέρου ἐκστρατευτικοῦ σώματος καὶ τὴν στρατολογίαν τῶν ὑπὸ τὸν Χατζῆ Μιχαὴλιν ἱππέων.

ἀποκλεισμούς της Κρήτης. Δὲν ἦτο δὲ δυνατόν νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι διὰ τῆς ναυπηγήσεως τῆς γολέτας τοῦ ταύτης ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἐκ τῆς ἀσκήσεως τοῦ ἐμπορίου αὐξήσιν τῶν ἐπενδυομένων ἐξ εἴκοσι χιλιάδων γροσίων κεφαλαίων του. Διότι ἦτο γνωστὸν ὅτι, ἔνεκα τῆς ἐμπολέμου καταστάσεως καὶ τῶν συνεπειῶν της, κυρίως ἐξ αἰτίας τῆς διενεργουμένης πειρατείας, τὸ διαμετακομιστικὸν ἐμπόριον ἐνεφάνιζε τρομερὰν κάμψιν εἰς τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας. Φαίνεται ὅμως, ὅτι ὁ Ἀντωνιάδης ἀπέβλεπε κυρίως εἰς τὸ ἐκ τῆς συλήσεως ἐχθρικῆς ἰδιοκτησίας κέρδος, ἐπιδίδωξις, ἢ ὁποία καλῶς συνεδιάζετο κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην μὲ ἐθνικὴν προσφορὰν. Βεβαίως ὅμως δὲν ἠγνόει, ἐκ παραλλήλου, τοὺς κινδύνους, οἱ ὁποῖοι θὰ προέκυπτον τόσον ἀπὸ τὸν ὑπερβολικὸν ζήλον τῶν ἀνδρῶν τοῦ πληρώματός της πρὸς σύλησιν ἢ, περισσότερο ἀπεριφράστως, ἀπὸ τὰς ἀναποφεύκτως, ἔνεκα τῶν δημιουργηθεῖσων συνθηκῶν, ἀναφανείσας πειρατικὰς ροπὰς των⁶⁴.

Καὶ ὅτε ἡ Ἐξ. Ἐπιτροπὴ ἀπεφάνθη ὅτι ὁ Ἀντωνιάδης «ὥφελήθη ἀπὸ τὰ κλεψυμαῖα»⁶⁵, ἦτο δυνατόν νὰ ἐκληφθῇ αὕτη ὡς αὐθαιρέτως κρίνουσα. Διότι οὐδεὶς τῶν ἐπτὰ Κρητῶν κατέθεσεν ὅτι ὁ Ἀντωνιάδης ὥφελήθη ἐκ τῆς πειρατικῆς δραστηριότητος τῶν σκαφῶν του. Οὐδαμοῦ προσέτι εὗρέθη ἀναγεγραμμένον τὸ ὄνομά του «εἰς τὰ κατάστιχα τῆς διανομῆς τῶν πειρατειῶν», τὰ ὁποῖα ἀνεῦρε καὶ κατέσχευε ὁ Σταίηνς εἰς Γραμβοῦσαν. Ὑπάρχει ὅμως μεταγενεστέρα ὁμολογία τοῦ ἰδίου τοῦ Ἀντωνιάδου, ὅτι ὁ Μαλανδράκης ἐξεχώρησεν εἰς αὐτὸν τὸ ἀνάλογον ποσοστὸν τοῦ ἀπὸ συληθείσας παρὰ τῆς γολέτας των λείας. Ἰσχυρίσθη βεβαίως ὁ Ἀντωνιάδης ὅτι οὐδὲν ἔλαβε τελικῶς, διότι ὁ Μαλανδράκης συνεψήφισε τὸ προσφερόμενον κέρδος μὲ ὑπόλοιπον τὸ ὁποῖον ὁ συνεταῖρος του ὤφειλεν ἐκ τῆς ναυπηγήσεως τῆς γολέτας⁶⁶. Τοῦτο ὅμως ἀπετέλει ἔμμεσον ὁμολογίαν, διότι προδήλως ἐσήμαινεν, ὅτι ὁ Ἀντωνιάδης, ἐὰν εἶχεν ἐξοφλήσει ὁλοσχερῶς τὰ ὀφειλόμενα, θὰ ἐλάμβανε τὸ ἀναλογοῦν εἰς αὐτὸν ποσοστὸν ἐκ των λειῶν. Ἀλλ' αἱ λείαι αὗται πόθεν προήρχοντο; Διότι καὶ ἐὰν ἀκόμη ὑποτεθῇ, ὅτι αὗται δὲν ἦσαν ἐμπορεύματα Εὐρωπαϊῶν ὑπηκόων διακινούμενα ἐπὶ εὐρωπαϊκῶν ἐμπορικῶν σκαφῶν, ὅπως δὲν ἦσαν ἐχθρικὰ μεταφε-

64. Ἐνδεικτικὴ ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶναι πιθανὸν ἡ κάτωθι παρατήρησις τοῦ καθηγητοῦ Ν. Τωμαδάκη, ὁ ὁποῖος, ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἀδικαιολόγητον εὐμάρειαν τοῦ συνεργάτου τοῦ Ἀντωνιάδου Νεοφύτου Οἰκονόμου κατὰ τὸ 1824, σημειώνει, «*χάρῳ δικαιοσύνης*», τὰ ἐξῆς: «*Ἡ πολιτεία τοῦ Νεοφύτου τούτου καὶ τοῦ Ἀντωνιάδου ἐν Γραμβοῦσῃ ἀπὸ τοῦ 1825 ἐξ. δὲν ὑπῆρξεν ἄνευ συμφέροντος*». (Ν. Τωμαδάκης, Τὰ ἐν Κρήτῃ Πολιτεύματα. . ., σ. 22 σημ. 1).

65. Βλ. εἰς Παράρτημα ἔγγρ. 3 σ. 162.

66. Βλ. ἐφημ. «Ἀθηνᾶ» ἀρ. 78 τῆς 24 Δεκ. 1832.

ρόμενα ἐπὶ ἐχθρικῶν σκαφῶν. Ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς ἐφρόντιζεν, ὥς γνωστόν, νὰ ναυλῶνῃ σκάφη ὑπὸ εὐρωπαϊκὴν σημαίαν διὰ τὰς μεταφοράς του⁶⁷. Διὰ τὰ θεωρεῖται ὅμως νόμιμος λεία ἡ ὑπὸ εὐρωπαϊκὴν σημαίαν καλυπτομένη ἐχθρική ἰδιοκτησία, ἔπρεπε νὰ κριθῇ. Καὶ ποῦ ἐκρίθησαν αἱ ὑπὸ τῆς γολέτας «Κλειῶ» συληθεῖσαι λείαι διὰ τὰ χαρακτηρισθοῦν νόμιμοι; Τὸ Κρητ. Συμβούλιον δὲν εἶχε δικαίωμα ἐκδικάσεως λειῶν. Μόνον ἡ ἐδρεύουσα εἰς Αἴγιναν «Τόπον ἐπέχουσα Θαλασσίου Δικαστηρίου» Ἐπιτροπὴ εἶχε τοιαύτην ἀρμοδιότητα. Μεταξὺ τῶν ἀποφάσεων ὅμως τῆς ἐν λόγῳ Ἐπιτροπῆς οὐδεμία ἀνευρίσκεται τοιαύτη, ἀναφερομένη εἰς τὴν ἐκδίκασιν λείας προσκομισθείσης ὑπὸ τοῦ Μαλανδράκη⁶⁸.

Καὶ δι’ αὐτὸν τὸν Μαλανδράκην, ὑπὲρ τοῦ ἥθους τοῦ ὁποίου παρέσχεν ἐγγυήσεις ὁ Ἀντωνιάδης, διὰ τὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐκδοσιν ναυτιλιακῶν ἐγγράφων, ὑπάρχει μεταγενέστερος χαρακτηρισμὸς ὑπὸ τοῦ ιδίου. Εὐρισκόμενος δηλαδὴ ὁ Ἀντωνιάδης εἰς ἀντιδικίαν μετὰ τοῦ τέως συνεταίρου του, δὲν ἐδίστασε νὰ καταγγείλῃ τοῦτον ὅτι «... παρεχώρησε ἐναντίον τῶν χρεῶν του τὴν γολέταν εἰς ἓνα ὄχι τίμιον ὑποκείμενον ἐξάδελφόν του, διὰ τὰ μὴ φανῇ ὅτι ὁ ἴδιος ἐκβῆκε εἰς πειρατείας...». Ἀνέφερε δὲ προσέτι ὅτι ὁ Μαλανδράκης ἐπωφελήθη πειρατικῶν λειῶν καὶ ὅτι ἔδρασεν ὡς πειρατῆς⁶⁹. Ὁ Ἀντωνιάδης, κατὰ συνέπειαν, ἐὰν δὲν ἦτο ἀκόμη βεβαρυμένος μετὰ τὰς δαπάνας τῆς ναυπηγήσεως τῆς γολέτας του, θὰ ἐλάμβανε μέρος εἰς «κλεψιμαῖα», τὰ ὁποῖα ὁ μὴ ἄμεμπτος πλοίαρχός του προσεκόμιζε.

Αἱ διαπραχθεῖσαι ἐξ ἄλλου παρατυπίαί τοῦ Ἀντωνιάδου ἀναφορικῶς μετὰ τὰς «διαμαρτυρήσεις» του διὰ τὴν δρᾶσιν τῶν σκαφῶν του ἦσαν στοιχεῖα οὐδόλως ἀπαλλάσσοντα αὐτὸν ἀπὸ τὴν ἐνοχὴν. Οὗτος, πληρεξούσιος ὢν τῆς Κρήτης, κατέχων δηλαδὴ πολιτικὴν ιδιότητα, διαμαρτυρήθη ὡς ἄπλοῦς ιδιώτης ἐνώπιον τῆς Ἐφορίας τῆς Νάξου κατὰ τῶν πράξεων τοῦ πλοίαρχου τῆς γολέτας του «Περικλῆς». Ἡ ἐνέργεια αὕτη δυνατόν νὰ ἐθεωρεῖτο κάλλιστα ὡς ἐνδείξεις ἀρνήσεως τοῦ Ἀντωνιάδου νὰ ἐξουσιοδοτήσῃ τὴν Κυβέρνησιν νὰ διώξῃ τὸν Ἀντ. Ἡλιοῦ. Ἦτο δυνατόν προσέτι καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ ὑποβληθὲν εἰς τὴν Ἐξ. Ἐπιτροπὴν ἀντίγραφον τοῦ «διαμαρτυρικοῦ», τὸ ὁποῖον ἐπεκαλέσθη καὶ ὑπέβαλε μετὰ τῶν λοιπῶν δικαιολογητικῶν του, νὰ ἐχαρακτηρίζετο ὡς διαβλητόν. Διότι ἅπαντες ἐγνώριζον, ὅτι κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἐκδόσεώς του αἱ τοπικαὶ ἀρχαὶ τῆς Νάξου, ὡς καὶ τινῶν ἄλλων νήσων τοῦ Αἰγαίου, οὐχὶ σπανίως ἐξεβιάζοντο ὑπὸ τῶν ἐκεῖ διαμενόντων Κρητῶν προσφύγων καὶ δὲν ἐδίσταζον ἀπειλοῦμεναι νὰ ἐπικυρώσουν διὰ

67. Βλ. Σ π. Τ ρ ι κ ο ὕ π η, ἔ. ἀ. τ. Γ’ σ. 120 - 121.

68. ΓΑΚ. Θαλ. Δικ. φ. 1 ἔως φ. 24.

69. ΓΑΚ. Ἀρχ. Ἀντ. Κ 29 ἔγγρ. τῆς 28 Ἀπρ. 1828.

τῆς σφραγίδος των παρανόμους ἀπαιτήσεις τούτων⁷⁰. Διὰ τὴν Ἐξ. Ἐπιτροπὴν τὸ «διαμαρτυρικόν» τοῦτο μικρὰν ἀποδεικτικὴν σημασίαν ἐνεῖχεν.

Παρομοίαν παράλειψιν διέπραξεν ὁ Ἀντωνιάδης διαμαρτυρηθεὶς (2 Ὀκτ. 1827) ἐνώπιον τῶν ἀρχῶν τοῦ Πόρου κατὰ τοῦ πλοιάρχου τῆς γολέτας τοῦ «Κλειώ». Ἡ ἐνέργεια αὕτη τοῦ Ἀντωνιάδου, μὴ δικαιολογούμενη οὐδ' ἐκ τῆς γεωγραφικῆς ἀποστάσεως τοῦ Πόρου ἀπὸ τῆς ὀρισθείσης ὡς ἔδρας τῆς Ἀντικ. Ἐπιτροπῆς Αἰγίνης, ἐξέθετε τὸν Κρήτα ἡγέτην⁷¹.

Αἱ ἐκκληφθεῖσαι λοιπὸν ὑπὸ τῆς Ἐξ. Ἐπιτροπῆς ὡς ψευδεῖς μαρτυρίαι τοῦ Ἀντωνιάδου, ἀλλὰ καὶ τὰ πράγματι ἐπιβαρύνοντα τοῦτον στοιχεῖα, προδιέθεσαν, ὡς ἦτο ἐπόμενον, δυσμενῶς τοὺς ἀσχοληθέντας μὲ τὴν ὑπόθεσίν του. Διὰ ἄτομα δέ, ὡς οἱ Ἑπτανήσιοι Ἰω. Γενατᾶς καὶ Βιάρως Καποδίστριας, οἱ ὅποιοι δὲν ἐγνώριζον τὸν Ἀν-

70. Π. Ρ ε δ ι ᾱ δ ο υ, ἔ. ἁ. σ. 97, 99.—Μ. Μ ι χ α η λ ῖ δ ο υ - Ν ο υ ᾶ ρ ο υ, Αἱ σχέσεις τῆς Κρήτης μετὰ τῶν γειτονικῶν νήσου Καρπάθου καὶ Κάσου ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, εἰς «Ἐπ. Ἐτ. Κρ. Σπ.» τ. Β' (1939) σ. 116 κ.έ. Ἐνδεικτικά περὶ τῆς ἐπικρατοῦσης εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καταστάσεως, ἔνεκα τῆς ἐκεῖ ἐγκαταστάσεως Κρητῶν προσφύγων, εἶναι ἐπὶ τοῦ προκειμένου καὶ αἱ μαρτυρίαι συγχρόνων. Οὕτως ὁ Γεώργ. Κουντουριώτης, ἀπευθυνόμενος εἰς τὸ Ἐκτελεστικόν, ἔγραφε (20 Σεπτ. 1825): «... Αἱ κατὰ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους κακουργίαι τῶν Σφακιανῶν εἶναι ἀπερίγραπτοι...» (ΓΑΚ. Συλλ. Βλαχ. φ. 15 ἔγγρ. τῆς 20 Σεπτ. 1825). Ὁ Ἄλ. Μαυροκορδάτος, ἀπευθυνόμενος εἰς τὸν Γ. Πραΐδην, ἀνέφερεν (22 Ἰαν. 1827), ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν νήσων Νάξου, Πάρου, Σίφνου, Σερίφου κ.ἄ. ὑπέφερον ἐκ τῶν βιαιοπραγιῶν τῶν ἐκεῖ ἐγκατεστημένων Κρητῶν προσφύγων. Ἐγραφε δὲ χαρακτηριστικῶς: «... ὅταν δὲν εὐροῦν (=οἱ Κρήτες) ἢ δὲν τοὺς δοθῇ ζῶον διὰ νὰ μεταφερθοῦν ἀπὸ ἐν χωρίον εἰς ἄλλο, καβαλικεύουν τὸν πρῶτον κάτοικον ὅπου εὐρουν καὶ τὸν ἀναγκάζουν νὰ τοὺς μεταφέρει ἄρπάζουν τὰς θυγατέρας τῶν κατοίκων καὶ τὰς νυμφεύονται μὲ τὴν βίαν...» (ΓΑΚ. Ἀρχ. Μαυρ. Κ 13 ἀρ. 3699). Εἰδικῶς δὲ περὶ τῆς Νάξου ἀποκαλυπτικὴ εἶναι ἀναφορὰ τῶν δημογερόντων τῆς νήσου πρὸς τὴν Ἀντικυβ. Ἐπιτροπὴν, συνταχθεῖσα (7 Σεπτ. 1827) κατὰ τὸν αὐτὸν περίπου χρόνον, καθ' ὃν τὸ «διαμαρτυρικόν» τοῦ Ἀντωνιάδου. Οἱ Νάξιοι ἀνεφέροντο «εἰς τὰ πάνδεινα κακὰ ὅπου ὑπέφερε καὶ ὑποφέρει ἡ δυστυχιστάτη μας πατρίς ἀπὸ τοὺς βαρβάρους καὶ ἀπλήστους Κρήτας... Ἐφθασαν καὶ παραλόγως καὶ ἀναίτιως νὰ δειρουν καὶ νὰ φέρουν εἰς κίνδυνον θανάτου ἕνα τῶν γενικῶν δημογερόντων τῆς πατρίδος...» (ΓΑΚ. Ὑπ. Ἐσωτ. φ. 104 ἔγγρ. τῆς 7 Σεπτ. 1827).

71. Ἀργότερον ὁ Ἀντωνιάδης, ἀναγνωρίζων ὁποίας σημασίας ἦτο ἡ παράλειψις αὕτη, ἔγραφεν ὅτι ἔστειλεν ἀντίγραφον τοῦ «διαμαρτυρικοῦ» του εἰς τὸ Κρητ. Συμβούλιον, τὸ ὅποιον ἐκάλεσεν ὅπως κρατήσῃ τὴν στερουμένην ναυτιλιακῶν ἐγγράφων γολέταν του καὶ ὅτι τοῦτο οὐδὲν ἐπέτυχε (Βλ. ἐφημ. «Ἀθηνᾶ» ἀρ. 78 τῆς 24 Δεκ. 1832). Τὰ αὐτὰ ἔγραφε μεταγενέστερον καὶ ὁ Κ. Κριτοβουλίδης, ὁ ὁποῖος ἐσφαλμένως συνεπλήρωνεν, ὅτι τὸ Κρητ. Συμβούλιον ἐκοινοποίησεν εἰς τὴν Ἀντικυβ. Ἐπιτροπὴν τὸ ἐν λόγῳ «διαμαρτυρικόν». (Βλ. Κ. Κ ρ ι τ ο β ο υ λ ῖ δ ο υ, ἔ. ἁ. σ. 370).

τωνιάδην εἰ μὴ ἐκ τῶν καταθέσεών του, τῶν καταθέσεων τῶν κρατουμένων ἐπὶ πειρατεία καὶ ἐκ τοῦ κατηγορητηρίου τοῦ Σταίνης, ὁ Κρῆς ἀγωνιστῆς ἐνεφανίζετο ὡς ἄτομον διατηροῦν δεσμούς με τοὺς εἰς Γραμβοῦσαν ἐγκατεστημένους καὶ βεβαρυμένους μὲ ἐγκλήματα πειρατείας, ἀναμειγμένον εἰς τὰ πράγματα τῆς Κρήτης καὶ κυρίως ἐπιμένον εἰς τὴν κατοχὴν σκαφῶν. Οὕτως εἰς τὴν ὑποβληθεῖσαν (19 Ἀπρ. 1828) ὑπὸ τῆς Ἐξ. Ἐπιτροπῆς πρὸς τὸν Κυβερνήτην ἔκθεσιν ὁ Ἀντωνιάδης ἐχαρακτηρίζετο ὡς «*συνένοχος εἰς τὰς πειρατικὰς πράξεις*»⁷².

Ἡ προσαφθεῖσα αὕτη μομφὴ ἐτάραξεν, ὡς ἦτο ἐπόμενον, τὸν Ἀντωνιάδην, ὁ ὁποῖος ἐθεώρει ἑαυτὸν ἀδικούμενον. Ἦναγκασμένος ὁμως νὰ μεταβῇ εἰς Κρήτην, διὰ νὰ παρακολουθῇ ἐκ τοῦ πλησίον τὰ πράγματα τῆς μεγαλονήσου, εἰς οὐδεμίαν ἐνέργειαν προέβη, ἐξ ὧσων γνωρίζομεν, πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ὑπολήψεώς του. Μετὰ τινος ὁμως μῆνας, ἀποσταλεῖς μετὰ τοῦ Ἐμμ. Δανέζη⁷³ (12 Σεπτ. 1828) παρὰ τοῦ Κρητ. Συμβουλίου εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ὅπως ἀναπτύξουν τὰ δίκαια τῆς Κρήτης κατὰ τὰς διεξαγομένας εἰς Πόρον συζητήσεις περὶ τοῦ καθορισμοῦ τῶν ἐλληνικῶν συνόρων⁷⁴, ἐδράξατο τῆς εὐκαιρίας νὰ ζητήσῃ προφορικῶς καὶ ἐγγράφως (5 Νοεμ. 1828) παρὰ τοῦ Κυβερνήτου τὴν ἐξέτασιν τῆς υποθέσεώς του⁷⁵. Εἰς παρατήρησιν τοῦ Βιάρου Καποδιστρίου, πρὸς τὸν ὁποῖον τὸν παρέπεμψεν ὁ Κυβερνήτης, ὅτι ἡ Ἐξ. Ἐπιτροπὴ δὲν ἦτο πλέον ἀρμοδίᾳ πρὸς τοῦτο, ὁ Ἀντωνιάδης ἐζήτησε νὰ διορισθῇ ἄλλη ἐπιτροπὴ «*ἐπ’ αὐτὸ τοῦτο διωρισμένη, συγκειμένη, ἃν εἶναι δυνατόν καὶ ἀπὸ τινος γνωστούς εἰς τοὺς κατηγορούς μου καὶ ἡ ὁποία νὰ ζητήσῃ ἀπὸ μέρους των ὁποῖα δῆποτε ἔχουν διδόμενα ἐναντίον μου...*»⁷⁶. Τελικῶς ἐκλήθησαν οἱ συγκροτήσαντες τὴν Ἐξ. Ἐπιτροπὴν, ὅπως ἀσχοληθοῦν ἐκ νέου μὲ τὴν περίπτωσιν τοῦ Ἀντω-

72. Βλ. εἰς Παράρτημα ἔγγρ. 3 σ. 163.

73. Περὶ αὐτοῦ βλ. Γ. Κουρμούλη, ἔ. ἀ. σ. 404 σημ. 1.—Σ. Ἀντωνιάδης, ἔ. ἀ. σ. 42. Ὁ Ἐμμ. Δανέζης ἦτο εἰς Σῆρον περὶ τὸ 1828 ἀνταποκριτῆς τῶν εἰς Μασσαλίαν ἐμπορευομένων ἀδελφῶν Τζίτζινια. (ΓΑΚ. Γεν. Γραμμ. φ. 108 ἔγγρ. τῆς 11 Αὐγ. 1828).

74. ΓΑΚ. Γεν. Γραμμ. φ. 123 ἔγγρ. 305/12 Σεπτ. 1828.—Σ. Ἀντωνιάδης, ἔ. ἀ. σ. 42. Ὁ Καποδίστριας, πληροφορηθεὶς τὴν ἀφίξιν τῶν ἀπεσταλμένων τούτων, ἐκάλεσεν ἀμέσως εἰς Πόρον τὸν Δανέζην, διὰ νὰ δώσῃ πληροφορίας σχετικὰς μὲ τὴν Κρήτην. Οὐδαμοῦ ὁμως ἀνεῦρον παρομοίαν πρόσκλησιν καὶ πρὸς τὸν Ἀντωνιάδην. Ὑπῆρξεν ἐλλιπὴς ἡ ἱστοριοδιφικὴ ἔρευνά μου, ἡ πράγματι ὁ Ἀντωνιάδης δὲν ἐκλήθη; Καὶ ἐὰν δὲν ἐκλήθη, δύναται τοῦτο νὰ συνδιασθῇ πρὸς τὸν δημιουργηθέντα περὶ τὸν Ἀντωνιάδην θόρυβον ἀναφορικῶς μὲ τὴν ἀνάμειξιν του εἰς τὴν πειρατείαν;

75. ΓΑΚ. Γεν. Γραμμ. φ. 153 ἔγγρ. 7910/9 Νοεμ. 1828.—Ἀρχ. Καπ. φ. 426.

76. ΓΑΚ. Γεν. Γραμμ. φ. 153 ἔγγρ. 7910/9 Νοεμ. 1828.—Ἀρχ. Καπ. φ. 426.

νιάδου και κρίνουν περί της ένοχής του ή μή. Δέν γνωρίζομεν όμως έάν συνήλθεν ή έπιτροπή και έπανελήφθησαν αί άνακρίσεις. Πιθανόν νά έπανελήφθησαν και έν συνεχεία νά διεκόπησαν. Δέν αποκλείεται δέ νά είναι βάσιμοι οί ισχυρισμοί τοῦ Ἰωάννου Φιλήμονος, ότι δηλαδή, προοιωνιζομένης δυσμενοῦς της εκβάσεως της υποθέσεως, επενέβησαν οί Σπ. Τρικούπης και Ἰω. Γενατᾶς πρὸς διάσωσιν τοῦ Ἀντωνιάδου ἀπὸ τὴν ταπεινωτικὴν καταδίκην⁷⁷. Ὅπωςδὴποτε και ὁ Καποδίστριας δέν θά ήθελεν, ὡς ὁ αὐτὸς Φιλήμων μαρτυρεῖ, τὴν καταδίκην ἀνδρὸς διατελέσαντος βουλευτοῦ.

Τὴν 24 Δεκ. 1828 ὁ Ἀντωνιάδης ἐζήτησε και παρέλαβε παρὰ της Γραμματείας της Ἐπικρατείας τὰ υποβληθέντα (Ἀπρ. 1828) πρὸς τὴν Ἐξ. Ἐπιτροπὴν σχετικὰ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν του ἔγγραφα⁷⁸. Διὰ τὴν κοινὴν ὅμως γνώμην ή δυσάρεστος διὰ τὸν Ἀντωνιάδην ἐκκρεμότης παρέμενε μειοῦσα τὸ ήθικόν του κῦρος. Ὁ ἴδιος δέ φαίνεται ότι ἐθεώρει ὡς ὑπευθύνους εἰδικῶς μὲν τοὺς Ἰω. Γενατᾶν και Βιάρων Καποδίστριαν, τῶν ὁποίων ἐστηλίτευεν ἀργότερον «τὸ αἰμοχαρὲς και ἐνετικὸν πνεῦμα»⁷⁹, γενικώτερον δέ «τινας διψῶντας τὸ νά καθάπτωνται τὸν χαρὰκτῆρα τῶν ὁπωσοῦν δειχθέντων εἰς τὰ πράγματα της Ἑλλάδος»⁸⁰.

Μετὰ ταῦτα ὁ Ἀντωνιάδης ἐπανήλθεν εἰς Κρήτην. Ἐκ τοῦ γεγονότος ότι ἀφικόμενος πρὸ τριῶν μηνῶν ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ τυπογραφικὰ και λιθογραφικὰ μηχανήματα, φαίνεται ότι ἐσχεδίαζε νά παραμείνῃ εἰς Αἴγιναν και νά ἐπιδοθῇ εἰς τυπογραφικὰς ἐργασίας⁸¹. Δύναται λοιπὸν νά θεωρηθῇ, ότι ή ἀναχώρησίς του και ή ματαίωσις τῶν σχεδίων του δέν ἦσαν ὅλως ἄσχετοι πρὸς τὸν δημιουργηθέντα περί τὸ ἄτομόν του θόρυβον. Τὸ γεγονὸς προσέτι ότι, ἐπανειλημμένως διατελέσας κατὰ τὸ παρελθὸν πληρεξούσιος Κρήτης, δέν μετέσχε της πολυπληθοῦς ἀντιπροσωπείας της νήσου κατὰ τὴν Δ' ἐθνοσυνέλευσιν εἰς Ἀρ-

77. Βλ. ἐφημ. «Αἰὼν» ἀρ. 303 της 22 Ὀκτ. 1841.

78. Ἀρχ. Καπ. φ. 426. Ὁ Ἀντωνιάδης ἐφθασεν εἰς Κρήτην τὴν 13 Ἰαν. 1829, ὡς πληροφοροῦμεθα ἐξ ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν Κυβερνήτην (18 Ἰαν. 1829), διὰ της ὁποίας δίδει ἰκανὰς εἰδήσεις περί τοῦ ἀγῶνος εἰς τὴν μεγάλωνησον (ΓΑΚ. Γεν. Γραμμ. φ. 182 ἔγγρ. της 18 Ἰαν. 1829).

79. Βλ. ἐφημ. «Ἀθηνᾶ» ἀρ. 847 της 6 Σεπτ. 1841.

80. ΓΑΚ. Ἀρχ. Ἀντ. Κ 29 ἔγγρ. της 28 Ἀπρ. 1830.

81. Τὴν 20 Ὀκτ. 1828 ὁ Ἐκτακτὸς Ἐπίτροπος Δυτικῶν Σποράδων ἐπληροφῶρει τὸν Καποδίστριαν, ότι ὁ Ἀντωνιάδης μετέφερεν εἰς Αἴγιναν τυπογραφικὰ και λιθογραφικὰ μηχανήματα. Εἰς ἐρώτησιν του δέ περί της προελεύσεως τούτων, ὁ Ἀντωνιάδης ἀπήντησεν, ότι ταῦτα ἀνήκον εἰς τὸ «κοινὸν» της Κρήτης. Ἐπειδὴ δέ τὸ Κρητ. Συμβούλιον ὤφειλεν εἰς αὐτὸν χρήματα, κατέβαλε τὴν ἐπὶ πλέον διαφοράν της ἀξίας τῶν και ἐγένετο κάτοχος τούτων. (ΓΑΚ. Γεν. Γραμμ. φ. 142 ἔγγρ. 997/20 Ὀκτ. 1828).

γος⁸², δύναται ν’ ἀποδοθῇ, εἴτε εἰς ἄρνησιν τοῦ Κυβερνήτου νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς αὐτὸν νὰ ἐμφανισθῇ περιβεβλημένος πολιτικὴν ιδιότητα⁸³, εἴτε εἰς ἀπόφασιν τοῦ ἰδίου τοῦ Ἀντωνιάδου ν’ ἀπομακρυνθῇ ἐπὶ τι τοῦ δημοσίου βίου.

‘Ο Ἀντωνιάδης παρέμεινεν εἰς Κρήτην ἐπὶ ἱκανὸν διάστημα μετέχων τῶν πολεμικῶν περιπετειῶν τῆς μεγαλονήσου. Ἀπὸ τοῦ Ἰαν. 1830 ὅμως εὐρίσκετο εἰς Ναύπλιον ἐκδίδων τὴν ἐφημερίδα «Ἡώς». Ἀνέλαβε δὲ τὸ ἔργον τοῦτο πιθανὸν κατόπιν προσκλήσεως τῆς ἀντικαποδιστριακῆς μερίδος, μετὰ τῶν κυριωτέρων ἐκπροσώπων τῆς ὁποίας συνεδέετο ἀπὸ τοῦ παρελθόντος⁸⁴, ἡ ὁποία ἀνεζήτει δημοσιογραφικὸν ὄργανον πρὸς ἄσκησιν κριτικῆς ἐπὶ τοῦ καποδιστριακοῦ καθεστώτος⁸⁵. Ἐθεωρεῖτο δὲ ὁ Ἀντωνιάδης ὑπὸ τῆς ὁσημέραι διογκουμένης ἀντιπολιτεύσεως, ὡς ὁ πλέον κατάλληλος διὰ τὴν ἀνάληψιν τοιούτου ἔργου, διότι: α) ἦτο κάτοχος τυπογραφικῶν μηχανημάτων, β)

82. Ἀ π. Δ α σ κ α λ ά κ η, Κείμενα - Πηγαὶ περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, τ. Α’ Ἀθῆναι 1966, σ. 204. Ἐν τούτοις εἶναι γνωστόν, ὅτι ὁ Ἀντωνιάδης εὐρίσκετο εἰς Αἴγιναν τὴν ἐποχὴν ταύτην. Μάλιστα δι’ ἀναφορᾶς του πρὸς τὸν Καποδίστριαν, τὴν ὁποίαν ὑπέγραφε (17 Μαΐου 1829) μετ’ ἄλλων ἔξ Κρητῶν, ἠτεῖτο παρὰ τῆς Κυβερνήσεως, ὡς ἐντολοδόχος τοῦ Κρητ. Συμβουλίου, τὴν ἀποστολὴν εἰς Κρήτην ναυτικῆς δυνάμεως, χάριν τῆς προστασίας τῶν Χριστιανῶν καὶ τοῦ πληττομένου ὑπὸ τῆς πειρατείας διαμετακομιστικοῦ ἐμπορίου. (ΓΑΚ. Γεν. Γραμμ. φ. 201 ἔγγρ. τῆς 17 Μαΐου 1829).

83. Ἐνδεικτικαὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶναι αἱ παρεχόμεναι ὑπὸ τοῦ ἀγωνιστοῦ καὶ ἀπομνημονευματογράφου Νικολάου Σπηλιάδου πληροφορίες: «... δὲν εἶναι Πληρεξούσιος εἰς τὴν ἐν Ἀργεῖ συνέλευσιν πειρατείας κατηγορούμενος καὶ πειρατῆς καθιστορούμενος ἀπὸ τὸν Γόρδων». (Βλ. Ν. Σ π η λ ι ά δ ο υ, Ἀπομνημονεύματα, τ. Δ’ ἐκδ. Κ. Διαμάντη, Ἀθῆναι 1970, σ. 222).

84. ‘Ο Ἀντωνιάδης ἀναφέρεται ὡς συνεργάτης καὶ στενῶς συνδεδεμένος μετὰ τοῦ Έμμ. Τομπάζη, ὁπαδοῦ τῆς ἐκπροσωπουμένης κυρίως ὑπὸ τοῦ Ἀλ. Μανροκορδάτου ἀγγλικῆς φατρίας. (Βλ. Ἰ α κ. Τ ο μ π ά ζ η, ἔ.ἀ. σ. 289.— J o h n P e t r o p o u l o s, Politics and Statecraft in the Kingdom of Greece 1833 - 1843, Princeton 1968, σ. 102, 105 καὶ 136).

85. Ἡ διὰ τοῦ τύπου ἀντιπολίτευσις κατὰ τοῦ Κυβερνήτου ἤσκειτο μέχρι τῆς ἐκδόσεως τοῦ «Ἀπόλλωνος» ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς γαλλοφώνου ἐφημερίδος «Courrier de Smyrne», ἡ ὁποία ἐξεδίδετο ἀπὸ τοῦ Ἰαν. 1828 εἰς Σμύρνην ὑπὸ τοῦ Γάλλου Blacque καὶ ὑπὸ τὴν ἀφανῆ καθοδήγησιν τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Αὐστρίας εἰς Κωνσταντινουπόλιν Α. Prokesch - Osten. (Βλ. C. W. C r a w l e y, The Question of Greek Independence, Cambridge 1930, σ. 94 σημ. 33 καὶ σ. 192.— Έ μ μ. Π ρ ω τ ο ψ ά λ τ η, ‘Ο Γεώργιος Χριστιανὸς Gropius καὶ ἡ δρᾶσις αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι, Ἀθῆναι 1947, σ. 59). ‘Ο Ν. Σπηλιάδης γράφει: «... ἔχουν δὲ τὸν ἐν Σμύρνῃ Ἀνατολικὸν Ταχυδρόμον σύμμαχον, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ συντάκτης καταχωρεῖ ὅλας τὰς διατριβάς, ὅσας τὸν στέλλουν οἱ Προασπισταὶ τῆς ὀλιγαρχίας...». (Βλ. Ν. Σ π η λ ι ά δ ο υ, ἔ. ἀ. τ. Δ’ σ. 197 καὶ 221).

είχεν ήδη εκδηλώσει κατά την Γ' ἔθνοσυνέλευσιν εἰς Τροιζήνα τὴν ἀντίθεσιν τοῦ πρὸς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Καποδιστρίου⁸⁶, γ) ὡς Κρής, ἔθεώρει τὸν Καποδίστριαν ὑπεύθυνον διὰ τὴν προδιαγραφομένην ἐγκατάλειψιν τῆς Κρήτης ἐκτὸς τῶν συνόρων τοῦ νεοπαγοῦς κράτους⁸⁷, δ) εἶχεν ὑποστῇ ἠθικὴν μείωσιν ὑπὸ τῶν συνεργατῶν τοῦ Καποδιστρίου ἐκ τῆς προσαφθείσης ἐναντίον τοῦ κατηγορίας ὡς πειρατοῦ.

Ἐνδεχομένως ὁμοῦς ὁ Ἀντωνιάδης, παρακολουθήσας ἐκ τοῦ πλησίον τὴν ἐξέλιξιν τῶν πραγμάτων τῆς Κρήτης καὶ ἀντιληφθεὶς, ὅτι ἀποτελεσματικώτερον θὰ ὑπηρετεῖ τὸν ἀγῶνα διὰ τῆς ἐνημερώσεως τῆς κοινῆς γνώμης ἐπὶ τῶν δικαίων τῆς νήσου, ἐπεδόθη ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας εἰς τὴν δημοσιογραφίαν.

Εἰς τὰ πρῶτα φύλλα τῆς «*Ῥοῦς*» ὁ Ἀντωνιάδης «*φαίνεται ὡφέλιμος εἰς τὴν κοινωνίαν, διότι προσβάλλει τὴν ἀνισότητά, τοὺς τίτλους· ἐμπαίζει τοὺς κόμิตας καὶ τοὺς πρίγκιπας, καὶ πολεμεῖ τὴν πολυτέλειαν καὶ πᾶν ὅ,τι τείνον εἰς τὴν διαφθορὰν τῶν ἡθῶν*...»⁸⁸. Εἶναι ἀληθὲς προσέτι, ὅτι οὐδέποτε ἔθιξεν ἀπὸ τὰς στήλας τῆς ἐφημερίδος τοῦ τὸ πρόσωπον τοῦ Κυβερνήτου ἀπ' εὐθείας. Διὰ τῆς δημοσιεύσεως ὁμοῦς πολιτειακῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, μελετῶν κατὰ μετάφρασιν ἀπὸ ἀγγλικᾶς ἐφημερίδας, ἐξυμνεῖτο ὁ ἀγγλικὸς κοινοβουλευτισμὸς καὶ τὸ συνταγματικὸν πνεῦμα. Ἐμμέσως δηλαδὴ ἡσκεῖτο ἔλεγχος ἐπὶ τοῦ καποδιστριακοῦ πολιτειακοῦ συστήματος, τὸ ὁποῖον ἐχαρακτηρίζετο ὡς ἀντισυνταγματικόν⁸⁹. Ἐπὶ ἱκανὸν δὲ χρόνον καὶ μέχρι τῆς ἐκδόσεως τῆς

86. Ἀρχ. Καπ. φ. 335.

87. Ἦτο πράγματι τραγικόν, ὅτι αὐτὸς ὁ προσβλέπων εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ ἀναμένων παρ' αὐτῆς τὴν ἐπίλυσιν τοῦ ἐλληνικοῦ ζητήματος, ἐπέρριπτεν εἰς τὸν Καποδίστριαν τὰς εὐθύνas καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ τὴν ἀντίδρασιν, τὴν ὁποίαν αὐτὴ ἡ Ἀγγλία προέβαλεν ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἐνσωματώσεως τῆς Κρήτης εἰς τὸ ἐλληνικὸν κράτος. (Βλ. C. W. C r a w l e y, ἔ. ἀ. σ. 145 κ. ἐ.—Ἰω. Χρ. Πούλου, Τὰ πρῶτα σύνορα τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, εἰς ΔΙΕΕ, τ. ΙΗ' (1967) σ. 40, 53.—Ἑλ. Πρεβελάκη, Τὸ Κρητικὸ ζήτημα 1821—1862. Ὑπόμνημα τοῦ Α. S. Green καὶ ἄλλα ἔγγραφα ἀπὸ τὸ Ἀρχεῖο τοῦ Foreign Office, εἰς «*Κρητικὰ Χρονικά*» (=Κρ. Χρ.) τ. ΚΑ' (1969) σ. 66 κ. ἐ.). Ἀλλὰ καὶ ἡ πλειονότης τῶν Κρητῶν ἔθεώρει, ὅτι ὁ Καποδίστριας, ἐὰν δὲν ἡδιαφορεῖ διὰ τὴν τύχην τῆς Κρήτης, θὰ ἦτο εἰς θέσιν ν' ἀλλοιώσῃ τὸ περιεχόμενον τοῦ σφαγιάζοντος τὰ δίκαια τῆς μεγαλονήσου πρωτοκόλλου τῆς 22/3 Φεβρ. 1830. (Βλ. Γ. Κ. Ἀσπρέα, Πολιτικὴ ἱστορία τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος 1821—1928, τ. Α' Ἀθήναι 1930, σ. 83.—Γ. Κουρμούλη, ἔ. ἀ. σ. 393.—Π. Ρεδιάδου, ἔ. ἀ. σ. 103 καὶ 106). Περί τῆς μερίμνης ὁμοῦς τοῦ Καποδιστρίου ὑπὲρ τῆς Κρήτης βλ. Ἰω. Χρ. Πούλου, ἔ. ἀ. σ. 35 κ. ἐ.

88. Ν. Σπηλιᾶδου, ἔ. ἀ. τ. Δ' σ. 221—222.

89. Μ. Μ. Παπαϊωάννου, Ὁ διωγμὸς τοῦ τύπου ἐπὶ Καποδίστρια. Ἡ ἐφημερίδα «*Ἠὼς*» τοῦ Ναυπλίου τοῦ Ἑμμ. Ἀντωνιάδη, εἰς «*Πελοποννησιακὴ Πρωτοχρονιά 1960*» σ. 179.

ἐφημερίδος «Ἀπόλλων», ἢ «Ἡὼς» ἦτο τὸ μόνον δημοσιογραφικὸν ὄργανον τῶν ἀντιπολιτευομένων, ὃ δὲ ἐκδότης τῆς ἐδιώχθη, ὡς ἦτο ἐπόμενον, ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως⁹⁰.

Αἱ πολιτικαὶ διαμάχαι, αἱ ὁποῖαι ἠκολούθησαν τὴν δολοφονίαν τοῦ Καποδιστρίου καὶ ἐξῆψαν τὰ ἀτομικὰ πάθη, ἄφησαν νὰ ἐκδηλωθῇ ἀσυγκράτητον τὸ μῖσος, τὸ ὁποῖον ἐχώριζε τὰς διῖσταμένας παρατάξεις. Οἱ καποδιστριακοὶ ἠτιῶντο τοὺς ἀντιπολιτευομένους ὡς ἠθικοὺς αὐτουργοὺς τῆς δολοφονίας, ἐνῶ οἱ ἀντιπολιτευόμενοι, «*συνταγματικοί*», ἐπέχαιρον διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ λαοῦ ἀπὸ τὸν «*τύραννον*». Ὡς ἦτο δὲ ἐπόμενον, ὃ Ἄντωνιάδης, συμβαλὼν, ὡς δημοσιογράφος τῆς «Ἡὼς», εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ ἀντικαποδιστριακοῦ κλίματος, ἀργότερον δὲ ἀναμειχθεὶς ἐνεργῶς εἰς τὰ γεγονότα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ἐδέχθη τὰς ἐπιθέσεις τῶν καποδιστριακῶν.

Μετὰ τὴν ρῆξιν τῆς «Διοικητικῆς Ἐπιτροπῆς»⁹¹, ὃ Ἄντωνιάδης, ἀκολουθῶν τοὺς ὑπὸ τὸν Ἰω. Κωλέτην «*συνταγματικούς*», μετέβη εἰς Μέγαρο, ὅπου τὸ στρατόπεδόν των, καὶ τὴν 13 Φεβρ. 1832 ἤρχισεν ἐκδίδων τὴν ἐφημερίδα «Ἀθηνᾶ»⁹². Ἡ ἀρθρογραφία του, λίβελλος κατὰ τοῦ τυραννικοῦ καθεστώτος ἐπὶ Καποδιστρίου, ἐστρέφετο ἐναντίον τοῦ ἐκλεγέντος ὑπὸ τῆς Ε΄ ἐθνοσυνελεύσεως εἰς Ἄργος ὡς κυβερνή-

90. Τὸν Ἀπρ. 1830 ὃ Ἄντωνιάδης ἐδιώχθη δικαστικῶς διὰ τὴν χαρακτηρισθεῖσαν ὡς ἀνατρεπτικὴν τοῦ καθεστώτος ἀρθρογραφίαν του. Κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ Πρωτοκλήτου (=Πρωτοβαθμίου) δικαστηρίου Ἀργολίδος, «*ἀλλ’ ἐκκαλέσας τὴν δίκην του εἰς τὸ Ἐκκλητικὸν τῆς Πελοποννήσου ἀθωώθη...*» (Βλ. Ν. Σπηλιᾶδου, ἔ. ἀ. τ. Δ΄ σ. 222). Ἡ κατὰ τὴν 22 καὶ 23 Μαΐου 1830 ἀπολογία του πρὸ τοῦ δικαστηρίου Ἀργολίδος ἐδημοσιεῦθη ὑπὸ τῆς Σ. Ἀντωνιάδης, ἔ. ἀ. σ. 49).

91. Προσωρινὴ κυβερνητικὴ ἐπιτροπὴ, ἡ ὁποία ἰδρύθη ὑπὸ τῆς Γερουσίας τὴν ἡμέραν τῆς δολοφονίας τοῦ Καποδιστρίου (27/9 Ὀκτ. 1831) καὶ ἀπηρτίσθη ὑπὸ τοῦ Αὐγουστίνου Καποδιστρίου, ὡς προέδρου, τοῦ Θεοδ. Κολοκοτρώνη καὶ τοῦ Ἰω. Κωλέτη. Ἀνέλαβε τὴν τήρησιν τῆς τάξεως, τὴν ἀσφάλειαν τοῦ κράτους καὶ τὴν ταχεῖαν σύγκλησιν τῆς παρασκευαζομένης ἐθνοσυνελεύσεως. Κατὰ τὴν διάρκειαν ὅμως τῆς συγκλήσεως εἰς Ἄργος ἐθνοσυνελεύσεως ὃ Κωλέτης, ἐνισχυόμενος ὑπὸ τῶν στρατιωτικῶν σωμάτων τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, συνετάχθη πρὸς τοὺς «*συνταγματικούς*» καὶ μεταβάς (Δεκ. 1831) εἰς Κόρινθον μετέσχε τῆς ἐκεῖ συγκροτηθείσης τριμελοῦς κυβερνήσεως. Ἡ κυβέρνησις αὕτη τῶν «*συνταγματικῶν*» (Ἰω. Κωλέτης, Ἀ. Ζαΐμης καὶ Γ. Κουντουριώτης) ὥρισε τόπον ἐθνοσυνελεύσεως τὰ Μέγαρο, ὅπου καὶ τελικῶς συγκεντρωθέντες συνεκρότησαν στρατόπεδον. (Βλ. Κ. Μενδελσῶν-Βαρθολομαίου Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, μετάφρ. ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ Ἀγγ. Βλάχου, τ. Β΄ Ἀθῆναι 1876 σ. 399 κ. ἐ.—Γ. Ἀσπρέα, ἔ. ἀ. τ. Α΄ σ. 105 κ. ἐ.). Οὕτως ὑπῆρχον δύο κυβερνήσεις : εἰς Ναύπλιον καὶ εἰς Μέγαρο, αἱ ὁποῖαι δὲν ἤρρηξαν νὰ περιπλέξουν τὸν λαὸν εἰς ἀδελφοκτόνον ἀγῶνα.

92. Περὶ τῆς ἐφημερίδος «Ἀθηνᾶ», ἥτις ἐξεδίδετο ἀπὸ τοῦ 1832 μέχρι τοῦ 1863, βλ. Κ. Μάγερ, Ἱστορία τοῦ ἐλληνικοῦ τύπου, τ. Α΄ 1790 - 1900, Ἀθῆναι 1957, σ. 40 - 43.—Σ. Ἀντωνιάδης, ἔ. ἀ. σ. 94 κ. ἐ.

του («προεστού Ἑλλάδος») Αὐγουστίνου Καποδιστρίου καὶ τῶν ὁπαδῶν τοῦ ρωσικοῦ κόμματος. Ἀλλὰ καὶ οἱ «κυβερνητικοί», ὡς ἐκαλοῦντο ἤδη οἱ καποδιστριακοί, ἀπὸ τῆς 14 Μαΐου 1832 ἀπέκτησαν νέον δημοσιογραφικὸν ὄργανον, τὸν «Ἑλληνικὸν Καθρέπτην» («Le Miroir Grec»), ἐφημερίδα ἐκδιδομένην εἰς Ναύπλιον ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ⁹³. Ἐκδότης τῆς ἐφημερίδος ἦσαν ὁ Λευκάδιος λόγιος καὶ ἱατρός Ἀνδρέας Παπαδόπουλος - Βρετὸς καὶ ὁ νομομαθὴς Γεώργιος Ράλλης, ἀμφότεροι στενοὶ συνεργάται τοῦ Καποδιστρίου καὶ ἐνθερμοὶ ὁπαδοὶ τοῦ ρωσικοῦ κόμματος⁹⁴. Μετὰ τὴν δίδωσιν τοῦ Γ. Ράλλη ὑπὸ τῶν «συνταγματικῶν» καὶ τὴν ἐκουσίαν ἀπομάκρυνσίν του εἰς Ἄργος⁹⁵, ὁ Παπαδόπουλος - Βρετὸς, ἀπορρίψας τὴν πρότασιν τοῦ συνεργάτου του περὶ μεταφορᾶς τοῦ τυπογραφείου μακρὰν τοῦ Ναυπλίου, εἰς Ἄργος, συνέχισε μόνος του ἀπὸ τοῦ 12ου φύλλου, τὴν ἐκδοσὶν τῆς ἐφημερίδος. Ἐνθερμος ὑπερασπιστὴς τοῦ θεσμοῦ τῆς Γερουσίας, μετὰ τὰ γεγονότα κατὰ τὴν ἐθνοσυνέλευσιν τῆς Προνοίας⁹⁶, συνέδεσε τελικῶς τὴν δραστη-

93. Περὶ τῆς ἐφημερίδος ταύτης βλ. Ἀ. Παπαδοπούλου - Βρετὸς, Χρονολογικὸς πίναξ τῶν ἑλληνικῶν πολιτικῶν ἐφημερίδων μέχρι τοῦ ἔτους 1833, εἰς «Ἡμερολόγιον Μεγάλης Ἑλλάδος» τ. Ι' (1870) σ. 339.

94. Περὶ τοῦ Ἀνδρέου Παπαδοπούλου - Βρετὸς, βλ. Φ. Μιχαλοπούλου, Ἀνδρέας Παπαδόπουλος - Βρετὸς, 1800 - 1876, εἰς «Νέα Ἑστία» τ. 24 (1938) σ. 1300 κ. ἐ. — Στ. Ι. Μακρυμίχαλου, Ἡ πρώτη ἑλληνικὴ βιβλιογραφία τοῦ Ἀ. Παπαδοπούλου - Βρετὸς, εἰς «Ἐρανιστὴς» τ. 5 (1967) σ. 203 - 207. Περὶ τοῦ Γεωργίου Ράλλη βλ. Δημ. Γ. Σερεμέτη, Ἡ δικαιοσύνη ἐπὶ Καποδιστρια. Α' Πρώτη περίοδος 1828 - 1829, Θεσ/νίκη 1956, σ. 173. — Ν. Ι. Πανταζοπούλου, Τὸ διὰ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 θεσπισθὲν δίκαιον καὶ οἱ Ἕλληνες νομικοί, Θεσ/νίκη 1971, σ. 25, 35 - 37. Χαρακτηρισμὸν τοῦ Γ. Ράλλη ὑπὸ τοῦ Ἀντωνιάδου βλ. εἰς ἐφημ. «Ἀθηνᾶ» ἀρ. 852 τῆς 24 Σεπτ. 1841.

95. Διὰ τὰ γεγονότα ταῦτα βλ. ἐφημ. «Ὁ Ἑλληνικὸς Καθρέπτης» (= Ἑλλην. Καθρ.) ἀρ. 21 τῆς 5/17 Δεκ. 1832. — Ἀ. Παπαδοπούλου - Βρετὸς, Ἱστορικὴ ἐκθεσις τῆς ἐφημερίδος Ὁ Ἑλληνικὸς Καθρέπτης, ἐκδιδομένης ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ εἰς Ναύπλιον ἀπὸ τὸν Μάϊον μῆνα τοῦ 1832 μέχρι τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1833, Ἀθῆναι 1839, σ. 20 κ. ἐ.

96. Κατὰ τὴν συγκληθεῖσαν (14 Ἰουλ. 1832) εἰς Πρόνοιαν ἐθνοσυνέλευσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπεδιώχθη ἡ εἰρηνopoίησις τῆς χώρας, ἡ ἀναθέωρησις τῶν συνταγματικῶν νόμων, ἡ σύνταξις σχεδίου νέου πολιτεύματος κλπ., οἱ «συνταγματικοί» ὑπερισχύσαντες κατήγαγον σημαντικὴν νίκην. Ἐπέτυχον τὴν κατάργησιν (27/8 Αὐγ. 1832) τῆς ἰδρυθείσης ἐπὶ Καποδιστρίου (22 Ἰουλ. 1829 Ψήφισμα Β' τῆς Δ' ἐθνοσυνελεύσεως) Γερουσίας, ἡ ὁποία ἐχαρακτηρίζετο ὑπ' αὐτῶν ὡς κατάλοιπον τῆς μισητῆς τυραννίας («γῆραιον σεσηπὸς σώμα»). Ἡ ἀπόφασις αὕτη εὗρεν ἀντιθέτους τοὺς Ἀντιπρόσωποις τῶν τριῶν, αὐτοκληθεισῶν ἤδη, «Προστατίδων» Δυνάμεων. Οὕτως ἡ παρασχεθεῖσα ὑπ' αὐτῶν ὑποστήριξις καὶ ἡ παρουσία τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη εἰς Ναύπλιον διετήρησεν ἐπὶ τινὰς μῆνας τὴν Γερουσίαν, παρὰ τὰς ταπεινώσεις, τὰς ὁποίας αὕτη ὑφίστατο παρὰ τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων. Τελικῶς μετὰ τὴν ἀθθαί-

ριότητα καὶ τὴν παραμονὴν του εἰς τὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν τύχην αὐτῆς. Θεωρῶν τὴν διατήρησιν τῆς Γερουσίας ὡς ἀναγκαίαν, διὰ «*να βαστάξῃ μίαν τινα ἐθνικὴν ἀντιπροσωπεῖαν εἰς τὴν ἔλευσιν τῆς Ἀντιβασιλείας, διὰ νὰ ᾔθελεν ἡ Ἑλλάς εὐρεθῇ εἰς κατάστασιν νὰ γνωστοποιήσῃ πρὸς αὐτὴν τὰς ἐπιθυμίας της καὶ τὰς ἀνάγκας της*»⁹⁷, ἔθεσε τὴν ἐφημερίδα του εἰς τὴν ὑπηρεσίαν της. Μὲ τὴν ἐνέργειάν του ὁμοῦ ταύτην ὁ Παπαδόπουλος - Βρετὸς εὐρέθῃ πολέμιος τῆς «*Ἀθηνᾶς*».

Οἱ ἐκδότης τῶν δύο τούτων ἐφημερίδων, ὑπεραμυνόμενοι τῶν πολιτικῶν τῶν θέσεων, δὲν ἤργησαν νὰ προβοῦν εἰς τὴν ἐκτόξευσιν προσωπικῶν ὕβρεων μεταξύ τῶν. Τοῦτο δὲ ὠφείλετο ὄχι μόνον εἰς τὸ ἐπικρατοῦν κλίμα ἐμπαθείας καὶ ἐχθρότητος, ἐπακόλουθον ἀνωμάλων πολιτικῶν καταστάσεων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ παράφορον τοῦ χαρακτῆρος ἀμφοτέρων.

Ἐπιτιθέμενος ὁ Παπαδόπουλος - Βρετὸς κατὰ τοῦ Ἀντωνιάδου διὰ τὰ γραφέντα εἰς τὴν «*Ἀθηνᾶν*» περὶ τῆς Γερουσίας καὶ τοῦ συνεργάτου του Γ. Ράλλη, δὲν ἐδίστασε ν’ ἀποκαλέσῃ τοῦτον πειρατὴν⁹⁸. Ὁ Ἀντωνιάδης, ἀπεπειράθῃ μετὰ ταῦτα νὰ καταστρέψῃ τὸ τυπογραφεῖον τοῦ Παπαδοπούλου - Βρετοῦ καὶ ἐζήτησε «*διὰ τῆς πρὸς τὴν ἐνταῦθα ἀστυνομίαν ἀναφορᾶς του, μνηολογουμένης τὴν 1 τοῦ ἐνεστῶτος Νοεμβρίου καθαρῶτεραν ἐξηγήσιν τῶν ὅσα εἰς τὸ 16ο φύλλον τοῦ Καθρέπτου εἴπομεν*»⁹⁹. Ὁ Παπαδόπουλος - Βρετὸς, πράγματι, εἰς ἐπόμενον φύλλον ἔδιδε «*θετικὰς καὶ ἀποδεδειγμένας ἐξηγήσεις*». Ἐγραφε δηλαδὴ, ὅτι ἡ κατὰ τοῦ Ἀντωνιάδου κατηγορία του ὡς πειρατοῦ ἐβασίζετο εἰς τὸ γεγονός, ὅτι κατὰ τὴν ἐπίθεσιν τῶν Ἀγγλογγάλων εἰς Γραμβοῦσαν, πλοῖον αὐτοῦ, χαρακτηρισθὲν ὡς πειρατικόν, ἐπυρπολήθη ὑπὸ τοῦ Χάμιλτον¹⁰⁰. Εἰς τὸ αὐτὸ δὲ φύλλον ἐφρόντισε νὰ δημοσιευθῇ ἐπιστολὴ τῆς 12 Νοεμ. 1832, ἐξ Αἰγίνης, ὑπογραφομένη μὲ τὰ στοιχεῖα Α.Π. Ὁ ἐπιστολογράφος, τὸν ὁποῖον δὲν ἠδυνήθη ν’ ἀνακαλύψω, ἀλλὰ προφανῶς ἐκ τῶν ὁμοφρόνων τοῦ Παπαδοπούλου - Βρετοῦ, ἴσως δὲ ἐκ τοῦ στενοῦ περιβάλλοντος τοῦ Καποδιστρίου, ἀνέφερεν ὅτι ὁ Ἀντωνιάδης κατ’ωνομά-

ρετον σύλληψιν τοῦ προέδρου της Δ. Τσαμαδοῦ ὑπὸ τοῦ Γάλλου στρατιωτικοῦ διοικητοῦ τοῦ Ναυπλίου, ἡ Γερουσία κατέφυγεν (8/20 Νοεμ. 1832) εἰς Ἄστρος καὶ ἐκεῖθεν εἰς Σπέτσας, ἐνθα προέβη εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Ρώσου ναυάρχου Ρίκορδ ὡς Κυβερνήτου καὶ ἀπεγυμνώθη τελικῶς πάσης ὑποστηρίξεως. (Βλ. Κ. Μενδελεβόνοφ.—Βαρθόλδης, ἔ. ἀ. τ. Β’ σ. 563 κ.ε.).

97. Ἀ. Παπαδοπούλου — Βρετοῦ, Ἱστορικὴ ἔκθεσις..., σ. 24.

98. «...ὁ ἀμερόληπτος ἐκδότης τῆς σεμνῆς Ἀθηνᾶς, ὁ γνωστός εἰς ὅλους τοὺς Ἕλληνας καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους πειράτας Κύριος Ἐμμ. Ἀντωνιάδης Κρηταῖς (sic)» (Βλ. ἐφημ. «Ἑλλην. Καθρ.» ἀρ. 16 τῆς 30/11 Ὀκτ. 1832).

99. Βλ. «Ἑλλην. Καθρ.» ἀρ. 17 τῆς 5/17 Νοεμ. 1832.

100. Βλ. «Ἑλλην. Καθρ.» ἀρ. 21 τῆς 5/17 Δεκ. 1832.

σθη ὑπὸ τῶν προσαχθέντων εἰς Αἴγιναν, ἐπὶ πειρατείᾳ, Κρητῶν ὡς συνεργάτης των. Ἀνέφερεν ἀκόμη ὅτι ὁ Ἀντωνιάδης, ὡς συνιδιοκτήτης πειρατικῆς γολέτας ἔλαβε, καθ' ὃν χρόνον εὐρίσκετο εἰς Νάξον, ἐν μέρος ἀπὸ τὰ κλοπιμαῖα, τὰ ὁποῖα αὕτη ἀπέκτησε κατὰ τὸν πλοῦν της. Εἶναι ὁμως γνωστὸν ἐξ ὧσων ἐλέγχθησαν ἀνωτέρω, ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνακριθέντων Κρητῶν ὠμολόγησεν, ὅτι ὁ Ἀντωνιάδης ἔλαβε ποτὲ μερίδιον ἀπὸ τὰς λείας, χωρὶς βεβαίως τοῦτο καὶ ν' ἀποκλείηται.

Εἰς τὸ ἀμέσως ἐπόμενον φύλλον ὁ Παπαδόπουλος - Βρετὸς ἐχώρησε περαιτέρω. Διετύπωσε τὴν γνώμην, ὅτι ὁ Γραμματεὺς τῆς Δημοσίου Ἐκπαιδύσεως θὰ ἔπρεπε νὰ μὴ ἐπιτρέπη εἰς «*τοιούτον ἀνθρώπον, ἀσχοληθέντα εἰς τὸ ἄτιμον ἔργον τῆς πειρατείας*», νὰ ἐκδίδῃ ἐφημερίδα ¹⁰¹.

Τὰ δημοσιεύματα ταῦτα ἐξώργισαν, ὡς ἦτο ἐπόμενον, τὸν Ἀντωνιάδην. Χαρακτηρίζων τὸν Παπαδόπουλον - Βρετὸν καὶ τὸν ἐπιστολογράφον τῆς ἐφημερίδος του ὡς κακοήθεις συκοφάντας, ἀνεφέρθη διὰ μακρῶν εἰς τὰ σχετικὰ μὲ τὴν πλοιοκτησίαν του γεγονότα, ἐπικαλούμενος τὰ αὐτὰ ὡς καὶ κατὰ τὸ 1828 στοιχεῖα πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀθωότητός του ¹⁰². Ὑπῆρχε ὁμως μία διαφορὰ : Ὁ Μαλανδράκης δὲν ἐνεφανίζετο πλέον ἀνεύθυνος διὰ τὰς διαπραχθείσας ὑπὸ τῆς γολέτας του «*Κλειῶ*» πειρατείας, οὐδὲ καὶ μὴ ἐπωφεληθεὶς τῶν κλοπιμαίων.

Ὁ Ἀντωνιάδης, μὴ ἄρκεσθεὶς εἰς τὴν διὰ τοῦ τύπου ἀποκατάστασιν τῆς τρωθείσης ὑπολήψεώς του, ἐδίωξε τὸν Παπαδόπουλον - Βρετὸν δικαστικῶς ὡς συκοφάντην. Ἡ ἐπακολουθήσασα δίκη τῆς 7 Ἰουν. 1833 ἐνώπιον τοῦ ἰδρυθέντος εἰς Ναύπλιον «*Ἐγκληματικοῦ Δικαστηρίου*» ἔλαβε τὸν χαρακτῆρα πολιτικῆς ἀναμετρήσεως τῶν δύο ἀντιμαχομένων φατριῶν, τὰς ὁποίας ἐξεπροσώπων ἐπὶ τοῦ δημοσιογραφικοῦ πεδίου οἱ ἐκδότες τῶν δύο ἐφημερίδων. Ἡ σύνθεσις δὲ τοῦ 5μελοῦς δικαστηρίου οὐδὲν προοιωνίζετο. Διότι δύο ἐκ τῶν μελῶν του ἦσαν «*κυβερνητικοί*», οἱ Ἀ. Πάϊκος καὶ Ἀ. Λουκόπουλος, ἐνῶ ὁ Ἀ. Πολυζωΐδης, πρόεδρος τοῦ δικαστηρίου, καὶ ὁ Δ. Κ. Σοῦτσος, «*συνταγματικοί*». Βαρύνουσαν ἐπομένως σημασίαν θὰ εἶχεν ἡ θέσις, τὴν ὁποίαν θὰ ἐλάμβανε τὸ πέμπτον μέλος, ὁ Γ. Τερτσέτης, ὅστις εἰς οὐδεμίαν τῶν μερίδων ἔκλινε. Παράγων ὁμως ὁ ὁποῖος ἔμελλε νὰ ἐπιδράσῃ εἰς τὴν ἔκβασιν τῆς δίκης ἦτο καὶ ἡ πολιτικὴ κατάστασις, κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τῆς Ἀντιβασιλείας, ἐλάχιστα εὐνοϊκὴ διὰ τὸν μηνυόμενον ¹⁰³.

101. Βλ. «*Ἑλλην. Καθρ.*» ἀρ. 22 τῆς 13/25 Δεκ. 1832.

102. Βλ. «*Ἀθηνα*» ἀρ. 76 τῆς 17 Δεκ. 1832 καὶ ἀρ. 78 τῆς 24 Δεκ. 1832.

103. Βλ. Ἀ. Παπαδόπουλου - Βρετὸς, Ἱστορικὴ ἔκθεσις..., σ. 44.

‘Ο βασιλικὸς ἐπίτροπος τοῦ δικαστηρίου Ἐδ. Μάσσων¹⁰⁴, χαρακτηρίζων τὸ ἀδίκημα ὡς συκοφαντίαν καὶ ἐφαρμόζων τὸ ἄρθρ. ΞΕ’ τοῦ «Ἀπανθίσματος τῶν Ἑγκληματικῶν»¹⁰⁵, ἐζήτησε τὴν ἀπὸ 5 ἕως 2 ἐτῶν φυλάκισιν τοῦ ἐναγομένου, τὴν καταβολὴν προστίμου ἐκ 2.000 γροσίων καὶ τὸν διὰ βίου ἀποκλεισμόν του ἀπὸ τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν, διαρκῆ ἀποστέρησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων του, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον. Προτάσει ὁμοῦ τοῦ Ἀ. Παῖκου, πρὸς τὴν ἄποψιν τοῦ ὁποίου συνετάχθη ὁ Γ. Τερτσέτης, τὸ ἀδίκημα ἐθεωρήθη ὡς ἐξύβριστις καί, κατ’ ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρ. ΞΣΤ’, ἐπεβλήθη εἰς τὸν Παπαδόπουλον - Βρετὸν διὰ τῆς ὑπ’ ἀρ. 27 τῆς 8 Ἰουν. 1833 ἀποφάσεως ἡ ποινὴ τῆς καταβολῆς 500 γροσίων¹⁰⁶.

Ὡς ἦτο ἐπόμενον, ὁ Παπαδόπουλος - Βρετὸς δυσηρεστήθη. Πολὺ ἀργότερον δέ, ἐπ’ εὐκαιρίᾳ ἄλλης δικαστικῆς του περιπετείας εἰς Βενετίαν, ἀνέφερεν εἰς δημοσίευσμά του¹⁰⁷, ὅτι ἡ ἐπικρατοῦσα πολιτικὴ κατάστασις ἔκρινε τὴν ἔκβασιν τῆς δίκης ὑπὲρ τοῦ ἀντιδίκου του.

Ἐν τούτοις ὁ Ἀντωνιάδης δὲν ἀπεχαρακτηρίσθη. Ἀντιθέτως, αἱ αὐστηραὶ κρίσεις καὶ αἱ ἀπροκάλυπτοι κατ’ αὐτοῦ κατηγορίαι τοῦ συγγράψαντος ἱστορίαν περὶ τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως Θ. Γκόρντον¹⁰⁸, ἐνίσχυσαν ἔτι περισσότερον τὰ ἐπιχειρήματα τῶν ἀντιπάλων τοῦ Κρητὸς ἀγωνιστοῦ περὶ τῆς διαμφισβητηθείσης ἤδη ἀναμειξέως του εἰς τὴν πειρατεῖαν.

104. Περὶ αὐτοῦ βλ. Δ. Κ. Βαρδουλιώτου, Ἐδουάρδος Μάσσων, εἰς «Ἐπετηρίδα Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσός» ἔτ. ΙΑ’ (1915) σ. 225 κ. ἐ.—D. Dakin, British and American Philhellenes during the War of Greek Independence 1821 - 1833, Thessaloniki 1962, σ. 42, 142, 150 - 151 κ.ἀλ.

105. Οὕτως ἐκαλεῖτο ὁ πρῶτος ποινικὸς κώδιξ τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ὁ ὁποῖος, συνταχθεὶς ὑπὸ θμελοῦς ἐπιτροπῆς, εἰσήχθη διὰ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως τοῦ Ἀστροῦς (1823). (βλ. Δ. Μιράσγεζη, Ὁ πρῶτος Ποινικὸς Κώδιξ τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1940).

106. Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Ἰω. Φιλήμονος ἐκδιδομένην ἡμερησίᾳ «Χρόνος» ἀρ. 14 τῆς 15 Ἰουν. 1833. (βλ. καὶ ἔφημ. «Ἀθηνᾶ» ἀρ. 123 τῆς 21 Ἰουν. 1833.—Ἀ. Παπαδόπουλου - Βρετὸς, Ἱστορικὴ ἔκθεσις . . . , σ. 44).

107. «Amarezze ed ingiustizie sofferte in Venezia dal Cavaliere Andrea Papadopulo - Vreto per avere smascherati due impostori nel suo breve scritto intitolato Informazione sulla medaglia dell’ Indipendenza Ellenica, Torino Febbraio 1859, σ. 2 κ.ἐ.

108. Gordon, ἔ.ἄ. τ. Β’ σ. 483, 485, 491, 494 - 495. Πρώτη ἐκδοσις τοῦ ἔργου τούτου ἐγένετο τῷ 1832. Ὁ Gordon εἶναι ἀληθές, ὅτι πολλάκις ἐξετράπη εἰς ἀδίκους κατηγορίας κατὰ τῶν Κρητῶν καὶ ἰδίως τοῦ Ἀντωνιάδου. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρομε τὴν κακόπιστον πληροφορίαν του, ὅτι ἡ πειρατεία εἰς Γραμβοῦσαν ὀργανώθη καθ’ ὑπόδειξιν τοῦ Ἀντωνιάδου. (βλ. Gordon, ἔ.ἄ. τ. Β’ σ. 485).

Ἡ δημοσιογραφικὴ μαχητικὴ δραστηριότης τοῦ Ἀντωνιάδου καὶ ἡ προσηλωμένη εἰς τὴν ἀγγλικὴν πολιτικὴν τοποθέτησίς του ἔφερον ἀργότερον τοῦτον ἀντιμέτωπον μὲ ἄλλον, ἐξ ἴσου μαχητικόν, δημοσιογράφον καὶ φανατικόν ὁπαδὸν τοῦ ρωσικοῦ κόμματος, τὸν ἀγωνιστὴν Ἰωάννην Φιλήμονα, ἐκδόστην τῆς ἐφημερίδος «Αἰὼν»¹⁰⁹. Εἰς περιόδους δὲ πολιτικῶν ἀνωμαλιῶν, ὡς ἐκεῖναι αἱ ὁποῖαι συνεκλόνισαν τὴν χώραν κατὰ τὴν πρώτην δεκαετίαν τῆς βασιλείας τοῦ Ὁθωνος, ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος, τῆς ὑποθέσεως Θεοφ. Καΐρη (Ἰούλ. 1839), τῆς συνωμοσίας τῆς Φιλορθοδόξου Ἐταιρείας (Δεκ. 1839) καὶ κυρίως τῆς πολιτικῆς κρίσεως ἐκ τοῦ διπλωματικοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων εἰς τὴν Ἑγγὺς Ἀνατολήν¹¹⁰, οἱ συντάκται τῶν ἐφημερίδων «Ἀθηναῖα» καὶ «Αἰὼν» ἐξετράπησαν εἰς κακοήθη σχόλια καὶ ὕβρεις¹¹¹.

Μέχρι τοῦ Ὀκτ. 1841 ὁ Ἀντωνιάδης ἐχαρκτηρίζετο ἀπὸ τὰς στήλας τοῦ «Αἰῶνος» ὡς «καπηλοσυνταγματικός»¹¹², «συνκοφάντης», «προδότης τοῦ ἀγῶνος τῆς Κρήτης» μὴ λογοδοτήσας διὰ τὰ οἰκονομικά τοῦ Κρητικοῦ κινήματος¹¹³, κ.ἄ. Εἰς τὸ φύλλον ὁμῶς τῆς 15 Ὀκτ. 1841

109. Ἡ ἐκδοσις τῆς ἐφημερίδος «Αἰὼν» ἤρχισεν ἀπὸ τῆς 25 Σεπτ. 1838, συνεχίσθη δὲ μέχρι τοῦ 1888 ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰω. Φιλήμονος, τοῦ Τιμολέοντος Φιλήμονος. (Βλ. Κ. Μάγερ, ἔ. ἀ. τ. Α' σ. 69 - 72.— J. Petropoulos, ἔ. ἀ. σ. 328.— Σ. Ἀντωνιάδης, ἔ. ἀ. σ. 164 κ. ἐ.).

110. Περὶ τῶν γεγονότων τούτων βλ. Τ. Ν. Πιπινέλη, Ἡ μοναρχία ἐν Ἑλλάδι 1833 - 1843, Ἀθήναι 1932, σ. 287 κ.ἐ.— Μ. Θ. Λάσκαρη, Τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα 1800 - 1923, Θεσ/νίκη 1948, σ. 85 κ.ἐ.— J. Petropoulos, ἔ. ἀ. σ. 311 - 316, 329 - 343, 344 κ. ἐ.

111. Σ. Ἀντωνιάδης, ἔ. ἀ. σ. 164 κ. ἐ. Σημειωτέον, ὅτι ἡ διάστασις μεταξὺ Ἀντωνιάδου καὶ Φιλήμονος ἐπὶ δημοσιογραφικοῦ πεδίου ἐξεδηλώθη ἀπὸ τοῦ 1833, ὅτε ὁ δεύτερος ἐξ αὐτῶν ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδομένην ἐφημερίδα «Χρόνος» (ἀρ. 14 τῆς Ἰουν. 1833) ἄρθρον ὑπὲρ τοῦ Ἰω. Καποδιστρίου, ὡς καὶ τὴν ἀπόφασιν τοῦ «Ἐγκληματικοῦ Δικαστηρίου» τῆς 8 Ἰουν. 1833 (Βλ. ἀνωτ. σημ. 106). Ὁ Ἀντωνιάδης, θιγείς προφανῶς διὰ τὴν εὐρείαν δημοσιότητα, τὴν ὁποίαν, σκοπιάς ἐνδεχομένως, ἐλάβανεν ἡ δικαστικὴ περιπέτειά του, εὗρε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ Φιλήμονος. Οὕτω, κατηγορεῖ αὐτὸν ὡς ἀπολογητὴν τοῦ στραγγαλιστοῦ τῶν συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. (Βλ. ἐφημ. «Ἀθηναῖα» ἀρ. 124 τῆς 24 Ἰουν. 1833). Εἰς τὸ ἐπόμενον δὲ φύλλον τῆς ἐφημερίδος του, ἀπαντῶν εἰς ἕτερον ἄρθρον τοῦ «Χρόνου» (ἀρ. 16 τῆς 22 Ἰουν. 1833), κατηγορεῖ τὸν Καποδίστριαν ὡς ὑπεύθυνον διὰ τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς Κρήτης εἰς τοὺς Αἰγυπτίους (Βλ. ἐφημ. «Ἀθηναῖα» ἀρ. 125 τῆς 28 Ἰουν. 1833).

112. Βλ. ἐφημ. «Αἰὼν» ἀρ. 219 τῆς 18 Δεκ. 1840.

113. Βλ. ἐφημ. «Αἰὼν» ἀρ. 298 τῆς 5 Ὀκτ. 1841 καὶ ἀρ. 299 τῆς 8 Ὀκτ. 1841. Ὁ Φιλήμων, χαρακτηρίζων τὸν Ἀντωνιάδην ὡς «προδότην», ἀνεφέρετο εἰς τὴν ἀνάμειξιν τούτου εἰς τὴν Κρητικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1841, τὴν γνωστὴν ὡς ἐπανάστασιν τῶν Χαιρειτῶν (Περὶ τῶν γεγονότων τούτων βλ. καὶ Β. Κρεμμυδά,

τῆς ἐφημερίδος του ὁ Φιλήμων, ἀπαντῶν εἰς ὕβριστικὸν σχόλιον τοῦ Ἀντωνιάδου, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ὑποθέσεως Καϊρη¹¹⁴, ἀπέδιδεν εἰς αὐτὸν τὸν χαρακτηρισμὸν «τοῦ πειράτου κατὰ τὴν ἐπανάστασιν»¹¹⁵. Καὶ ἐνθ' ὁ Ἀντωνιάδης, ὑπερασπίζων ἑαυτὸν, ἀνεφέρετο εἰς τὰ τῆς πλοιοκτησίας του, ἐπικαλούμενος τὴν μαρτυρίαν ἀπάντων τῶν Κρητῶν καὶ τῶν δημοσίων καὶ τῶν ιδιωτικῶν ἐγγράφων τῆς Γραμβούσης¹¹⁶, ὁ Φιλήμων εἰς μεθεπόμενον φύλλον, ἀπεριφράστως καὶ διεξοδικώτερον, ἔκαμνε λόγον διὰ τὰ γεγονότα τοῦ 1828. Εἴτε ὅμως ἐξ ἀγνοίας, εἴτε σκοπίμως, διὰ νὰ δημιουργήσῃ μεγαλυτέραν ἐντύπωσιν, ἐγνωστοποιεῖ εἰς τὸ ἀναγνωστικὸν κοινὸν του, ὅτι ὁ Ἀντωνιάδης, «σιδηροδέσμιος» μετὰ τῶν ἄλλων πειρατῶν τῆς Γραμβούσης, μετήχθη ὑπὸ τοῦ Σταίνης εἰς Αἴγιναν. Ἀνέφερε δέ, ὅτι, μολοντί ὁ Ἀντωνιάδης κατηγγέλθη ὡς «ἀρχηγός» τῶν πειρατῶν, διέφυγε τὴν δικαίαν τιμωρίαν χάρις, ἀφ' ἐνός εἰς τὴν μεσολάβησιν τῶν Σπ. Τρικούπη καὶ Ἰω. Γενατᾶ, οἱ ὅποιοι τὸν «συνέδραμον τότε, φιλανθρωπία κινούμενοι», ἀφ' ἐτέρου εἰς τὴν προσωπικὴν παρέμβασιν τοῦ Καποδιστρίου, ὁ ὁποῖος, «θέλων νὰ σώσῃ τὴν ὑπόληψιν τοῦ ἔθνους», ἤναντιώθη εἰς τὴν καταδίκην ατόμου «χρηματίσαντός ποτε βουλευτοῦ»¹¹⁷.

Ὁ Ἀντωνιάδης ἔσπευσε ν' ἀπαντήσῃ ἀμέσως. Εἰς τὰς ὑπερβολὰς ὅμως τοῦ Φιλήμονος, προέταξεν ἱκανὰς ἀνακριβείας, μὴ δικαιολογου-

Ἡ κατάστασις στὴν Ἑλλάδα στὰ 1840. Ἀπὸ τὸ ὑπόμνημα τοῦ Charles Lenormant, εἰς «Σύγχρονα Θέματα», Ἀθήνα 1965, σ. 10 κ. ἐ.). Ὁ Ἀντωνιάδης, ὡς γνωστὸν, ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ὀργανωτῶν τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης καὶ μέλος τῆς ἐδρευούσης εἰς Ἀθήνας ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν Κρητικῶν ὑποθέσεων. (Βλ. Β. Ψιλάκη, Ἱστορία τῆς Κρήτης ἀπὸ τῆς ἀπωτάτης μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, τ. Γ' Χανιά 1909, σ. 781 κ. ἐ.—Ἑμμ. Ζαμπετάκη, Συμβολὴ εἰς τὴν καλυτέραν γνῶσιν τῆς ἐπαναστατικῆς περιόδου τοῦ 1841 ἐν Κρήτῃ, εἰς «Κρ. Χρ.» τ. Γ' (1956), σ. 213.—Ἑλ. Πρεβελάκη, ἐ. ἀ. σ. 73 κ. ἐ.—Σ. Ἀντωνιάδης, ἐ. ἀ. σ. 166 κ. ἐ.). Ὁ Φιλήμων καὶ οἱ ὁπαδοὶ τοῦ ρωσικοῦ κόμματος ἐθεώρουν ματαίαν τὴν προσπάθειαν τῶν Κρητῶν, διέβλεπον δὲ ὀπισθεν τοῦ κινήματος τούτου δάκτυλον τῆς ἀγγλικῆς διπλωματίας. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ κινήματος ἀνεζητήθησαν οἱ ὑπεύθυνοι. Μεταξὺ τούτων οἱ Χαιρέται κατονόμαζον τὸν Ἀντωνιάδην. Ὁ Φιλήμων προθύμως ἀνέλαβε νὰ καταχωρήσῃ εἰς τὴν ἐφημερίδα του τὰ ἐπιχειρήματα τῶν Χαιρετῶν, νὰ σχολιάσῃ τὰς ἐκτοξευομένας κατὰ τοῦ Ἀντωνιάδου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Σπυρίδωνος κατηγορίας, καὶ νὰ υἱοθετήσῃ τὴν ἄποψιν, ὅτι ὁ Κρῆς δημοσιογράφος, ὑπηρετῶν τὴν ἀγγλικὴν πολιτικὴν, ἐπεδίωκε νὰ καταστήσῃ τὴν Κρήτην ἀγγλικὸν προτεκτοράτον, ὡς αἱ Ἰόνιοι νῆσοι, ἑαυτὸν δὲ ἡγεμόνα τούτου. (Βλ. J. Petropoulos, ἐ. ἀ. σ. 351).

114. Βλ. ἐφημ. «Ἀθηνᾶ» ἀρ. 857 τῆς 11 Ὀκτ. 1841.

115. Βλ. ἐφημ. «Αἰὼν» ἀρ. 301 τῆς 15 Ὀκτ. 1841.

116. Βλ. ἐφημ. «Ἀθηνᾶ» ἀρ. 859 τῆς 18 Ὀκτ. 1841.

117. Βλ. ἐφημ. «Αἰὼν» ἀρ. 303 τῆς 22 Ὀκτ. 1841.

μένας βεβαίως ἐκ τῆς παρελεύσεως τοῦ χρόνου. Οὕτως ἰσχυρίσθη ὅτι «*ὑπῆγεν εἰς Γραμβοῦσαν διὰ τὰ πολιτευθῆ τὸν περιμενόμενον τότε ἐκεῖ κομμοδόρον σὺν Θωμᾷ Σταίνης, καὶ τοιοντοτρόπως τὰ ἐμποδίσῃ ὥστε τὰ μὴν ματαιωθῇ τὸ ἐν ἐνεργείᾳ τότε Κρητικὸν κίνημα*». Ἰσχυρίσθη προσέτι, ὅτι ἐνθ' ὃ Ἄγγλος μοίραρχος τοῦ παρεῖχε «*φιλοφρονεστέρας περιποιήσεις*», ἤρισαν ἀναφορικῶς πρὸς τὴν παράδοσιν τοῦ φρουρίου τῆς Γραμβούσης εἰς τὸ ἀγγλογαλλικὸν ἄγλημα. Θεωρηθεῖς δὲ ὑπεύθυνος ὁ Σταίνης διὰ τὴν τριήμερον ἔριδα ταύτην, ἐπεπλήχθη ὑπὸ τοῦ ναυάρχου Κόδριγκτον καὶ «*ἐσηκώθη μάλιστα καὶ ἀπὸ τὴν Γραμβοῦσαν*». Ἀποσιωπῶν ὁ Ἀντωνιάδης τὸ γεγονὸς τῆς φυλακίσεώς του ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ σκάφους «*Ἰσις*» καὶ τῆς προσαγωγῆς του ἐνώπιον τῆς Ἐξ. Ἐπιτροπῆς, ἀνέφερεν, ὅτι ἤλθεν εἰς Αἴγινα, ὡς ἀπεσταλμένος τοῦ Κρητ. Συμβουλίου «*καθ' ὃν καιρὸν... οὔτε Βιάρος οὔτε Γιαννετᾶς ἦσαν εἰς τὴν Ἑλλάδα...*». Περαιτέρω ὅμως ὁμολογεῖ ὅτι «*ἔπειτα ἀπὸ πολλὸν καιρὸν... ἐξετάσθη*» ὑπὸ τῶν ἀνωτέρω, τῶν ὁποίων τὰ «*σοφίσματα*», βασισμένα εἰς «*ιδίας τῶν ὑποθέσεις*», ἀπεκρούσθησαν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κυβερνήτου, ἀνεκλήθησαν δὲ ὡς ἀναληθῆ ὑπὸ τῶν ἰδίων. Δὲν ἐδίστασε δὲ ὁ Ἀντωνιάδης νὰ ἐμφανίσῃ ἑαυτὸν θῦμα, περίπου, πλεκτάνης ἐξυφανθείσης ὑπὸ τῶν ἀνωτέρω Ἑπτανησίων νομομαθῶν, εἰθισμένων ἄλλωστε, ὡς ἔλεγε, νὰ βυσοδομοῦν «*κατὰ τῶν σημαντικωτέρων Ἑλλήνων*»¹¹⁸. Περιέργως ὅμως ὁ Ἀντωνιάδης οὐδὲν ἀναφέρει περὶ τῆς ἀναλόγου ἀντιδικίας του μετὰ τοῦ Παπαδοπούλου - Βρετοῦ καὶ περὶ τῆς ἐκδοθείσης τότε ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου. Βεβαίως δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἔχῃ λησμονήσῃ τὴν περιπέτειάν του ταύτην. Ἐκρινεν ὅμως καὶ ὀρθῶς, ὅτι δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιμείνῃ περισσότερον ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου καὶ ὅτι ἦτο προτιμωτέρα ἡ παράθεσις ἀνακριβειῶν πρὸς δημιουργίαν ἐντυπώσεων.

Ὁ Φιλῆμων συνέχισε τὰς ὕβρεις καὶ εἰς τὰ ἐπόμενα φύλλα. Ὁ Ἀντωνιάδης ὅμως ἔθεσε τέρμα εἰς τὴν δημοσιογραφικὴν μάχην, δηλώσας, ὅτι δὲν ἐπρόκειτο ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὸ ἐξῆς εἰς συκοφαντίας¹¹⁹.

118. Βλ. ἐφημ. «Ἀθηνᾶ» ἀρ. 861 τῆς 25 Ὀκτ. 1841.

119. Βλ. ἐφημ. «Ἀθηνᾶ» ἀρ. 862 τῆς 29 Ὀκτ. 1841.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1 *

Πρὸς τὸν Ἐξοχώτατον Κυβερνήτην τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας
Κύριον Κύριον Ἰ. Α. Καποδίστριαν

Ἐξοχώτατε

Εἰς μίαν μου ἐπιστολὴν τῶν 8 Μαρτίου, ἔλαβα τὴν ἐμπερικλειομένην ἀπάντησιν παρὰ τοῦ κυρίου Κομποδόρου Σὶρ Θωμᾶ Στάϊνες τὴν παραμονὴν τῆς ἀπελευθερώσεώς μου ἔπειτα ἀπὸ τὴν ὁποίαν μ’ ἔκαμε κατάσχεσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν χρεωστῶ νὰ δώσω λόγους πρὸς τὴν Κυβέρνησιν μου δι’ ὅσα εἰς αὐτὴν κατηγοροῦμαι καὶ μ’ ὄλον ὅτι ὁ ἴδιος πάλιν μ’ εἶπεν ἔπειτα, ἀφ’ οὗ προφορικῶς τοῦ ἔκαμα περὶ τούτων ὅσην ὁ καιρὸς μ’ ἐσυγχώρησε διασάφῃσιν, ὅτι ἀδιαφορεῖ διὰ τὴν ἀπολογίαν μου ταύτην, καὶ ὅτι ἡμπορῶ νὰ ὑπάγω εἰς Σφακιὰ ὅπου ἦτον τὸ στρατόπεδον. Ἀποσταλμένος τώρα ὅμως ἀπ’ ἐκεῖ εἰς τὰ ἐδῶ δὲν θεωρῶ τὸν ἑαυτόν μου ἐλεύθερον ἀπὸ μίαν τοιαύτην κατηγορίαν, ἂν δὲν ἤθελα δώσει πρὸς τὴν Ἐξοχότητά σας μίαν καθαρὰν διασάφῃσιν τῆς εἰς τὰ ἀναφερόμενα διαγωγῆς μου μὲ τὰς ἀπαιτουμένας ἀποδείξεις, τῶν ὁποίων εἶμαι εὐελπὶς ὅτι θέλετε ἀκούσει καὶ συγκατατεθῇ ὥστε διὰ μιᾶς ἐπιτροπῆς νὰ ἐξετασθῇ καθ’ ὅλην τὴν ἀκρίβειαν τὸ πρᾶγμα, διὰ νὰ ἀθωωθῶ ἢ καταδικασθῶ, καὶ ἐπομένως νὰ θεωροῦμαι ὁποῖος ὁμολογουμένως εἶμαι.

Αὖν. Πολλὰ καλὰ μάλιστα ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἠρωτήθην ἀπὸ τὸν κύριον Κομποδόρον Σὶρ Θωμᾶν Στάϊνες, ἐνῶ ἐπεριέπλεε ἀκόμη ἔξω τοῦ λιμένος τῆς Γραμπόουσης, περὶ τῶν ληϊθεισῶν εὐρωπαϊκῶν πραγματειῶν, ἐρωτήθην ἀκόμη πρὸ μιᾶς ἡμέρας καὶ ἀπὸ τὸν Μοιράρχην τῆς ἐκεῖσε γαλλικῆς μοίρας κύριον Ρεβερσῶ ἀπὸ τὴν ὁποίαν μάλιστα ἐρώτησιν τοῦ τελευταίου παρακινούμενος ἐσύναξα τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ εἰς συνέλευσιν. Τοῦτο ἔκαμα ταύτην τὴν πρότασιν ὡς καὶ ἄλλας· τοῦτο παρακίνησα ἂν ἔχουν τί νὰ τοῦ παραδώσουν. Ἀλλ’ ὅλοι μ’ ἀπεκρίθησαν ὅτι

* Ἀρχ. Καπ. φ. 426 f. 42 κ. ε. Ὁ φάκελος οὗτος περιλαμβάνει εἰς 60 περίπου φύλλα τὰ πρακτικὰ τῆς Ἐξ. Ἐπιτροπῆς καὶ τὰ ὑποβληθέντα εἰς αὐτὴν δικαιολογητικὰ τῶν ἐπὶ πειρατεία κατηγορουμένων Κρητῶν. Τμῆμα τοῦ φακέλου εἰς μικροταινίας εὐρίσκεται εἰς τὸ Ἐθνικὸν Ἰδρυμα Ἑρευνῶν ὑπὸ τὰ στοιχεῖα F 54, 55 καὶ 56. Κατὰ τὴν ἐκδοσιν τῶν ἐγγράφων ἀποκατέστησα τὴν ὀρθογραφίαν καὶ τὴν στίξιν, ὅπου ἦτο ἀπαραίτητον.

δὲν ἔχουν παρὰ ὅσα τοὺς ἔμειναν διὰ χρῆσίν των· εἰς ἓνα λόγον μ' εἶπον ὅτι δὲν ἔχουν τίποτε, καὶ μετὰ τοῦτο ἠθέλησαν μάλιστα καὶ με διδόμενα πιθανότητος νὰ με καταπείσουν. Καὶ τοῦτο δὲν ἦτον παράδοξον βέβαια, ὥς νομίζει ὁ κύριος Κομμοδόρος, διότι ἐγὼ δὲν εἶχα φθάσει εἰς Γραμποῦσαν περισσότερας τῶν ὀκτῶ ἢ ἐννέα ἡμερῶν πρὸ αὐτοῦ, εἰς ἓνα καιρὸν μάλιστα καθ' ὃν δὲν ἤμποροῦσέ τις οὐδ' ἀπὸ οἶκημα εἰς οἶκημα νὰ πηγαίνει ἐξ αἰτίας τοῦ ἀπὸ τὸν βαρὺν χειμῶνα σφοδροτάτου ἀνέμου, διότι ποτὲ εἰς Γραμποῦσαν κάτοικος δὲν ἦμουν, οὔτε ἐστάθην παρὰ δύο ἡμέρας πρὸ τεσσάρων περίπου ἑτῶν, ὁπότεν τὴν ἐκυριεύσαμεν ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς καὶ τὴν 14ην ἡμέραν τοῦ τελευταίου Αὐγούστου, καθ' ἣν ἐπῆγα καὶ τοὺς ἐκοινοποίησα τὰ ὁποῖα ὁ πρῶτος Στόλαρχος ἤμποροῦσε νὰ πάρῃ μέτρα διὰ τὴν διοργανισμένην ἐκστρατείαν τῆς Κρήτης καὶ ἀνεχώρησα τὴν ἰδίαν ἡμέραν· δὲν ἦτον παράδοξον νὰ μὴν ἠξεύρω, διότι οὔτε σχέσεις, ὥς στοχάζεται ὁ κύριος Κομμοδόρος, εἶχα μὲ τοὺς πρώτους τῶν πειρατῶν ἐξ ἐναντίας μάλιστα, ὥς ἠξεύρουν σχεδὸν ὅλοι ὅσοι γνωρίζουν τὰ πράγματα τῆς Κρήτης, αὐτοὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν των μ' ἔθεωροῦσαν ὥς ἐχθρόν τους διὰ τὰς ὁποίας πολλάκις τοὺς ἔκαμνα ἐπιπλήξεις καὶ ἠθελον μ' ἔχει καὶ κακοποιημένον, ἂν διάφορα πράγματα δὲν τοὺς ἔκαμναν νὰ συστέλλωνται. Οὔτε ἀπὸ κατασκόπους ἐφρόντισα ἐγὼ νὰ εἶμαι ἐφωδιασμένος, διότι οὔτε τὰ ὀσπήτια των καλῶς ἐγνώριζα, οὔτε τὰς πράξεις των· ἐνῶ μάλιστα κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν καὶ ἀναμεταξύ των ὁ εἰς ἀπὸ τὸν ἄλλον ἐκρύπτετο διὰ τὰς ὁποίας ἐβιάζοντο τότε νὰ κάμνουν συνεισφοράς εἰς τὰ ἔξοδα τῆς ἐκστρατείας, ὥς ἔπειτα ἐπληροφόρηθην. "Ὅταν ὕστερα ἀπὸ τὰ τοιαῦτα καὶ ἄλλα, ἂν τὸν εἶπα ὅ,τι μόνον ἐγνώρισα καὶ ὅ,τι ἤμποροῦσα νὰ στοχάζωμαι, δὲν μὲ φαίνεται σφάλμα, ὁπότεν μάλιστα τοῦ ἐξέθεσα τὸν στοχασμόν μου ὥς στοχασμόν, προσθέσας εἰς αὐτὸν καὶ ὅτι ὅσον κατὰ τοῦτο ἤμποροῦσε νὰ κάμῃ ἔρευναν διὰ τῶν ἀνθρώπων του, ὑποσχεθεὶς πρὸς αὐτὸν ὅτι θέλει ἔχει καὶ πολλῶν συνδρομὴν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον στοχάζομαι ὅτι δὲν θὰ ἐλησμόνησε οὐδ' ἡ Ἐντιμότης του.

Παρομοία μάλιστα συνέλευσις καὶ διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἔγινε πάλιν εἰς παρουσίαν καὶ τοῦ κυρίου Μαυροκορδάτου ἀκολούθως, ὅστις ἂν ἠμπόρεσε νὰ ξεσκεπάσῃ τι περισσότερο, ἢ ἐγὼ τὸ ἔκρυψα, ἠμπορεῖ νὰ τὸ ὁμολογήσῃ ἐνῶ μάλιστα ἐγὼ δὲν ἠμπορῶ νὰ θεωρήσω καὶ τὸν ἑαυτὸν μου ὑπεύθυνον διὰ τὰ τοιαῦτα. Καὶ ἂν καὶ ὥς ἐπῆγαίνα εἰς τὸν κύριον Κομμοδόρον διὰ νὰ τὸν παρακαλέσω νὰ μακροθυμήσῃ ὀλίγον, ὥστε νὰ μὴν χαλασθῇ ἡ ἐκστρατεία μας, διὰ τὴν ὁποίαν ἐγὼ ἐνεργοῦσα, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἦμουν μόνον ἀφωσιωμένος, ὥς ἐχαλάσθη· ἔκαμνα αὐτὴν τὴν θυσίαν χάριν τῆς αὐτῆς ἐκστρατείας καὶ περίπου τριακοσίων χιλιάδων χριστιανῶν ἀθῶων κατοικούντων τὴν Κρήτην,

τῶν ὁποίων ἡ σωτηρία ἢ ἀπώλεια ἐκρέματο ἀπὸ τὴν ἀπόδοσιν ἢ ἀνατροπὴν τῆς ἐκστρατείας ταύτης· ἢ ὀλίγα ὑπέφεραν οἱ δυστυχεῖς οὗτοι ἐξ αἰτίας τοῦ ἀγῶνός μας τούτου, διὰ νὰ μὴν κινοῦν εἰς συμπάθειαν καὶ αὐτοὺς τοὺς λίθους;

Βον. Πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῶν ἀνωτέρω γίνομαι ἀκολουθῶς καὶ συμμέτοχος τῶν πειρατειῶν καὶ τῶν πειρατικῶν πλοίων, τῶν ἀρπαγῶν κλπ. Ἐγὼ εἶπα τὸν κύριον Κομποδόρον, ὅτι ἀπὸ πειρατείας δὲν ἐμέθεξα. Ἀνεφέρθη ἐγγράφως πρὸς τὴν Ἐξοχότητά σας καὶ ἀκολουθῶς πρὸς τὸν κύριον Κομποδόρον πῶς εὐρέθη ἀναγκασμένος νὰ συνεισφέρω, ὡς καὶ τόσοι ἄλλοι Κρήτες, διὰ νὰ ἀγορασθῇ μία γολέτα διὰ τὴν προμήθειαν τοῦ φρουρίου καὶ ὄχι διὰ πειρατείας, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἐνεχόμεν, ὡς καὶ οἱ λοιποί. Ἄλλ’ ἀφοῦ ἄρχισε νὰ πειρατεύῃ, διεμαρτυρήθη ἀμέσως καὶ ἀκολουθῶς ἀπεξενώθη ἀπὸ αὐτὴν, καθὼς εἶναι γνωστὸν εἰς πολλοτάτους, ὡς μὴ δυνάμενος νὰ κάμω τι περισσότερον, καὶ ὅς φαίνεται ἀπὸ τὴν ἀνὰ χεῖράς μου διαμαρτυρήσιν μου.

Ἐξηγήθη ἐγγράφως πρὸς τὸν κύριον Κομποδόρον, πῶς ἔλαβα μετοχὴν κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1826 ἔτους εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς γολέτας Κλειῶ, ἐπιχειρησθεῖσης τότε εἰς τὴν νῆσον Ἴον, ὅχι ἀπὸ κατοίκους τῆς Γραμπούσης, ἀν καὶ ἔως τότε ἡ παραμικρὰ κατάχρησις εἰς τὴν Γραμποῦσαν δὲν εἶχεν ἀκολουθήσει, ἀλλ’ ἀπὸ κάποιους Νικόλαον Τζάνη, κτηματίαν τῆς νήσου ταύτης καὶ Μιχαὴλ Μαλανδράκη, ἀνδρας τιμίους, τὴν ὁποίαν ἀφοῦ ἐτελείωσαν ἔπειτα ἀπὸ δέκα τρεῖς μῆνας καὶ τὴν ἔφεραν εἰς Ναύπλιον, ὅπου μάλιστα ἀπεδέχθη καὶ τὸ μέρος τοῦ Τζάνη ὁ Μαλανδράκης, ἐφωδιάσθη διὰ δύο μῆνας μὲ ἐγγραφα τῆς Κυβερνήσεως δι’ ἐμοῦ· πῶς κυβερνωμένη εἰς τοῦτο τὸ διάστημα παρὰ τοῦ πλοιάρχου τῆς Μιχαὴλ Μαλανδράκη ἐφέρθη μὲ ἄκραν τιμιότητα καὶ ἔσωσε μάλιστα καὶ τινὰ ὑπὸ οὐδετέραν σημαίαν πλοῖα, πῶς αὐτὸς ὁ πλοίαρχός της βιασθεὶς ἀπὸ τὰς χρείας του ἐπώλησε κατὰ τὸν τελευταῖον Σεπτέμβριον ἀπὸ τὸ μέρος του, χωρὶς νὰ μ’ ἐρωτήσῃ, ἐν ὄγδοον εἰς κάποιον Βασιλείον Κυδώνην ἢ Καλαϊτζάκην καὶ τοὺς μετ’ αὐτοῦ, οἵτινες δὲν ἤργησαν νὰ διεγείρουν ἐσχάτως τοὺς ναύτας τῆς γολέτας καὶ νὰ κάμουν κατὰ τοῦ πλοιάρχου τῆς Μιχαὴλ Μαλανδράκη ἐπανάστασιν, νὰ τὸν ἐκβάλουν ἔξω, νὰ σηκώσουν τὴν γολέταν χωρὶς αὐτοῦ καὶ νὰ τὴν ἐκβάλουν εἰς πειρατείας. Φθάσας δ’ εἰς Πόρον ἀπὸ Κεχριάς καὶ Αἰγιναν, ἔμαθα τὸ τοιοῦτον κίνημα· ἔγραψα ἀμέσως πρὸς τὴν ἐκεῖσε τοπικὴν ἀρχὴν νὰ τὴν ἐμποδίσῃ διαμαρτυρούμενος κατὰ τοῦ πλοιάρχου της, ἀν ἤθελε τὴν ἀφήσῃ κ.λ.π., ὡς φαίνεται ἀπὸ τὸ ἴσον τῆς αὐτῆς διαμαρτυρήσεώς μου, τῆς ὁποίας μάλιστα τὸ πρωτότυπον ἔχει εἰς χεῖράς του ὁ κύριος Κομποδόρος, ἀλλ’ εἰς μάτην ἐστάθησαν αἱ ἐνστάσεις μου.

Ἔμαθα ὅτι εἰς τὸ ταξειδίον της τοῦτο ἔπιασε μόνον μίαν γαλλικὴν γολέταν μὲ ξυλικὴν τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ, τὸν ναῦλον τῆς ὁποίας ζητεῖ τώρα ὁ εἰς Μῆλον Γαλλικὸς ἀντιπρόξενος· ὅτι ἐπῆρεν ἀπὸ ἓν ἀγγλικὸν πλοῖον δέκα βαρέλια λεπτοκάρυα (φουντούκια) καὶ κάμποσαις καθέκλαις, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον, ὡς ἔλεγαν, εἶχαν ἀφήσει εἰς τὸ πλοῖον τοῦτο, ὡς ὀλίγης τιμῆς ἄξιον, ἢ γολέτα τοῦ Χρυσίνα, ἢ ὁποία τὸ εἶχε ξεγυμνώσει πρότερον. Ἐπῆραν, ὡς λέγουν, καὶ τὰ μικρὰ πράγματα ἀπὸ ξεφόρτωτον γενοβέζικον πλοῖον, τὰ ὁποῖα ταῦτα τὰ ἔφεραν εἰς τὴν Γραμποῦσαν, τὰ ἐμοίρασαν, τὰ ἄρπαξεν ὁ ἓνας καὶ ὁ ἄλλος καὶ ἐτελείωσαν τὴν πανήγυριν, διότι προφθάσας πάλι ἐκεῖ ὁ πλοίαρχός της τὴν ἐπῆρε καὶ τὴν ἔφερεν εἰς Ἴον, ὅπου διέτριβεν, ἑωσοῦ τὴν ἐφωδίασε μὲ ἐμπορικὰ γράμματα τῆς Κυβερνήσεως, τὰ ὁποῖα ἔχει ὁ κύριος Κομποδόρος τώρα, καὶ ἀπ' ὅπου περνώντας οἱ ἀπὸ τὰς νήσους ἐκστρατεύσαντες Κρήτες, τὴν ἐναύλωσαν καὶ τὴν ἔφεραν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ἀγίου Νικολάου τῆς Κρήτης, ὅπου ἦτον τὸ στρατόπεδον· ἀπ' ἐκεῖ ἐπῆραν στρατιώτας καὶ τοὺς ἔφεραν εἰς Γραμποῦσαν, ἀπ' ὅπου τὴν ἐπῆρεν ὁ κύριος Κομποδόρος ἀνεξετάστως καὶ τὴν ἔστειλεν εἰς Μάλταν.

Ἡ γολέτα αὕτη εἶχε τὰ χαρτιά της καὶ ἐπομένως τὸν ἐγγυητὴν της. Δὲν ἦτον ὡς αἱ ἄλλαι, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶχον οὔτε χαρτιά, οὔτε ἐγγυητὴν, οὔτε τίποτε. Ἄν ὁ κύριος Κομποδόρος εἶχεν αἰτίαν κατ' αὐτῆς, ἤμποροῦσε νὰ τὴν ἐνάξῃ εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ ὁ ἐγγυητής της βέβαια δὲν ἤμποροῦσε παρὰ ἡθελεν ὑποχρεωθῆ νὰ τὸν ἀποζημιώσῃ. Ἀλλ' ἂν ἡθέλησε νὰ ἐνεργήσῃ μόνος του τὴν δικαιοσύνην, δὲν ἦτον ἄρα γε δίκαιον νὰ συλλάβῃ τὸν διεγερτὴν Βασίλειον Κυδώνην, διὰ τοῦ ὁποίου βέβαια ταύτην τὴν διαγωγὴν θὰ ἐπληροφορήθῃ, ὡς καὶ διὰ τὴν τῶν ἄλλων, νὰ τὸν τιμωρήσῃ καὶ ἀκολούθως νὰ πωληθῇ τὸ μέρος του καὶ τῶν τοιούτων συμμετόχων του, διὰ νὰ ἀποζημιωθοῦν οἱ ἀδικηθέντες καὶ νὰ ἀπολύσῃ τὸ μέρος τῶν τιμίων, διὰ νὰ μὴ ἀδικηθοῦν οὗτοι; Ἀλλ' ὅποταν πάσῃ ἐξ ἱσοῦ ὁ ἄθως μὲ τὸν ἔνοχον, ὁποῖα διαφορὰ θέλει εἶσθαι μεταξὺ τοῦ τιμίου καὶ ἀτίμου; Ἐγὼ διὰ ταῦτα ἴσως ὀνομάζομαι συμμετόχος εἰς τὰς πειρατείας, πλὴν τοιαῦτα διδόμενα ἀνήκουν πρὸς με, ὥστε νὰ συγχωροῦν τὴν κάθαρσιν τῆς ὑπολήψεώς μου;

Ὁ κύριος Κομποδόρος ἔπιασε ὅλα τὰ κατὰστιχα τῆς διανομῆς τῶν πειρατειῶν. Δι' αὐτῶν τῶν καταστίχων ἐγνώρισε καὶ τὸν πλέον ἔσχατον μέτοχον αὐτῶν. Μεταξὺ τούτων, ἐρωτῶ, εὗρηκε καὶ τὸ ὄνομά μου, ἢ ἐπληροφορήθῃ ἂν διὰ τινος ἄλλου ἐγὼ ὠφελοῦμην ἀπὸ τὰς πειρατείας ταύτας; Ἐπληροφορήθῃ ὅτι ἤμποροῦσα ἐγὼ νὰ παύσω τὰς πειρατείας καὶ δὲν τὰς ἔπαυσα; ἢ ἀγνοεῖ ὅτι αἱ δειναὶ περιστάσεις μας ἐβίαζαν τοὺς τιμίους νὰ ἀδικῶνται εἰς πᾶσαν στιγμὴν καὶ νὰ μὴ εἶναι οὐδὲ κύριοι τῆς ιδιοκτησίας των. Πολλόταται τοιαῦται πράξεις εἰς

διαφόρους καιροὺς γενόμεναι ἀποδεικνύουν τὸ πρᾶγμα. Ἄλλ' εἶναι ἄρα γε δίκαιον ἐξ ἴσου νὰ ὑποφέρουν οὗτοι, δηλ. οἱ τίμιοι, πᾶσαν προσβολὴν ὁποῖαν δῆποτε καὶ ἂν ἤθελεν εἶσθαι; ἢ ὀλίγα ὑπέφερον ἕως τώρα ὑπὲρ τῆς τιμῆς τοῦ ἔθνους των, τῆς τιμῆς των κλπ.;

Γον. Ἐπληροφορήθη βέβαια πρὸ τοῦ ὁ κύριος Κορμοδόρος, ὅτι τὸ οἶκημα ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον εὐρέθη ἡ βαρούτη, δὲν ἦτον ἐδικόν μου, ὅτι ἐπῆγα καὶ ἐκοιμήθηκα ἐκεῖ ἐσχάτως δύο ἢ τρεῖς βραδιαῖς, ἀφοῦ ἐθανατώθη ὁ Ὑγκάρτος καὶ ἐγὼ δὲν εἶχα τόπον νὰ κοιμοῦμαι εἰς τὸ ὁποῖον εἴμεθα μαζί μὲ τοὺς ἀξιωματικούς του οἴκημα. Ἐπληροφορήθη πρὸ τοῦ ὅτι αἱ εὐρεθεῖσαι ἐκεῖ πραγματεῖαι ἀνῆκον εἰς τὸν Λούπην καὶ Δημήτριον Χρυσαφόπουλον καὶ ἤμποροῦσε καὶ ἀπὸ τοὺς δύο τούτους νὰ ζητήσῃ λόγον δι' αὐτάς. Ἐπληροφορήθη ὅτι τὸ οἶκημα ἐκεῖνο, ὡς καὶ εἰς καιρὸν τῶν Τούρκων, ἐχρησίμευε, ἂν καὶ ἀφρόνως, εἰς κατασκευὴν καὶ γέμισμα τῶν καρτοτσίων, ἀπ' ὅπου δὲν ἔλειπε ποτὲ βαρούτη, ὅτι καὶ ὁ ἴδιος Ὑγκάρτος τὸ ἤξευρε. Ἐπληροφορήθη ὅλα πῶς ἔτρεχαν, ὅθεν καὶ εἶναι ἄξιον ἀπορίας πῶς τὰ μεταχειρίζεται τὰ τοιαῦτα διὰ κατηγορίαν μου.

Ἀφοῦ μὲ ἐσχέτισε στενὰ μὲ τοὺς πειρατὰς ὁ κύριος Κορμοδόρος, μ' ἔκαμε συμμέτοχον εἰς τὰς πειρατείας καὶ λαμβάνοντα μέρος εἰς τὰς ἀρπαγὰς, θέλει τώρα νὰ μὲ κάμῃ καὶ κεφαλὴν τῆς τοπικῆς ἀρχῆς τῆς Γραμπούσης. Ἄλλ' ἐπιθυμοῦσα νὰ μὲ δείξῃ ὅποια θετικὰ διδόμενα ἔχει δι' ὅλα ταῦτα ὅλα τὰ γράμματα καὶ τῆς Ἀρχῆς καὶ τῶν κατοίκων τῆς Γραμπούσης τὰ ἐπῆρε. Εὐρῆκε τάχα εἰς αὐτὰ ὅτι ἐγὼ εἶχα στενὴν ἀλληλογραφίαν μετὰ τῶν πειρατῶν ἀποτεينوμένην εἰς τὰς πειρατείας, διότι ἐγὼ ἐκεῖ κάτοικος δὲν ἤμουν, ἢ νὰ τοὺς παρακινῶ εἰς τὰς ληστείας ταύτας; Νὰ ἔκαμα ποτὲ μοιρασιάς μαζί των εἰς τὰ ληϊζόμενα εὐρωπαϊκὰ πράγματα; Εἶδε τὴν ὑπογραφὴν μου εἰς κανὲν ἔγγραφον τῆς τοπικῆς ἀρχῆς ταύτης; Πόθεν παρακινούμενος μὲ προσάπτει τοιαύτας κατηγορίας; Ἡ εἶναι συγχωρημένον νὰ ἐγγίξεται οὕτως ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ἡ ὑπόληψις τῶν ἀνθρώπων;

Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι εὐρῆκε γράμματά μου, γράμματα ὅμως διὰ τῶν ὁποίων τοὺς ἐπαπειλοῦσα καὶ τοὺς ἐσυμβούλευα νὰ παύσουν ἀπὸ τὰς τοιαύτας ἀνοσιουργίας. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ἐπληροφορήθη ὁποῖον κίνδυνον ἔτρεξα διὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσω, καὶ τοῦτο χωρὶς νὰ ἔχω κανὲν χρέος. Διότι πάλιν τὸ λέγω, ἐγὼ εἰς τὰ τῆς ἐκστρατείας μόνον ἤμουν προσηλωμένος. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ἐπληροφορήθη πῶς, ἀφοῦ δὲν ἠδυνήθημεν διὰ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ πρώτου Στολάρχου ὥστε νὰ κατορθώσωμεν νὰ ληφθοῦν μέτρα διὰ τὴν κατάπαυσιν τῶν πειρατειῶν τούτων, ὥστε ἀπὸ τόσας μας ἐνστάσεις καὶ ἀναφοράς, ἐμεταχειρίσθημεν διὰ τῶν εὐρίσκομένων ἔξωθεν τὸν τρόπον τὸν ὁποῖον σᾶς πα-

ρέστησεν ὁ κύριος Μαυροκορδάτος, καὶ οὕτως τὰς ἐκόψαμεν διόλου. Ὅθεν καὶ δὲν ἦτον περασμένοι ὑπὲρ τοὺς τρεῖς μῆνας ἀφοῦ δὲν εἶχεν ἀκολουθήσει πειρατεία εἰς τὴν Γραμποῦσαν, ὁπότεν ἐφάνη εἰς τὰ ἐκεῖ ὁ κύριος Κομμοδόρος. Παρατρέχω ἂν δὲν ἦτον καὶ χρέος τῶν ἐδῶ ἐπὶ τούτου εὐρισκομένων ὠπλισμένων δυνάμεων διὰ νὰ στείλουν ἐκεῖ δηλ. εἰς τὸν λιμένα τῆς Γραμποῦσας κανὲν πλοῖον νὰ στέκη σταθερῶς καὶ νὰ προλαμβάνη ἢ καὶ κόψη διόλου τὰς πειρατείας. Παράδειγμα δὲν εἶναι ὅτι τὸ φρούριον ἠθέλε τοὺς ἐνοχλήσει. Ἀλλ' ἔπειτα ἀπ' ὅλα αὐτὰ ἔπετο ἄρα γε νὰ λάβω ἐγὼ τοιαύτας ἀμοιβάς; δηλ. φυλακὴν, ἀνυποληψίαν, περιφρόνησιν, ζημίας κλπ., ἀπὸ ἑνα φιλοδίκαιον καὶ φιλάνθρωπον Ἄγγλον; Καὶ μάλιστα διὰ τὰ ὅσα ὑπέφερα, ὥς δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι τὰ γνωρίζει, διὰ νὰ ἐξοικονομῶ τὸ πνεῦμα τῶν ἀτάκτων καὶ ἐνόχων διὰ νὰ μὴν ἀκολουθήσῃ καμμία ἀταξία καὶ νὰ θεραπεύω, καθ' ὅσον ἐδυνάμην, καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ κυρίου Κομμοδόρου. Δὲν εἶναι δύσκολον νὰ στοχασθῇ τὸ ὅτι, ὁπότεν τὰ πράγματα δὲν ἐπροδιαθέτοντο, δὲν ἠθελον καταντήσῃ τόσον εὐκολα. Ἐγνώριζα μ' ὅλα ταῦτα ὅτι ἡ παραμικρὰ ἀντίστασις ἠθέλε φέρεῖ ἐξ ὀλοκλήρου τὸν ἀφανισμόν ὅλων καὶ ἐνόχων καὶ ἀθῶων.

Εἶπα ὅτι οἶκημα εἰς Γραμποῦσαν δὲν εἶχα, διότι οὔτε κάτοικος ἐκεῖ ἦμουν. Τὰ βιβλία μου καὶ ἄλλα εἶχα βιασθῇ νὰ στείλω ἐκεῖ ἀπὸ τὴν ἀνωμαλίαν τοῦ Ναυπλίου καὶ ἀπὸ τὸν φόβον τὸν ὁποῖον μᾶς ἐπροξένησε ἡ ἐξοδος τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου σκοποῦντος διὰ τὰς Ναυτικὰς νήσους, μὲ σκοπὸν νὰ τὰ περάσω ἀπ' ἐκεῖ εἰς τὴν Αἰγίλιαν. Ἀλλὰ καὶ αὐτά μου τὰ βιβλία καὶ πράγματα ἔμειναν διὰ πολὺν καιρὸν ἐξω ἀπὸ στέγην καὶ μόλις ἔπειτα, ἀφοῦ ἐφθάρησαν τὰ περισσότερα, ἠδυνήθησαν τινὲς φίλοι μου νὰ τὰ διασωρεύσωσι τῇδε κάκεῖσε εἰς διάφορα οἶκηματα. Εἶπα πῶς εὐρέθην ἀναγκασμένος διὰ νὰ εὐρεθῶ εἰς τὸ οἶκημα ἐκεῖνο ὅπου εὐρέθῃ ἡ βαρούτη κ.λ.π., ὅθεν καὶ θεωρῶ διόλου περιττὴν τὴν ἀπολογία μου διὰ τὴν φαντασθεῖσαν ἀπὸ τοὺς ὅσοι τὴν ἐπρότειναν εἰς τὸν κύριον Κομμοδόρον συνωμοσίαν. Καὶ βέβαια ἂν τὰ βαρούτια καὶ τὰ λοιπὰ δὲν εἶχον βαλθῇ ἐκεῖ πρὸ χρόνους· ἂν τὰ καρτούτσια δὲν κατεσκευάζοντο πάντοτε ἐκεῖ καὶ δὲν ἐμοιράζοντο κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ εἰς τοὺς Κρητάς κατὰ τὴν ἀρχῇθεν συνήθειάν των, ἢ ἂν δὲν εἶχε κενωθῇ σχεδὸν τὸ φρούριον ἀπὸ τοὺς στρατιώτας καὶ ὀπλαρχηγούς Κρητάς, ὅπου σχεδὸν δὲν εἶχον μείνει ὀγδοήκοντα ἄνθρωποι, ἐνῶ Ἄγγλοι, Γάλλοι καὶ τακτικοὶ Ἕλληνες τῆς Κυβερνήσεως εὐρίσκοντο ἐκεῖ ὑπὲρ τοὺς διακοσίους πεντήκοντα, οἱ ὁποῖοι εἶχον καὶ εἰς τὰς χεῖράς των, ὅχι μόνον τὰ κανόνια, ἀλλὰ καὶ τὰς βαρουτοθήκας κλπ.· ἂν τὸ πῶμα τοῦ Ὑκχάρτου δὲν ἦτον ἀνεβασμένον τότε πρὸ δύο ἡμερῶν εἰς τὸ φρούριον (διότι προφορικῶς μὲ εἶπαν ὅτι ἡ συνωμοσία

αὕτη ἤθελεν ἐκραγῆ ὁπότεν μὲ πομπὴν ἤθελον ἀναβάσει τὸ πτώμα τούτου εἰς τὸ φρούριον) ἂν τέλος πάντων ἦτον πρότερον τί διωργανισμένον ἐκεῖ καὶ ἐλάμβανεν ἀποδείξεις ὅτι ἐγὼ τὸ ἐδιοργάνισα, ἢ συνήργησα εἰς τὸν διοργανισμόν του, ἢ ἂν τὸ οἶκμα τοῦτο δὲν ἐκατοικεῖτο σταθερῶς ἀπὸ ἄλλους, ὡς ἐπληροφορήθη ὁ κύριος Κομποδόρος, τότε ἴσως ἤθελα εἶμαι ἀναγκασμένος διὰ νὰ ἀπολογηθῶ. Εἰς τὸ ἐναντίον ὅμως θεωρῶ τὴν ἀπολογίαν μου ταύτην παντάπασι περιττήν, διότι βέβαια ἤθελε καταγίνεται διὰ πράγματα τῆς φαντασίας. Καὶ ἂν αἱ τοιαῦται συρραφαὶ ἐγιναν διὰ νὰ δικαιολογηθῇ ἡ κατάσχεσίς μου, τὴν ἐδικαιολογοῦσε καλύτερα ἢ ὑπάρχουσα ἰσχὺς.

Δὲν ἤμπορῶ ὅμως νὰ μὴν κηρύττω ἐφ' ὅλης μου τῆς ζωῆς τὴν ξεχωριστὴν καλοκάγαθίαν τοῦ κυρίου Κομποδόρου Σίρ Θωμᾶ Στάινες, τὸ εὐθὺ τοῦ σκοποῦ του, τὸ τίμιον τοῦ χαρακτηρὸς του καὶ τὴν εἰλικρίνειαν τῶν κινήματων του, τὰ ὅποια ταῦτα ἤθελον εἶσθαι πρόξενοι τῆς ἀληθοῦς εὐτυχίας τῶν δυστυχῶν ἀθῶων Κρητῶν. Καὶ ἤθελον εἶσθαι πρὸς αὐτὸν αἰωνίως ὑπόχρεοι, ἂν ὅμως καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἐμεταχειρίζοντο κατὰ τὸ εἶκός τὴν ἐμπιστοσύνην του, καὶ ἂν αἱ πρὸς τὴν Ἐντιμότητά του ἐκθέσεις τῶν ἦτον εἰλικρινεῖς.

Μὲ βαθύτατον σέβας ὑποσημειοῦμαι

Ἄν. εὐπειθοῦς πολίτης

Ἑμμ. Ἀντωνιάδης

Ἐν Αἰγίνῃ τῇ 1ῃ Ἀπριλίου 1828

2 *

Τὴν 5 τοῦ αὐτοῦ [= Ἀπριλίου 1828]

Παρατηροῦντες ὅτι εἰς τὰς προηγουμένας ἐρωταποκρίσεις ἀναφέρεται παρὰ τῶν ἐπὶ πειρατικῇ πράξει κατηγορουμένων τὸ ὄνομα τοῦ Ἑμμανουὴλ Ἀντωνιάδου, ἐτι δὲ καὶ τὴν ἀναφορὰν αὐτοῦ τῆς 1 τοῦ ἐνεστώτος πρὸς τὸν ἐξοχώτατον Κυβερνήτην, τὴν ὁποίαν ἡ Γραμματεία τῆς Ἐπικρατείας μᾶς διηύθυνεν ὑπ' ἀρ. 1478, ἐκρίναμεν ἐπόμενον, ἵνα προσκληθῇ ὁ ρηθεὶς Ἀντωνιάδης καὶ τὴν ἐβδόμην ὥραν μετὰ τὴν μεσημβρίαν νὰ τεθῇ εἰς ἐρωταπόκρισιν.

Β. Ἀ. Καποδίστριας

Ἄν. Γιαννιτζίς

Ἀπεστάλη διὰ τοῦ Κλήτορος ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Ἑμμανουὴλ Ἀντωνιάδην τῆς σημερινῆς ἐκδόσεως ὑπ' ἀρ. 4 προσκαλοῦσα αὐτὸν εἰς ἐξέτασιν.

Β. Ἀ. Καποδίστριας

* Ἀρχ. Καπ. φ. 426 f. 24 κ. ἐ.

- ἐρ. Ποῖος ὀνομάζεσαι, ὁ πατήρ σου, πόσων χρόνων καὶ πόθεν.
- ἀπ. Ἐμμ. Ἀντωνιάδης, Ἀντωνίου, χρόνων 34, ἐκ Χανίων τῆς Κρήτης.
- ἐρ. Ἐπαρουσίασες μίαν ἀναφορὰν εἰς τὸν Κυβερνήτην.
- ἀπ. Μάλιστα.
- ἐρ. Εἰς ποίαν ἐκδοσιν.
- ἀπ. Εἰς τὴν 1 Ἀπριλίου ἂν δὲν λανθάνωμαι.
- ἐρ. Εἶναι αὐτὴ καὶ ἡ ὑπογραφή σου.
- ἀπ. Μάλιστα· ἔστειλα καὶ ἄλλην ἀναφορὰν ἀπὸ Γραμποῦσαν εἰς τὸν Κυβερνήτην.
- ἐρ. Ἡξεύρετε ἂν ἔλαβεν αὐτὴν τὴν ἀναφορὰν.
- ἀπ. Δὲν ἐρώτησα· μὲ φαίνεται ὅμως νὰ τὴν ἔλαβε διότι ἦτον μὲ ἄλλα γράμματα.
- ἐρ. Διατί ἐπαρουσιάσετε αὐτὴν τὴν ἀναφορὰν εἰς τὸν Κυβερνήτην.
- ἀπ. Ἐπειδὴ εὐρισκόμενος εἰς τὴν Γραμποῦσαν ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας ἔπειτα ἔφθασεν ὁ Κομμοδόρος καὶ γνωρίζοντας τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν μετεχειριζόμεν ἴν' ἀκούσουν οἱ Γραμπουσιάνοι τὴν θέλησιν τοῦ Κομμοδόρου, καὶ αὐτὸς τὰ δικαιολογήματα τῶν Γραμπουσιάνων, καὶ μετὰ 50 ἡμέρας ἐξ αἰτίας ὅπου εἰς τὸ οἶκημα ὅπου ἦτον τὰ ροῦχα μου εὐρέθησαν μπαρούτη, διὰ τοῦτο ἔτι δὲν ἠξεύρω τίνος, διεσχέθην. Καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ αἷτιον διὰ τὸ ὅποιον ἐγὼ ἐπαραπονήθην εἰς τὸν Κομμοδόρον καὶ ὁ Κομμοδόρος μὲ ἀπεκρίθη μ' ἐπιστολὴν του, τὴν ὁποίαν παρουσιάζω, ἣτις περιέχει κατηγορίας κατ' ἐμοῦ, καὶ ἐγὼ ἐνόμισα χρέος μου νὰ ἀναφέρω τὰ πάντα καὶ τὴν ἀπολογίαν μου εἰς τὴν Κυβέρνησίν μου, μάλιστα αὐτὴν τὴν ἰδίαν ἐπιστολὴν. Εἰς τὸ ἀγγλικὸν τὴν ἐπαρουσίασα εἰς τὸν Κυβερνήτην καὶ χθὲς μοῦ ἐπεστράφη ἀπὸ τὸν Γραμματέα τῆς Ἐπικρατείας· καὶ προσθέτω καὶ τὴν μετάφρασιν, τὴν ὁποίαν ὅμως δὲν ἐπικυρῶ μὲ τὸ νὰ μὴν εἶναι ἔργον ἰδικόν μου, ἀλλὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου.
- ἐρ. Ἐπῆγατε ἄλλην φορὰν εἰς τὴν Γραμποῦσαν.
- ἀπ. Μάλιστα ὅταν ἐπάρθη καὶ ἤμουν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν στρατιωτῶν. Ἐπῆγα καὶ τὸν Αὐγούστον καὶ ἕκαμα ἡμέραν μίαν ἢ μίαν ἡμισυ, καὶ ἐσχάτως ὅταν ἀπήντησα καθ' ὁδὸν τὸν Κυβερνήτην συντροφευμένος μὲ τὸ ἵππικόν τοῦ Χ' Μιχάλη Ἰταλιάνου.
- ἐρ. Εἵχατε ποτὲ κανὲν ὑπουργημα εἰς τὴν Διοίκησιν τῆς Γραμπούσης;
- ἀπ. Ὅχι ποτέ.
- ἐρ. Ὅταν ἦσουν εἰς Γραμποῦσαν, ἦτον κανένας ἄλλος ἄνθρωπος γνωστός σου.
- ἀπ. Ὁ Παρθενόπουλος, ὅπου ἦτον εἰς ἓνα γαλλικὸν καράβι στρατιώ-

- της¹. “Αν ἦτον καὶ ἄλλος δὲν ἐνθυμοῦμαι· ἐμπορεῖ νὰ ἦτον κιόλας.
ἐρ. Γνωρίζετε τὸν κύριον ‘Α. Μαυροκορδατον.
ἀπ. Μάλιστα ἦτον ἀπεσταλμένος ἀπὸ τὸν Κυβερνήτην εἰς τὴν Γραμμοῦσαν.
ἐρ. Διατὶ εἶπατε ὅτι δὲν ἐγνωρίζετε ἄλλον.
ἀπ. Αὐτὸς ἦτον σταλμένος ἀπὸ τὸν Κυβερνήτην ὅταν ἤμην ἐκεῖ.
ἐρ. Σὰς ἦτον γνωστὸν ὅτι πρὶν τοῦ Αὐγούστου ἢ μὲ τὸν Αὐγούστον οἱ εὗρισκόμενοι ἐκεῖ ἔκαμαν αἰδοὺς εἰς τὴν θάλασσαν;
ἀπ. Μοὶ ἦτον.
ἐρ. Τὸν Αὐγούστον μῆνα ὅταν ἐπήγατε διὰ νὰ ὀργανίσετε τὴν ἐκστρατείαν τῆς Κρήτης, πόθεν ἐνομίζετε ὅτι οἱ Γραμπουσιᾶνοι εἶχον μέσα διὰ τὴν ἐκστρατείαν.
ἀπ. Ἐνόμιζον ὅτι εἶχον ἀπὸ ἐκεῖνα ὁποῦ ἔπαιρναν ἢ καὶ ἄλλοθεν. Καὶ τότε ἐπήγα μὲ τὴν συγκατάθεσιν τῆς Κυβερνήσεως καὶ εἶχον μάλιστα γράμματα τῶν μερῶν, δὲν ἐνθυμοῦμαι ἂν εἶχον καὶ ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν· εἶχον καὶ ἀπὸ τὸν Μαρκῆν. Μάλιστα ἐπήγαμεν δύο ὁ Νεόφυτος Οἰκονόμος πρῶτον καὶ ἔπειτα ἐγώ, καὶ ὅταν ἐπήγα ἦτον αἱ συνεισφοραὶ γινομέναι.
ἐρ. Ποῖος παρεκίνησεν αὐτὴν τὴν συνεισφοράν;
ἀπ. Καὶ αὐτοὶ ἀπὸ κάτω καὶ ὅλοι οἱ Κρήτες ὅσοι ἦτον ἔξω τῆς Κρήτης·

1. ‘Ο Σταῦρος Παρθενόπουλος, ἐξ “Υδρας, ὑπηρετῶν ὡς ἀξιωματικὸς εἰς τὴν γαλλικὴν ναυτικὴν μοῖραν Μεσογείου, μετέσχε τῶν ἐπιχειρήσεων εἰς Γραμβοῦσαν. Ἐξ ἀναφορᾶς τοῦ πρὸς τὸν Κυβερνήτην (19 Φεβρ. 1828), διὰ τῆς ὁποίας δίδει πληροφορίας περὶ τῆς καταστάσεως εἰς Γραμβοῦσαν, δυνάμεθα ν’ ἀντλήσωμεν βιογραφικὰ τινὰ στοιχεῖα περὶ αὐτοῦ. ‘Ο Παρθενόπουλος ὀλίγον πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως εὗρίσκετο εἰς Πίζαν, πλησίον τοῦ συγγενοῦς του, πιθανόν, μητροπολίτου Οὐγγροβλαχίας Ἰγνατίου καὶ ἐσπούδαζε. Ἐκεῖ εὗρε τὴν εὐκαιρίαν νὰ συναντηθῇ μετὰ τοῦ Καποδιστρίου. Κατὰ τοὺς πρῶτους χρόνους τῆς ἐπαναστάσεως ὁ Παρθενόπουλος παρέμεινεν εἰς “Υδραν. Τὸ 1825, δι’ ἐνεργειῶν τοῦ Ἰγνατίου καὶ τῆς εἰς Λονδίνον ἐπιτροπῆς τοῦ δανείου (Ἀρχεῖον Λαζάρου καὶ Γεωργίου Κουντουριώτου (=Ἀρχ. Κουντ.), τ. Γ’ Ἀθῆναι 1922, σ. 365, τ. ΣΤ’ Ἀθῆναι 1966, σ. 283.—‘Εμμ. Γ. Πρωτοψάλτη, Ἰγνάτιος Μητροπολίτης Οὐγγροβλαχίας, εἰς «Μνημεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας» τ. Δ’ τεύχ. II, Ἀθῆναι 1961, σ. 217), μετέβη «πρὸς τελειοποίησιν πολλῶν ἐπιστημονικῶν ἰδεῶν» εἰς Παρισίους, ὅπου παρέμεινε ἐπὶ 15 μῆνας περίπου. Μετὰ ταῦτα ὑπηρετήσεν εἰς τὸν ναύσταθμον τῆς Τουλῶν «ὀλόκληρον ἓνα χρόνον, ἐφαρμόζων τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας εἰς τὸ θεωρητικὸν καὶ πρακτικὸν μέρος τῆς ναυτιλίας». Ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου 1827 ὑπηρετεῖ εἰς τὸ γαλλικὸν πολεμικὸν σκάφος «Πομόνη» (ΓΑΚ. Γεν. Γραμμ. φ. 19 ἐγγρ. τῆς 19 Φεβρ. 1828). Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ Παρθενόπουλος ἐγκατέλειπε τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην μετὰ τινος μῆνας, διότι ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου 1828 εὗρίσκετο εἰς “Υδραν (Ἀρχ. Κουντ. τ. Θ’ Ἀθῆναι 1968, σ. 223 καὶ τ. Γ’ Ἀθῆναι 1969, σ. 438). Οὐδὲν γνωρίζω διὰ τὸν μετέπειτα βίον τοῦτου.

μία τοιαύτη μάλιστα συνεισφορά ἐπροτείνετο καὶ πρὸς ἐν Σύρῳ, Νά-
 ξο καὶ λοιπές. Ὄταν ἡγόραζον οἱ ἰδιοὶ μας Κρήτες τὴν γολέταν τοῦ
 Τομπάζης, ἐπὶ σκοπῷ διὰ νὰ ὑπάγουν νὰ κτυπήσουν τὸ φρούριον
 τῆς Κισσάμου διὰ θαλάσσης, τοὺς ἐπρότεινε καὶ ὁ Τομπάζης,
 ὅτι ὅταν ἤθελε γένει καμμία ἐκστρατεία διὰ τὴν Κρήτην, ἐπιθυ-
 μοῦσε καὶ αὐτὸς νὰ θυσιάσῃ μερικὰ γρόσια ἀπὸ τὰ ὅσα ἐπῆρε
 τῆς γολέτας. Ἴδου τὸ αἷτιον τὸ ὁποῖον παρακίνησεν αὐτοὺς ν'
 ἀρχίσουν συνεισφορὰν τὸ ὁποῖον μᾶς ἔγραψαν ἀπὸ Γραμποῦσαν,
 διότι ἡμεῖς δὲν εὐρέθημεν ὅταν ἡγοράσθῃ αὐτὴ ἡ γολέτα παρόν-
 τες. Ὁ Τομπάζης λοιπὸν εἶχε προτείνει εἰς τὴν Διοίκησιν διὰ μέ-
 σου τοῦ Μαυρογορδάτου καὶ Ζαῖμη νὰ ὑπάγῃ ὁ Φαβιέρος εἰς τὴν
 Κρήτην. Ἡ Κυβέρνησις ἀπεδέχθη τὴν πρότασιν διὰ νὰ θεραπεύ-
 σῃ τὰ μεταξὺ Φαβιέρου καὶ Τζόρτζη τότε τρέχοντα, ἡ ὁποία πε-
 ρίστασις μᾶς ἔκαμε καὶ ἡμᾶς νὰ τρέξωμεν νὰ κάμωμεν ὅποιανδῆ-
 ποτε ἐξοικονόμησιν διὰ νὰ σηκώσωμεν τὰ ὄπλα.

ἐρ. Ὁ κύριος Μαυροκορδάτος ἐλάβετε ποτὲ αἰτίαν νὰ τὸν ἐνταμώσητε
 εἰς Γραμποῦσαν.

ἀπ. Μάλιστα ἐνόσφ ἦτον ἐκεῖ, εἴμεθα μαζί.

ἐρ. Ἦτον γνωστὸν εἰς τὸν κύριον Μαυροκορδάτον τὰ ὅσα διέτρεξαν
 ἐκεῖ μεταξὺ Κρητῶν καὶ τοῦ Κομποδόρου.

ἀπ. Μάλιστα· καὶ ἐκοινοποιήθησαν πρὸς αὐτὸν τὰ ἕως τότε διατρέ-
 ξαντα ἔγγραφα μεταξὺ τοῦ Κομποδόρου καὶ τῶν Κρητῶν.

ἐρ. Ἐμβήκατε ποτὲ εἰς τὴν θάλασαν διὰ ἐμπόριον.

ἀπ. Ὁχι, εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἤμουν ἔμπορος καὶ λίαν ἐχόμενος.

ἐρ. Εἶχατε εἰς καμμίαν γολέταν ἐνοχήν.

ἀπ. Μάλιστα εἰς μίαν γολέταν ὀνομαζομένην Περικλῆς, ἡ ὁποία κα-
 τήνησε πειρατική· εἶχα καὶ εἰς ἄλλην, ἡ ὁποία δὲν ἦτον τῆς
 Γραμπούσης.

ἐρ. Πότε ἐμεθέξατε εἰς αὐτὴν τὴν γολέταν.

ἀπ. Εἰς τὸ 1826 περὶ τὸν Φεβρουάριον, προεδρεύοντος τοῦ κυρίου
 Κουντουριώτου, εὐρέθημεν ἠναγκασμένοι, ὅσοι Κρήτες εὐρισκό-
 μεθα εἰς Ναύπλιον μὲ κατὰστασιν ὅποσων, διὰ νὰ ἀγοράσωμεν
 τὴν γολέταν ταύτην συνεισφέροντες ἕκαστος τὸ κατὰ δύναμιν ἐπὶ
 σκοπῷ τοῦ νὰ προμηθεύῃ τὸ φρούριον τῆς Γραμπούσης ἀπὸ τρο-
 φᾶς καὶ ὅσα ἄλλα κατὰ καιροὺς ἤθελε στέλλει ἡ Διοίκησις. Διότι
 ἐκινδύνευσε νὰ χάσωμεν τὸ φρούριον ἀπὸ τροφᾶς πρὸ ὀλίγων ἡμε-
 ρῶν καὶ μολονότι ἡ Διοίκησις τότε μᾶς εἶχε δώσει τετρακόσια
 κιλὰ σιτάρι, τὸ ὁποῖον καὶ ἐφορτώσαμεν εἰς τοῦ Σκορδῆ Ψαρια-

νοῦ τό μίστικον, τὸ ὁποῖον καὶ ἔκαυσεν ὁ Παυλούκης². Μὲ τὸ νὰ μὴ τοῦ ἔδιδε τὸν ναῦλον ἢ Διοίκησις νὰ ὑπάγῃ, ἐκάθησεν εἰς Ναύπλιον ἕνα ἡμισυ μῆνα καὶ ἐβιάσθην νὰ τὸ πληρώσω ἐγὼ διὰ νὰ ὑπάγῃ, δηλ. νὰ τὸ ἐξοικονομήσω· αὐτὴ ἡ αἰτία μᾶς ἠνάγκασε ν’ ἀγοράσωμεν τὴν γολέταν ταύτην διὰ νὰ βοηθήσωμεν τὴν Γραμποῦσαν.

ἐρ. Ἐξεύρετε αὐτὴ ἡ γολέτα ν’ ἀτάκτησε ποτέ.

ἀπ. Μάλιστα κατὰ πρῶτον ἔμαθα ἐν Νάξῳ ὅτι ἠτάκτησεν εἰς ἓν γαλλικὸν πλοῖον καὶ εἰς ἄλλο τσεριγώτικο. Ἐκεῖ μάλιστα εὐρισκόμενος ἔμαθα ὅτι καὶ ὁ καπιτάνιος τῆς Κάσιος Ἀντώνιος Ἐλιοῦ ἦλθε διὰ νυκτὸς καὶ ἐπῆρε τὴν φαμίλιαν του, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐκεῖ, καὶ ἀνεχώρησαν διὰ Κάσον ἢ Κάρπαθον, ὅπου εἶχε καὶ τὴν γολέταν αὐτήν. Ἐγὼ τότε, ἀφοῦ ἔμαθα αὐτὰ τὰ συμβάντα, διεμαρτυρήθην κατὰ τοῦ καπιτάνου τῆς εἰς τὴν Ἐφορίαν τῆς Νάξου, τὴν ὁποίαν παρεκάλεσα νὰ στείλῃ αὐτὴν τὴν διαμαρτύρησιν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τῶν Κασίων, ἡ ὁποία ἦτον ἐκεῖ τότε, μέλος τῆς ὁποίας ἦτον καὶ ὁ Νικόλαος Γιούλιος ὅστις εὐρίσκεται ἐδῶ, διὰ νὰ λάβῃ τὰ μέτρα νὰ συλλάβῃ τὸν καπιτάνον διὰ νὰ ληφθοῦν τὰ γρόσια ὅπου ἐπῆρε νὰ δοθοῦν εἰς τοὺς τόπους τῶν. Περὶ τῆς αὐτῆς καταχρήσεως ἐπληροφορήθην τότε καὶ ἀπὸ γράμματα τοῦ Συμβουλίου τῆς Γραμπούσης, σφάλλω λέγω Ἐπιτροπῆς³.

ἐρ. Αὐτὴ ἡ γολέτα εἰς ποῖον τόπον ἠγοράσθη.

ἀπ. Εἰς τὸ Ναύπλιον.

ἐρ. Μὲ ποῖα μέσα ἐκάματε τὴν ἀγορὰν τῆς γολέτας καὶ μὲ ποῖον τρόπον ἐπληρώσατε τὸν ναῦλον τοῦ ψαριανοῦ μιστίκου.

ἀπ. Ὅσον διὰ τὸ μίστικον ἐδανείσθην μὲ ἰδιαίτερόν μου κρέδιτον ἀπὸ τὸν Ξένον καὶ ἄλλους· ἐπλήρωσα τὸν ναῦλον καὶ ἀκολούθως τὸν ἔλαβα ἀπὸ τὸ Ταμεῖον καὶ ἐσηκούσθην μὲ τοὺς κρεδιτόρους μου·

2. Ὁ μαρκήσιος Παυλούκι (Paulucci) διετέλεσεν ἀρχηγὸς τῆς αὐστριακῆς ναυτικῆς μοίρας εἰς Ἀνατ. Μεσόγειον ἀπὸ τοῦ 1824 μέχρι τοῦ Δεκ. 1826. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὑπηρεσίας του διεκρίθη διὰ τὴν ἐπιδειχθεῖσαν ἐναντι τοῦ ἐλληνικοῦ ἀγῶνος ἐκθρότητά του καὶ τὴν δίωξιν τῶν Ἑλλήνων καταδρομέων, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν ἀνεγνώριζε τὸ δικαίωμα νηοψίας. Ὁ Παυλούκι ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ κόμητος Δάνδολο (Dandolo).

3. «Διοικητικὴ Ἐπιτροπὴ Κρήτης» ἐκαλεῖτο ἡ μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Γραμπούσης (2/14 Αὐγ. 1825) ἐκπροσωποῦσα τὴν ἀνωτάτην ἡγεσίαν τῆς μεγαλονήσου ἀρχῆς, ἡ ὁποία ἔδραν εἶχε τὴν Γραμβοῦσαν. Μέλη τῆς 3μελοῦς ταύτης Ἐπιτροπῆς διετέλεσαν (19 Αὐγ. 1825) οἱ Γ. Καλλέργης, Π. Ζερβουδάκης καὶ Κ. Κριτοβουλίδης (Π. Κ ρ ι ἄ ρ η, ἔ. ἀ. σ. 541). Μετὰ τινος μῆνας μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ἦσαν (13 Μαρτ. 1827) οἱ Κ. Κριτοβουλίδης, Ἀνδρ. Κριαράκης καὶ Δημ. Μπογιατζόγλου (Π. Κ ρ ι ἄ ρ η, ἔ. ἀ. σ. 574).

διὰ τὴν γολέταν ἔδωσα ἐγὼ γρόσια χίλια διακόσια, ὁ Βερνάρδος χίλια πεντακόσια, ἐβάλαμεν δύο εὐαγγέλια καὶ ἓνα σταυρὸν εἰς τὸν Ξένον ὑποθήκην· ὁ σταυρὸς ἦτον τῆς Κρήτης καὶ ἐλάβαμεν διακόσια τάλλαρα, τὰ ὅποια τοῦ χρεωστοῦνται ἀκόμη καὶ τὰ πράγματα εὐρίσκονται εἰς χεῖράς του. Συνεισέφεραν καὶ ἄλλοι Κρήτες, ἄλλοι ἀπὸ πεντακόσια καὶ ἄλλοι ἀπὸ χίλια καὶ ὀλιγώτερα καὶ οὕτως ἐπληρώθη ἡ γολέτα αὕτη, ἡ ὁποία ἠγοράσθη διὰ γρόσια ἑννέα ἡμισυ χιλιάδες ἀπὸ κάποιον Γρηγοριάδην Κάσιον, ἀντιπρόσωπον τότε τῆς Κάσου.

ἐρ. Ἀπὸ ποῦ εἶχες τὰ μέσα νὰ κάμῃς αὐτὴν τὴν προσφορὰν.

ἀπ. Μάλιστα εἶχον, ἤμην ἀντιπρόσωπος ἔπαιρνα τὸν μισθόν μου, εἶχον καὶ τὸν ἀδελφόν μου, ὁποῦ ἔπιανε γρόσια τριακόσια τὸν μῆνα. Εἶχον καὶ ἕτερον ἀδελφόν, ὅστις ἦτο μικρέμπορος μὲ τοὺς ὁποίους εἶχον ἓνα πουγγὶ ὡς μικρότερος.

ἐρ. Πῶς ὀνομάζονται.

ἀπ. Ἰωάννης καὶ Σπυρίδων.

ἐρ. Τὸ πράγμα αὐτὸ ὁποῦ ἐδόθη εἰς τὸν Ξένον πῶς εὐρέθη εἰς χεῖράς σου.

ἀπ. Τὸ ἐπῆρα ἀπὸ τὸ Ταμεῖον κατ' αἴτησιν τῶν Κρητῶν.

ἐρ. Πῶς ἦτον αὐτὸ τὸ πράγμα εἰς τὸ Ταμεῖον.

ἀπ. Ἦτον εἰς τὴν Ὑδραν δοσμένον ἀπὸ τὴν τελευταίαν καταδρομὴν τῆς Κρήτης. Τὸ ἐζητήσαμε διὰ τῆς Διοικήσεως, τὸ ἔφερον εἰς Ναύπλιον καὶ τὸ παρέδωσε τὸ Ταμεῖον εἰς ἐμέ.

ἐρ. Δὲν ἦτον καὶ ἄλλα πράγματα.

ἀπ. Μάλιστα· ἄλλα μένανε καὶ ἄλλα ἐπωλήθησαν καὶ ἐπὶ δημοπρασίαις.

ἐρ. Εἰς τὴν πώλησιν ἐλάβετε μετοχὴν.

ἀπ. Μάλιστα.

ἐρ. Ποῖος τὸ ἔφερεν αὐτὸ τὸ πράγμα εἰς Ὑδραν, τί πράγμα ἦτον καὶ ποῖος τὸ ἐκράτει καὶ εἰς ποῖον ἀνήκεν.

ἀπ. Παρεδόθη εἰς τὸν Τομπάζην ἀπὸ τὰ μοναστήρια ὡς Ἀρμοστήν ὄντα τότε εἰς Κρήτην. Ἀνῆκον εἰς τὸ μοναστήριον Πρεβελίου, Ἀρκαδίου καὶ Ἀγίου Γεωργίου Ἐπανωσήφη. Ἦτον εἰς τὸ σπίτι τοῦ Τομπάζη εἰς Ὑδραν καὶ σταλμένα ἐκεῖ μὲ τὴν ἰδικὴν του γολέταν. Ἦτον διάφορα ἀσημικά, εὐαγγέλια ἀργυρά, σταυροί, δισκοπότηρα, κανδήλια, θυμιατά, πολυέλαιοι καὶ ἄλλα· ἦτον ἱερὰ ἄμφια πρόστυχα καὶ πολύτιμα. Εἰς τὴν τελευταίαν καταστροφὴν τῆς Κρήτης ζητήσαντες οἱ Κρήτες καράβια, διὰ τὰ ὅποια καὶ εἶχον στείλει ὡς ἐξήντα—ἐβδομηντα χιλιάδες γρόσια· διὰ νὰ ἀρπαισθῇ ἡ ποσότης νὰ πληρωθοῦν δέκα καράβια τὸ Κοινὸν τῆς Ὑδρας

εἶχε συνάσει ἐδῶ τὰ πράγματα καὶ εἶχε πάρει ἀπὸ μῆνες ὅσα ἀσήμια ἐμποροῦσαν νὰ πωληθοῦν, τὰ ὅποια καὶ ἐπώλησαν εἰς ἐξοικονόμησιν τῶν караβιῶν τῶν δέκα⁴. Τὰ λείψανα τούτων μᾶς εἶχον ἔλθει εἰς Ναύπλιον.

ἐρ. Μὲ ποῖον εἶχες ἀλληλογραφίαν εἰς τὴν Γραμποῦσαν.

ἀπ. Μὲ τὸ Συμβούλιον καὶ ἐνίοτε μὲ κανέναν ἄλλον ἂν εἶχον δουλειῆς.

ἐρ. Ἀφοῦ ἡγοράσατε αὐτὸ τὸ πλοῖον μὲ ποῖα χαρτία τὰ ἐφωδιάσατε.

ἀπ. Ἐξετάθη τὸ πρᾶγμα ὅτι λογῆς ἠκολούθησε καὶ ἡ Κυβέρνησις τὰ ἐφωδίασε μὲ γράμματα ἀποκλεισμοῦ.

ἐρ. Πῶς ἐμάθατε εἰς Νάξον, ὅτι αὐτὸ τὸ πλοῖον ἔκαμε κατάχρησιν.

ἀπ. Ἀπὸ τὸ Κονόμο τοῦ καπιτάνου της διὰ τὴν οἰκογένειάν του καὶ ἀπὸ κάτι γράμματα ὁποῦ ἔλαβον τότε ἀπὸ Ἐπιτροπῆς.

ἐρ. Ἐκάματε ταύτην τὴν διαμαρτύρησιν διὰ νὰ δείξετε ὅτι δὲν ἐνέχεσθε εἰς τὴν κακὴν πρᾶξιν τοῦ πλοιάρχου.

ἀπ. Μάλιστα· κατὰ διαταγὴν ὅμως ἐπλήρωσαν μερικὰ τάλλαρα εἰς τὴν Νάξον, ἄλλα ἐβάσταξαν, διότι ἐμβαίνοντες τότε εἰς τὴν γολέταν βιαίως κάμποσοι κάτοικοι τῆς Γραμπούσης καὶ ἐξεληθόντες ἔξω, ἀπήντησαν τὸ γαλλικὸν καράβιον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐπῆραν κάμποσα τάλλαρα, τὰ ἔφεραν εἰς Γραμποῦσαν, ἔκαμαν διαφόρους ταραχὰς εἰς τὴν διανομὴν των καὶ ἐπειδὴ ἦτον καὶ εἰς τὴν Νάξον μέτοχοι τῆς γολέτας, μ’ εἶχον γράψει νὰ πληρώσω εἰς αὐτοὺς τὸ ἀνήκον

4. Πράγματι, ὁ Έμμ. Τομπάζης, ἀπειλουμένης τῆς Κρήτης δι’ ὀλοσχεροῦς καταστροφῆς ὑπὸ τῶν ἀποβιβασθέντων αἰγυπτιακῶν στρατευμάτων, ἐζήτησε (3 Μαρτ. 1824) παρὰ τῆς Προσφωρινῆς Διοικήσεως ἐνισχύσεις. Συγκεκριμένως, σχεδιάζων τὴν πυρπόλησιν τοῦ ἐλλειμνισμένου εἰς Σούδαν αἰγυπτιακοῦ στόλου, ἐζήτησε τὴν ἀποστολὴν 15 ὑδραϊκῶν καὶ σπετσιωτικῶν σκαφῶν καὶ 2 πυρπολικῶν, ὡς καὶ στρατιωτικοῦ σώματος. Ἐναντι δὲ τῶν ἀπαιτουμένων διὰ τὴν ναύλωσιν τῶν σκαφῶν 100 χιλ. γροσίων, ἀπεστέλλοντο εἰς Ναύπλιον μὲ τοὺς Ἄνδρ. Κριαράκη καὶ Στρατὴν Πελιβανάκη 50 χιλ. γρ. καὶ ἐκκλησιαστικὰ σκεῦη προερχόμενα ἀπὸ μονὰς τῆς Κρήτης. (Ἰα κ. Τομπάζης, ἔ. ἀ. σ. 124.—Π. Κριαράκης, ἔ. ἀ. σ. 490 καὶ 494). Ἡ Κυβέρνησις, ἀναγνωρίζουσα ὅτι τὸ ποσὸν τοῦτο δὲν ἐξήρκει, ἐκάλεσε τὰς κοινότητας τῶν δύο ναυτικῶν νήσων, ὅπως συμπληρώσουν ἐξ ἰδίων διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ζητουμένης ναυτικῆς μοίρας, ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει ὅτι θ’ ἀπεζημιούντο αὐταὶ «εἴτε ἀπὸ τὸ δάνειον τῆς Λόντρας, εἴτε ἀπὸ τὰ χρέηματα τοῦ ἐθνικοῦ ταμείου...» (Π. Κριαράκης, ἔ. ἀ. σ. 492). Ἡ ἐκκλησις ὅμως αὕτη οὐδὲν ἀπέδωσε. Ἡ κοινότης τῆς Ὑδρας προέβη εἰς τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἀπαιτουμένου ποσοῦ διὰ τῆς ἐκποιήσεως μέρους τῶν ἀποσταλέντων ἐκκλησιαστικῶν ἀργυρῶν ἀντικειμένων. Τελικῶς ἐναυλώθησαν μόνον δέκα σκάφη, τὰ ὅποια ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Γ. Σαχτούρη κατέπλευσαν εἰς Κρήτην περὶ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Μαρτίου, ὅτε εἶχεν ἤδη συντελεσθῇ ἡ αἰγυπτιακὴ προέλασις εἰς τὸ ἐσωτερικόν τῆς μεγαλονήσου καὶ ἡ ὑποταγὴ τῶν περισσοτέρων ἐπαρχιῶν. Περιορίσθησαν δὲ εἰς τὴν μεταφορὰν τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα (Π. Κριαράκης, ἔ. ἀ. σ. 501).

- μέρος από τὰ χρήματα τὰ ὁποῖα κατὰ διαταγὴν τῆς Διοικήσεως τότε ἐσύναξα διὰ λογαριασμὸν τῆς Γραμπούσης.
- ἐρ. Ἐδώσατε καμμίαν εἶδησιν περὶ τούτου εἰς τὴν Διοίκησιν τῆς Ἑλλάδος.
- ἀπ. Δὲν πρέπει νὰ ἔγραψα, δὲν ἐνθυμοῦμαι. Ἐγραψα ὅμως εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τὴν ἐν Ναυπλίῳ τῆς Κρήτης, διότι αὐτὴ εἶχε τότε τὴν διεύθυνσιν τῶν Κρητικῶν πραγμάτων καὶ ἐγὼ εἰς αὐτὴν ἀναφερόμην.
- ἐρ. Τὶ ὄνομα εἶχεν ὁ καπιτάνος τῆς δευτέρας γολέτας ὅπου εἶχες.
- ἀπ. Μιχαὴλ Μαλανδράκης.
- ἐρ. Τὶ χαρτιά εἶχεν αὐτὴ ἢ γολέτα.
- ἀπ. Χαρτιά τῆς Διοικήσεως διὰ τὸν ἀποκλεισμὸν τῆς Κρήτης, τὰ ὁποῖα ἄρχιζαν ἀπὸ 24 Ἰουνίου καὶ ἐτελείωναν 24 Αὐγούστου. Ἀκολουθῶς μετὰ καιρὸν εἶχε εὐγάλει καὶ ἐμπορικὰ χαρτιά.
- ἐρ. Πότε εἶχεν εὐγάλει ἐμπορικὰ χαρτιά.
- ἀπ. Τὰ χαρτιά δὲν τὰ εὐγαλα ἐγὼ, διότι δὲν εὐρέθηκα ἐδῶ. Τὰ εὐγαλεν ἄλλος, μὰ μοῦ φαίνεται περὶ τὸν Δεκέμβριον.
- ἐρ. Ποῖος ἦτον αὐτὸς ὁ ἄλλος ὅπου εὐγαλεν αὐτὰ τὰ ἐμπορικὰ χαρτιά.
- ἀπ. Οἱ ἐδῶ ἀντιπρόσωποι τῆς Κρήτης.
- ἐρ. Ποῖος τοὺς ἔγραψε νὰ τὰ εὐγάλουν.
- ἀπ. Εἰσακούσθην μὲ τοὺς ἀντιπροσώπους, ἔγραψε καὶ ὁ ἴδιος καπιτάνος.
- ἐρ. Τὶ πρέζας ἔκαμεν αὐτὴ ἢ γολέτα ὄντας διωρισμένη διὰ τὸν ἀποκλεισμὸν.
- ἀπ. Ἐφέρθη πολλὰ τίμια, διότι ὁ καπιτάνος τῆς εἶναι ἐγνωσμένος ὡς πολὺ τίμιος ἄνθρωπος, ὑπέφερε μάλιστα ἀδίκως ἀπὸ γαλλικὰ πλοῖα καὶ ἀπελύθη ἔπειτα ἀποδειχθεῖσα ὁποῖα ἦτον. Βιασθεῖς ὅμως ὁ κυβερνήτης ἀπὸ τὰ ὁποῖα τῷ ἠκολούθησαν ἔξοδα χωρὶς νὰ ὠφελήσῃ τὸ παραμικρόν, κατέφυγεν εἰς Γραμπούσαν, ὅπου ἐπώλησεν εἰς κάποιον Βασίλειον Κινδύνην ἀπὸ τὸ ὁποῖον αὐτὸς εἶχε μέρος εἰς τὴν γολέταν, ἐν ὄγδοον τοῦ ὅλου, περὶ τὰ μέσα στοχάζομαι τοῦ παρελθόντος Σεπτεμβρίου μηνός. Ὁ Βασίλης δέ, ὡς μανθάνω ἀπὸ τὸν ἴδιον ἐσχάτως, δὲν ἄργησε νὰ διεγείρῃ τοὺς ναύτας, νὰ εὐγάλῃ τὸν κυβερνήτην τῆς ἔξω καὶ νὰ πάρουν τὴν γολέταν νὰ εὐγουν εἰς πειρατείαν, καθ' ὃν καιρὸν μάλιστα χαρτιά δὲν εἶχε, ὡς περασμένης τῆς προθεσμίας των. Φθάσας ἐγὼ τότε εἰς Πόρον καὶ μαθὼν τὸ πρᾶγμα, διεμαρτυρήθην κατὰ τοῦ κυβερνήτου τῆς, διευθύνας τὴν διαμαρτύρησιν μου εἰς τὸ Κρητικὸν Συμβούλιον, τὸ ὁποῖον ὅμως δὲν εὐρέθη εἰς καιρὸν ἴσως νὰ τὴν ἐνεργήσῃ. Εἰς τὸ ταξίδιόν της τοῦτο ἔμαθα ὅτι ἔκαμε τινὰς καταχρήσεις.
- ἐρ. Μὲ ποῖον μέσον οἱ καπιτάνοι ὁ πρῶτος καὶ ὁ δεύτερος σᾶς ἔδιδον λογαριασμὸν.

ἀπ. Κανένα λογαριασμὸν δὲν ἔλαβα. Ἡθόλησα μάλιστα ἀμέσως νὰ τὴν πωλήσω καὶ τοῦτο δὲν ἠμπόρεσα νὰ τὸ κατορθώσω.

ἐρ. Ποῦ ἦσαν εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν.

ἀπ. Εἰς Αἶγιναν, Πόρον, Κεχριάς, Ὑδραν κ.λ.π., καταγινόμενος εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Κρήτης.

ἐρ. Ποῖος σᾶς ἔγραψε ἢ σᾶς εἰδοποίησε τὰς καταχρήσεις τῆς γολένας.

ἀπ. Ἐσχάτως τὸν Μάρτιον εἰς τὰ Σφακιά ἐπληροφορήθην τὸ πρᾶγμα πῶς ἔτρεχεν ἀπὸ τὸν Βασιλεῖον Κινδύνην, καθὼς καὶ πρότερον ἐμάνθανον ἐκ διαλειμμάτων ἀπὸ τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλον, καθὼς καὶ ἀπὸ τὸν ἴδιον κυβερνήτη της, ὅστις εὗρέθη εἰς Γραμποῦσαν μὲ τὰ στρατεύματα, τὰ ὅποια μετέφερεν ἀπὸ τὸν Ἅγιον Νικόλαον καὶ Ἴον ἐκεῖ.

ἐρ. Ὅταν ἦσαν εἰς τὴν Γραμποῦσαν τώρα ἐσχάτως πρὶν ἔλθουν οἱ Ἀμιράλιοι ἐκεῖ τὶ ἔκαμνες.

ἀπ. Εἶχον ἀναχωρήσει ἀπὸ τὸν Πόρον μὲ τὸ ἱππικόν. Φθάνοντες εἰς Γραμποῦσαν εὗρήκαμε τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἁγίου Νικολάου χαλασμένον· ὁκτὼ ἡμέρας, κατὰ τὰς ὁποίας ἐστάθην ἐκεῖ ἐκαταγινόμεν μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους διὰ νὰ ἐξοικονομήσωμεν τοὺς στρατιώτας καὶ μὲ τὸ ἱππικὸν νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὰ Σφακιά ὅπου μᾶς περιμεναν οἱ Σφακιστοί. Φθάσας ὁμοῦς ὁ Στέϊν εἰς τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἦτον καὶ κάμποσα στρατεύματα ἐμβαρκαρισμένα καὶ τὰ ἄλογα εἰς τὰ πλοῖα, ἀνετράπησαν τὰ σχέδιά μας.

ἐρ. Διατί ἐπῆγες εἰς τὸ πλοῖον τοῦ ἀγγλικοῦ ναυάρχου.

ἀπ. Ἐστελλόμουν ἀπὸ τὸ Συμβούλιον καὶ τὴν θυσίαν ταύτην τὴν ἑκαμνα εἰς τὸν ἑαυτὸν μου χάριν τῆς ἐκστρατείας.

ἐρ. Τὶ ἀντικείμενον εἶχεν ἡ ἀποστολὴ σου.

ἀπ. Παρακλήσεις εἰς τὸν Κομμοδόρον ὡς ἀπὸ μέρους τοῦ Συμβουλίου, διὰ νὰ ἀναβάλλῃ τὴν ἱκανοποίησιν κατὰ τῶν κατοίκων τῆς Γραμπούσης ἐπὶ σκοπῷ νὰ μὴν ἐμποδισθῇ ἡ ἐκστρατεία μας.

ἐρ. Ἐπειτα τὶ τέλος ἔλαβεν αὐτὴ ἡ μεσιτεία σου.

ἀπ. Τὸ τέλος ἐστάθῃ ἔπειτα τραγικόν. Ἐπειτα ἀπὸ τὸν θάνατον τοῦ Ὑκχάρτου, ὅλα ἀνετράπησαν. Συνήργησα μολοντοῦτο νὰ θεραπευθοῦν μερικαὶ ἀπαιτήσεις τοῦ Κομμοδόρου καὶ παρακίνησα τοὺς ἀτάκτους νὰ φυλάττουν ὑπακοὴν εἰς τὸν Κυβερνήτην καὶ Κομμοδόρον.

ἐρ. Πότε ἦλθεν ὁ Γάλλος Κομμοδόρος.

ἀπ. Μαζὶ μὲ αὐτὸν τὸν Ἀγγλον.

- έρ. Τί ὀμιλίαν ἔκαμες μὲ τὸν Γάλλον.
- ἀπ. Μοῦ ἐπρότεινε τὸ ὅμοιον καὶ αὐτὸς καθὼς καὶ αὐτὸς μάλιστα ἐφάνη τότε πολὺ συγκαταβατικός.
- έρ. Τί προτάσεις σᾶς ἔγιναν ἐκ μέρους τῶν Κομποδόρων, τί μέτρα ἐπῆρε τὸ Συμβούλιον καὶ ποῖα ἡ γνώμη σας.
- ἀπ. Προτάσεις κατ' ἀρχὴν μᾶς ἔγιναν, ὅποῖαι ἐδόθησαν εἰς τὸν κύριον Μαυροκορδάτον, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἔλθει καθ' ἣν ἡμέραν μᾶς ἐδόθησαν αὐταὶ αἱ προτάσεις. Τὸ Συμβούλιον παρεκάλει τὸν Κομποδόρον γιὰ νὰ τὰς ἀναβάλῃ πρὸς τὸ παρόν. Τὰ γράμματα ὅμως ὅλα καὶ αἱ ἀποδείξεις ἐδόθησαν εἰς τὸν Μαυροκορδάτον. "Ὅσον τὸ κατ' ἐμέ, ἡ γνώμη μου ἦτον πάντοτε διὰ τὸ ὅποιον καὶ κατεγινόμην νὰ μὴ πειραχθῇ ἡ ἐκστρατεία, καὶ διὰ τοῦτο παρεκάλουν τὸν Κομποδόρον καὶ Συμβούλιον καὶ τοὺς ἐντοπίους νὰ φερθῶσι μὲ ὑπακοὴν διὰ νὰ ἐξιλεώσωμεν αὐτὸν καὶ εἰς τὸ τελευταῖον στοχάζομαι κατὰ τί νὰ συνεισέφερον.
- έρ. Διατί σὲ κράτησεν ὁ Κομποδόρος καὶ πότε.
- ἀπ. Ὁ Κομποδόρος δὲν μὲ ἔκραξε νὰ μὲ κρατήσῃ. Γενομένης ὅμως μᾶς ἐρεῦνης εἰς τὸ οἶκημα, τὸ ὅποιον εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν καρτοτσίων ἐχρησίμευε πρὸ χρόνων καὶ γέμισμα αὐτῶν ἀπὸ μαρουτῆν, ἀπὸ τὸ ὅποιον δὲν ἔλλειπαν ποτὲ διάφορα πολεμοφόδια, ὅπου ἐγὼ εἶχον βιασθῇ μὲ τὸν θάνατον τοῦ Ὑκχάρτου διὰ νὰ περάσω καὶ νὰ κοιμηθῶ δύο - τρεῖς νύκτες ἐσχάτως, γενομένης λέγω τῆς ἐρεῦνης ἐκείνης ἀπὸ τὸν Ἀγγλον καπιτάνον τῆς φρουρᾶς τῆς Γραμπούσης, καὶ εὐρεθέντων αὐτῶν τῶν πολεμοφοδίων, ἐξέλαβε τὸ πρᾶγμα ὡς δόλιον καὶ ἐκράτησε τὸν ἐργάτην τῶν καρτοτσίων Ἰωάννην Μιχαήλ καὶ ἐμὲ τότε, ὡς εὐρεθέντων τῶν ρούχων τῶν κοιμιστῶν μου ἐκεῖ καὶ μερικά μου γράμματα, μὲ τὰ ὁποῖα γράμματα μὲ ἔστειλε μέσα.
- έρ. Τί γράμματα ἦτον αὐτά.
- ἀπ. Διάφορα, μερικά ἀνῆκον εἰς τὸ ἄτομόν μου καὶ ἄλλα εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Κρήτης.
- έρ. Δὲν εὐρέθησαν εἰς ἐκεῖνο τὸ σπίτι καὶ πράγματα κρυμμένα εἰς τὴν γῆν.
- ἀπ. Μάλιστα εὐρέθηκαν, ὡς ἐπληροφορήθην ἔπειτα, ἀπὸ τοὺς καπιτάνιους Γάλλον καὶ Ἀγγλον.
- έρ. Τί πράγματα ἦτον.
- ἀπ. Δὲν ἤξεύρω. Οἱ κτήτορες αὐτῶν τῶν πραγμάτων εἶναι γνωστοὶ καὶ ἐμποροῦν νὰ ἐξετασθοῦν νὰ δώσουν λόγον.
- έρ. Εἰς τὴν γολέταν σου ἦτον ἓνας ἀπὸ πλήρωμα ὁ Γρηγόρης Δαμαλάκης.

- ἀπ. Ὅχι, οὔτε εἰς τὴν μίαν οὔτε εἰς τὴν ἄλλην.
ἐρ. Καὶ εἰς τὶ πλοῖον ἦτον.
ἀπ. Δὲν ἤξεύρω, στοχάζομαι ὅμως (καθὼς ἄκουσα) ὅτι ἦτον μέτοχος εἰς τὴν γολέταν τοῦ Τομπάζη, τοῦ Θεοφάνη, εἰς μίαν γαλιόταν, ἴσως καὶ εἰς ἄλλα.
ἐρ. Ἡξεύρεις νὰ ἐπιάσθῃ εἰς τὸ Κάβο Σπάδα ἓνα τσιριγώτικον ἀπὸ τὴν γολέταν τοῦ Γρηγορίου Δαμαλάκη⁵.
ἀπ. Δὲν τὸ ἤξεύρω.
ἐρ. Ἐγνώριζες τὸν παπᾶ Γρηγόριον Δαμαλάκην.
ἀπ. Μάλιστα ὡς ὄπλαρχηγόν.
ἐρ. Ἡξεύρεις ἂν ἐνείχετο εἰς πειρατικά.
ἀπ. Ἡξεύρω ὅτι, (λανθάνω - διορθώνω), ἐμάνθανα ὅτι ἐνείχετο. Εἰς πόσα πλοῖα ὅμως καὶ πόσα κεφάλαια, δὲν ἤξεύρω.
ἐρ. Ἡ γολέτα τοῦ Τομπάζη δὲν ἐγύμνωσε μίαν γολέταν τσιριγώτικην;
ἀπ. Θετικῶς δὲν ἤξεύρω. Αὐτὴ ἐξεγύμνωσε πολλὰ στοχάζομαι.
ἐρ. Καὶ ἦσουν ὁ πρῶτος ὅπου ἐπροσπαθοῦσες διὰ αὐτὴν τὴν ἐκστρατείαν.
ἀπ. Ἦμουν ἓνας καὶ ἐγὼ καθὼς καὶ ἄλλοι Κρήτες.
ἐρ. Αὐτοὶ ἦτον εἰς Γραμποῦσαν.
ἀπ. Ἄλλοι ἦτον ἐκεῖ καὶ ἄλλοι ἐδῶ. Μὲ τοὺς ἐδῶ ἦμουν πάντοτε προσηλωμένος.
Μὲ τὸ νὰ παρῆλθεν ἡ ὥρα, ἀναβάλλεται ἡ ἐξακολούθησις τῆς ἐρωταποκρίσεως ταύτης διὰ τὴν αὔριον, τὴν ὁποίαν θέλει ὑπογράψῃ με ἄλλα πέντε ἔγγραφα τὰ ὁποῖα μᾶς παρέδωσε. Τὰ ἔγγραφα εἶναι τέσσαρα καὶ ὄχι πέντε. Καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ὑπογράφει.

Ἰω. Γ. Γενατᾶς, Ἀ. Γιαννίτζης, Ἐμμ. Ἀντωνιάδης

Μὲ τὸ νὰ μᾶς διηύθυνε διὰ τῆς ἐπιστολῆς τῆς τῆς 4 Ἀπριλίου 1828 ἡ Προσωρ. Διοίκησις Πόρου τὸν Μαρτινιανὸν Περάκην, διετάξαμεν τὸν φρούραρχον νὰ τὸν παρουσιάσῃ εἰς ἐξέτασιν, ἀναβάλλοντες τὴν

5. Πρόκειται περὶ τοῦ σκάφους «*Ἐρμαφρόδιτος*» τοῦ ἐκ Κυθήρων καπ. Παναγ. Κοσάκη, τὸ ὁποῖον ἐλυστεύθη (26 Ἰαν. 1827) πλησίον τοῦ ἀκρωτηρίου Σπάθα ἢ Σπάδα τῆς Κρήτης ὑπὸ τῆς γολέτας τοῦ παπᾶ Γρηγ. Δαμαλάκη. Ἀπὸ τὸ ἐπτανησιακὸν σκάφος ἡρπάγη φορτίον ἀξίας 30 χιλ. γροσίων (ΓΑΚ. Γεν. Γραμμ. φ. 55 ἔγγρ. 6/19 Ἀπρ. 1828). Ὁ Σταίνης εἰς τὴν ἐκθεσίν του πρὸς τὸν Καποδίστριαν ἐθεώρει τὸν Ἀντωνιάδην ὡς συνιδιοκτῆτην τῆς διαπραξάσης τὴν πειρατείαν γολέτας (Ἀρχ. Καπ. φ. 426), κατηγορίαν τὴν ὁποίαν ἀπέκρουσεν ὁ τελευταῖος (βλ. ἀνωτ. σ. 111). Συμφώνως πρὸς τὴν ὑποβληθεῖσαν (19 Ἀπρ. 1828) εἰς τὸν Καποδίστριαν ἐκθεσιν τῆς Ἐξετ. Ἐπιτροπῆς, ὁ Γρηγ. Δαμαλάκης ἦτο μέτοχος πολλῶν πειρατικῶν σκαφῶν. (ΓΑΚ. Γεν. Γραμμ. φ. 55 ἔγγρ. 6/19 Ἀπρ. 1828,—Ἀρχ. Καπ. φ. 426).

δευτέραν εξέτασιν τοῦ κ. Ἑμμ. Ἀντωνιάδου εἰς ἄλλον προσδιορισθ-
σόμενον καιρόν. Τὴν 6 Ἀπριλίου 1828 καὶ ὥραν ἐβδόμην μετὰ μεσημ-
βρίαν.

3 *

Ἄρ. 6

Πρὸς τὸν Ἐξοχώτατον Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος

Εἰς ἐκτέλεσιν τῆς Σεβ. Διαταγῆς τῆς Ἐξοχότητός σας ὑπ' ἄρ. 1331 καὶ ἡμέρας τριάκοντα Μαρτίου παρελθόντος, οἱ ὑποφαινόμενοι ἐνη-
σχολήθημεν ἀκριβῶς εἰς τὴν εξέτασιν τῶν ἐπὶ κατηγορουμένων, δηλ.
τοῦ πατᾶ Γρηγορίου Δαμαλάκη, τοῦ Παναγιώτη Καλιτζάκη, τοῦ Ἰω-
άννου Δικτάκη, Ἰακώβου Σκανδάλη, Γεωργίου Λούπη, πατᾶ Μαρτι-
νιανοῦ Περάκη καὶ Ἰωάννου Κοντακξῆ.

Ἴδου τὸ ἀποβαῖνον

... Καθὼς ἀπὸ τὴν ἐκθεσιν τοῦ Κομποδόρου Στέιν διεκρίθη ὁ κύριος
Ἑμμανουὴλ Ἀντωνιάδης σχεδὸν μέτοχος εἰς μίαν πειρατείαν, ἐζητή-
σαμεν ἀπὸ τὴν Ἐξοχότητά σας πληρεξουσιότητα νὰ ἔχωμεν τὴν δύ-
ναμιν νὰ τὸν κράζωμεν εἰς μίαν ἐρωταπόκρισιν καὶ εἰς τοῦτο παρεκι-
νήθημεν θεωροῦντες ὅτι ἐπαρουσίασε μίαν ἀναφορὰν εἰς τὴν Ἐξοχό-
τητά σας καὶ τοῦτο ἐνῶ ἡ ἐπιτροπὴ κατεγίνετο εἰς τὴν εξέτασιν τῶν
ἐν φυλακῇ. Εἰς τὴν ἐρωταπόκρισιν αὐτὸς ἦτον προητοιμασμένος καὶ
παρέδωκε τέσσαρα ἔγγραφα.

1. Ἐγγραφον τοῦ Κομποδόρου Στέιν κατὰ τοῦ Ἑμμ. Ἀντωνιάδου.
2. Μετάφρασις αὐτοῦ εἰς τὸ ἑλληνικόν.
3. Διαμαρτυρικὸν γεγραμμένον ἐν Νάξῳ.
4. Ὅμοιον γεγραμμένον εἰς Πόρον.

Αὐτὸς λέγει τὸν ἀριθμὸν 1ον τὸν εἶχεν ἐπισυνάψει εἰς τὴν ὁποίαν
ἔδωκε προηγουμένως ἀναφορὰν πρὸς τὴν Ἐξοχότητά σας καὶ τὸν ὁποῖον
ὁ Γεν. Γραμματεὺς τὸν ἀνέστρεψεν, ὅθεν διὰ νὰ μὴν ἐνοχλῶμεν τὴν
Ἐξοχότητά σας μὲ διεξοδικὴν ἐκθεσιν τῶν ἐγνωσμένων, κρίνομεν κα-
λὸν τὸ νὰ τὰ βάλωμεν εἰς κλάσεις καὶ νὰ τὰ σημειώσωμεν ὡς ἀκο-
λούθως :

1. Ὅτι αὐτὸς ἐστάθη ὁ ἀρχηγὸς εἰς τὴν ἐπιχείρησιν τῆς κυριεύσεως
τῆς Γραμβούσης ἀπὸ τοὺς Κρητάς, καθὼς ἐπιβεβαιοῦται ἀπὸ τὴν
ἐξομολόγησίν του.
2. Ὅτι αὐτὸς ἐστάθη ἓνας τῶν ἀρχηγῶν, οἱ ὅποιοι ἐπρόβλεπον διὰ
τὴν φρουράν της.

* ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ. φ. 55 ἔγγρ. 6/19 Ἄρ. 1828.—Ἀρχ. Καπ. φ. 426 f. 49 κ.έ.

3. Ὅτι ἐστάθη ἀντιπρόσωπος τῆς Κρήτης εἰς τὸ Βουλευτικόν.
4. Ὅτι δις ἐπῆγεν εἰς τὴν Γαμβούσαν τὸν Αὐγουστον, τὸ τελευταῖον, δηλ. μερικὰς ἡμέρας πρὶν φθάσει ἐκεῖ ἡ Εὐρωπαϊκὴ Δύναμις.
5. Ὅτι τὸ Κοινὸν τῆς Γαμβούσης ἠγόρασε διὰ μέσου τοῦ Βερνάρδου καὶ τοῦ Ἀντωνιάδου μίαν γολέταν ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ μετακομίξῃ τὰ πολεμοφόδια εἰς τὴν φρουράν, εἰς τὴν ὁποίαν γολέταν εἶχε μερίδιον καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἦτο πλοίαρχος ὁ καπ. Ἀντώνιος.
6. Ὅτι αὐτὴ ἡ γολέτα ἔκαμε καταχρήσεις.

Δικαιολογήματα

- α. Ἐπρόσφερεν αὐτὸς ἐν ἀντίγραφον διαμαρτυρικοῦ γεγραμμένον εἰς Νάξον, τοῦ ὁποίου τὸ πρωτότυπον ὁμολογεῖ, ὅτι ὑπάρχει εἰς ἐκεῖνο τὸ ἀρχίβιον ἐκδομένον τὴν 21 Σεπτεμβρίου 1826.
- β. Ὅτι δὲν ἔλαβε ποτὲ λογαριασμόν.

Παρατηρήσεις

- 1ον. Διατὶ αὐτὸς νὰ μὴν κοινοποιήσῃ τὴν διαμαρτύρησίν του εἰς τὴν Κυβέρνησιν.
- 2ον. Ὦν ἀντιπρόσωπος, διατὶ κατ’ εὐθείαν, ὥς μὴ ἰδιώτης, δὲν ἔδωσε εἶδησιν τοῦπραχθέντος εἰς τὴν Κυβέρνησιν.
- 3ον. Ὅμολογεῖ ὅτι δὲν ἐκοινοποίησεν εἰσέτι τὸ παραμικρὸν εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ἀλλὰ τοῦ φαίνεται, καθὼς λέγει αὐτός, ὅτι ἔγραψεν εἰς τὴν Κρητικὴν Ἐπιτροπὴν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξηρτᾶτο.
- 4ον. Ὅποια πίστις ἤμπορεῖ νὰ δοθῇ εἰς τὴν ἐκδοσιν τοῦ γεγονότος ἐν Νάξῳ διαμαρτυρικοῦ ; Ὅποια ἀσφάλεια ἤμπορεῖ νὰ δοθῇ ὅτι πραγματικῶς εἰς ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἔγινεν ;
- 5ον. Καὶ ἐὰν ὑποτεθῇ ὅτι εἶναι αὐτὸ ἀληθινόν, ὁποία ἐστάθη ἡ εἰς τὸ μετέπειτα διαγωγή του.
 - α. Κατέτρεξε τὸν πλοίαρχον ;
 - β. Ἠσφάλισε τὴν γολέταν ;
- Αὐτὸς λέγει ὅτι ποτὲ δὲν ἔλαβε λογαριασμόν.
- 6ον. Ἀντιφάσκει εἰς τὴν ἐξομολόγησιν τοῦ παπᾶ Μαρτινιανοῦ Περάκη, ὅστις λέγει ὅτι ἦτον παρών, ὅταν ὁ Ἀντωνιάδης ἐπώλησε τὴν γολέταν τοῦ Κοινοῦ τῆς Γραμβούσης εἰς τὴν Ἑρμιόνην. Οἱ ἀγορασταὶ ἐστάθησαν ὁ Βασίλειος Χάλης καὶ Σκανδάλης.
- 7ον. Πῶς λοιπὸν αὐτὸς εἶχε τὴν γολέταν ; Πότε ; Ἀπὸ ποῖον ;
- 8ον. Πῶς αὐτὸς τὴν ἐπώλησεν οὖσαν τοῦ Κοινοῦ ;
- 9ον. Τί ἔκαμεν τὰ χρήματα ;

7. Ὁμολογεῖ ὅτι κατεσκεύασεν ἄλλην γολέταν εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε πλοίαρχον τὸν Μιχαὴλ Μαλανδράκη, ὡς αὐτὸς λέγει ἄνθρωπον τίμιον.

Παρατηρήσεις

- 1ον. Ἐὰν ἡ πειρατεία ἐνηργεῖτο, διατὶ νὰ ἀγοράσῃ ἄλλην γολέταν ;
2ον. Διατὶ νὰ ναυτολογήσῃ εἰς τὴν φωλεὰν τῆς πειρατείας ;

8. Λέγει αὐτὸς ὅτι ὁ Μαλανδράκης, μὴ ὑποφέρων πλέον τὰς συνεχεῖς κρατήσεις τὰς ὁποίας ὑπέφερεν ἀπὸ γαλλικὰ πλοῖα, ἐπῆγεν εἰς τὴν Γραμβοῦσαν, ἐπώλησε τὸ μερίδιόν του εἰς κάποιον Βασίλειον Κυδώνην, ὁ ὁποῖος ἐπανεστάτησε τὸ πλήρωμα τῶν πειρατῶν, καὶ τὸ ὁποῖον μαθὼν εἰς Πόρον ἀπὸ αὐτόν, ἔκαμε ἐν ἄλλο διαμαρτυρικόν.

Παρατηρήσεις

- 1ον Ἐδῶ εἶναι μία ἀντίφασις, ὅτι ὁ Μαλανδράκης νὰ ἐτραβήχθῃ ἀπὸ τὸ καράβι, διατὶ ὁ Μαλανδράκης ἔφυγεν ἅμα ἔφθασεν ὁ Κομποδόρος Στέιν.
2ον Ὁ Κυδώνης ἦτον ἓνας νεανίσκος ἀκατάστατος.
3ον Ἡ γολέτα εὐρίσκετο εἰς Γραμβοῦσαν, ὅταν ἔφθασεν ὁ Κομποδόρος, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ παπᾶ Μαρτινιανοῦ Περάκη· εἰς τὴν ἄφιξιν τοῦ Κομποδόρου Στέιν, ἐζήτησεν ἀπὸ τὸ Συμβούλιον ἐνδεικτικὸν ὅτι αὐτὸς ἦτον μέτοχος εἰς τὴν γολέταν, διὰ νὰ ἀσφαλίσῃ τὸ μερίδιόν του. Ἐβεβαίωσεν ὁ παπᾶ Μαρτινιανὸς ὅτι ἔδωσε καὶ αὐτὸς τὴν ὑπογραφὴν του μὲ τὸ νὰ ἦτον τότε μέλος τοῦ Συμβουλίου.
4ον Ἀλλ' ἐὰν ὅ,τι ἀναφέρει εἶναι ἀληθινόν, τί ἔκαμε μὲ τὸ φθάσιμόν του μὲ τὸ ἱππικὸν εἰς τὴν Γραμβοῦσαν ;
5ον Ὁ Κυδώνης λέγει τὸν ἔγραψε καὶ μαθὼν ἔκαμε τὴν διαμαρτύρησιν, καὶ ὁποίαν διαμαρτύρησιν ! καὶ διατὶ νὰ μὴν τὸ κοινοποιήσῃ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Διοίκησιν ἀπὸ Πόρον εἰς Αἴγιναν ; Μήπως ἦτον κανὲν μεγάλον διάστημα ;
9. Ὁμολογεῖ ὅτι τοῦ ἦτον γνωστόν, ὅτι οἱ Γραμβουσιανοὶ εἶχον πλουτίσει ἀπὸ τὴν πειρατείαν καὶ ὅτι οἱ ἀντιπρόσωποι, τῶν ὁποίων ἦτον μέλος, ἐπροσπάθησαν εἰς τὸ νὰ γένῃ μία συνεισφορά, διὰ νὰ ἐπιχειρισθοῦν τὴν ἐκστρατείαν.

Παρατηρήσεις

- 1ον Ὁφελήθη λοιπὸν ἀπὸ τὰ κλεψιμιαῖα καὶ αὐτὸ εἶναι ὁμολογούμενον.

- 2ον Δηλοῦται ἀπὸ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Μαρτινιανοῦ, Σκανδάλη καὶ Δαμαλάκη, ὅτι αὐτὸς ἐπῆγεν εἰς τὴν Γραμβοῦσαν μὲ τὸν Οἰκονόμον κατὰ τὸν Αὐγουστον διὰ νὰ ἐκτελέσουν τὴν συνεισφοράν.
- 3ον Δηλοῦται ἀπὸ τὰς μαρτυρίας Δαμαλάκη καὶ τοῦ Μαρτινιανοῦ, ὅτι ὁ Ἰωάννης Χάλης ἦτον συναχτής.
- 4ον Ἐὰν ἀπὸ τὴν συνεισφορὰν ὠργανίσθη τὸ ἱππικὸν καὶ ἀρχηγὸς ἦτον ὁ Ἀντωνιάδης, οἱ συναχταὶ ἄρα ἦτον εἰς ἀνταπόκρισιν μὲ τὸν Ἀντωνιάδην.
10. Δηλοῦται ἀπὸ τὰς μαρτυρίας τῶν 6 κατηγορουμένων, ὅτι ὁ Ἀντωνιάδης ἦτον στενὸς φίλος τῶν δύο ἀδελφῶν Χάλη, Ἰωάννου καὶ Βασιλείου, καὶ πλέον συνεπαρχιώτης των.
11. Δηλοῦται ἀπὸ τὰς ἰδίας μαρτυρίας, ὅτι ὁ Ἀντωνιάδης συγκατῶκει μὲ τοὺς ἰδίους, ἐξὸν κατὰ τὰς τελευταίας ὥρας μετὰ τὸ φθάσιμον τοῦ Μαυροκορδάτου, ὅταν ἐπῆγε νὰ κατοικήσῃ εἰς τὸν Ἰωάννην Μιχαὴλ ἐργάτην τῶν φυσεκίων.
12. Δηλοῦται ἀπὸ τὰς ἐξ εἰρημένας μαρτυρίας, ὅτι οἱ δύο ἀδελφοὶ Χάλη ἐστάθησαν οἱ πρῶτοι καὶ τελευταῖοι λησταί.
13. Δηλοῦται ὅτι ὁ Βασίλειος κατεστάθη ἀρχιστράτηγος εἰς τὴν ἄφιν ἐκεῖ τοῦ Ἀντωνιάδου καὶ ὅτι ὁ Ἰωάννης ἦτον ὁ Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου.
14. Δηλοῦται προσέτι ἐξ ἰδίας του ἐξομολογήσεως, ὅτι εἰς τὸ οἶκημα τοῦ ἐργάτου, ὅπου ἐκοιμᾶτο ὁ Ἀντωνιάδης, εὐρέθη πρᾶγμα κεκρυμένον καὶ ἐκ τούτου ἐκρατήθη.
15. Δηλοῦται ἐξ ἰδίας του ἐξομολογήσεως, ὅτι ὑπῆρχεν ὁ διερμηνευτὴς ἀπὸ μέρους τῶν Γραμβουσιανῶν εἰς τὸν Κομμοδόρον περὶ τῆς παραδόσεως τοῦ φρουρίου.

Ἐκ τούτων ὅλων τῶν ἐξαγομένων ἀνακαλύπτεται ὅτι ὁ Ἀντωνιάδης ἐφάνη συνένοχος εἰς τὰς πειρατικὰς πράξεις. Ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν κατάστασιν ἐξάγει ἡ ἐπιτροπὴ προσέτι :

1. Ὅτι ὁ κ. Τομπάζης εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς Κρήτης καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἀναχώρησίν του ἔλαβε πολύτιμα σκευὴ ἐκκλησιαστικὰ ἀπὸ ναοὺς καὶ μοναστήρια.
2. Ὅτι αὐτὴν τὴν σημαντικωτάτην ὑποθήκην ἐκόμισεν εἰς Ὑδραν.
3. Ὅτι ἐν μεγάλῳ μέρος ἐπωλήθη πρὸς παρασκευὴν πλοίων. Ποῖος ἐδιώρισε, πῶς ἐπωλήθησαν, τί ἐπωλήθη, ποῖοι εἰσὶν οἱ ἀγορασταί ;

4. Ὅτι τὰ λείψανα τῆς αὐτῆς ὑποθήκης ἐμβῆκαν εἰς τὸ Ἐθνικὸν Ταμεῖον.
5. Ὅτι αὐτὰ ἔλαβεν ὁ Ἀντωνιάδης καὶ εἰς πώλησιν καὶ ἐνέχυρα ἐμεταχειρίσθη. Ὁ Ξένος ἔχει ἐνέχυρον.

Ἄξιον ἐρεῦνης εἶναι τὸ ἀντικείμενον τοῦτο.

Ἐξοχώτατε, ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ ὑποσημειούμεθα μὲ σέβας βαθύτατον.

Ἐν Αἰγίνῃ τῇ 19 Ἀπριλίου 1828.